OSAKI

313.360

Szomaházy

MESE
VÁROS

SZK

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

313360

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

SZOMAHÁZY ISTVÁN

MESEVÁROS

REGÉNY

M. Kir. Horthy Miklós-Tudományegyetem A. KÖNYVTÁRA SZEGED

BUDAPESTI ÜGYÉSZSÉG 1925 SEP. 21. IRATTÁRA

II.—24. FÜZET ÁRA 12.000 K

SINGER·ÉS·WOLFNER·KIADÁSA

MESEVÁROS

REGÉNY

IRTA

SZOMAHÁZY ISTVÁN

OSZK

BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER IRODALMI INTÉZET R.-T. KIADÁSA

Ezzel a számunkkal befejeződik az

EGYETEMES REGÉNYTÁR

julius-szeptemberi negyedéve.

*

Uj negyedünket
a német irodalom
egyik legkiválóbb szerzőjével

SUDERMANN-NAL

nyitjuk meg. Legközelebbi számunkkal
kezdjük el a

RÓKA-ÚT

cimü, legnagyobb sikerü regényének
a közlését.

FERENC JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM
Könyvtára
Szeged
Az

EGYETEMES REGÉNYTÁR

előfizetési dija

negyedévre, 6 füzetre 60.000 K
félévre, 13 füzetre .. 120.000 K
Egyes füzet ára.. .. .. 12.000 K

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16

Lásd a boriték 3. és 4. oldalát!

Az

Egyetemes Regénytár

a legkiválóbb magyar
és külföldi regényeket
közli

Kiadóhivatal
Budapest, VI., Andrássy-út 16

A Móra Ferenc Könyvtára
SZEGED
313360
R 2
R 1965
ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1958 év 5887 sz.

Hungária Hírlapnyomda R.-T. Budapest.

I.

— Halló, talán észrevenné a szegény embert!

Zömök, téglavörösarcu, őszes, szivarozó férfi volt, lehetett már hatvanéves, föltünően hasonlitott egy anglikán lelkészhez, s nem emlékeztem, hogy valaha láttam volna. Nevetve nézett rám, aztán kemény ököllel megveregette a vállamat.

— Na, erőltesse meg kissé az agyvelejét! Nem talál rajtam semmi ismerős vonást? Pedig nem régen találkoztunk: alig negyven vagy negyvenöt esztendeje. Gondol még néha a Cserhát-utcára és a Papod-hegyre?

Érdeklődve kaptam föl a fejemet: az ismeretlen férfi gyermekkori emlékeimről beszélt, a Cserhát-utcáról, ahol valamikor métát játszottunk; a Papod-hegyről, ahova botanizálni jártunk, miközben borzongva nézelődtünk körül a fák között, hogy a régi szegénylegények, akiket félszázaddal ezelőtt felkötöttek, nem bukkannak-e elő valahol a sürüségből? Az idegen moselyogva gyönyörködött töprengő arcomban, aztán mélabúsan bólintott.

— Lám, lám, hát ennyire megfeledkezett rólam! Ezért hoztam el magának a legszebb gombokat az édesapám műhelyéből?

Hirtelen derengeni kezdett valami az agyamban, s csodálkozva nyultam az öreg ember keze után.

— Simon! — kiáltottam föl örvendezve. — Simon Sándor! A csontos Simon Sándor, aki valamikor Amerikába kivándorolt!

Most egyszerre eszembe jutott minden: a vén, sánta szabó, akinél szüleim dolgoztattak, a tubákszagu műhely, ahol mindig fütve volt a vasaló, az ütött-kopott ház, amelynek ablakából a havas temetőre lehetett látni, a hosszu Simon Sándor, akiből apja papot akart nevelni, de akit — megrögzött cigarettázás miatt — kicsaptak a piaristák gimnáziumából. Még emlékeztem a napra, mikor a félbemaradt pap, évek óta tartó lebzselés után, hirtelen eltünt a faluból, s a másikra, mikor az öreg szabó elkeseredve hirül hozta, hogy a fia fütőinasként tette meg az óceáni utat Amerikába. Mintha most is láttam volna a vén embert, aki gyöngéden végigsimogatta az uj télikabátomat, lefujt egy pelyhecskét a bársonygallérról, s szomoruan fölsóhajtott:

— Ki tudja, látom-e még valamikor a rossz kölyköt? Öreg ember vagyok és Amerika odaát van a tulsó oldalon...

Negyven év mult el e novemberi nap óta, kinőttem a rövid nadrágból, megtanultam a nagy betüket, amik közt akkoriban csak nehezen tudtam eligazodni, de Simon Sándor a mesékbe süppedt, őszi este óta nem került elő. A sánta szabó meghalt, én is a temetőbe járok a gyermekkori ismerőseimhez, a falunkban idegenek laknak, — de a kicsapott diáknak hirét se hallottam többé. Most itt állt, s mosolyogva támaszkodott a totalizatőr vasrácsának, a haja fehérebb volt, mint az édesapjáé, de a szeme mosolygott, borotvált arca ra-

gyogott az egészségtől, s szájában vigan füstölgött a rövidszáru, angol pipa.

— Na, — mondta vidáman — hát ki tudja még nyitni azt a berozsdásodott rekeszt? Azt a régi rekeszt, amiben gyermekkori emlékeit tartogatja...

Csodálatos: most, hogy a sánta szabó, a Papod, a piarista-direktor, a havas temető ismét kibukkantak elém a multak ködéből, egyszerre csak ugy rémlett, hogy a régi Simon Sándor áll előttem, a vörös arc visszanyerte fiatalkori vonásait, az ősz halánték feketévé sötétült, s a csontos, hosszu legényt láttam megint, aki valamikor apai felsőbbséggel pártfogolt a cserhát-utcai bogarászásoknál.

— De hiszen maga nem is változott! — kiáltottam föl meglepetve. — Tegnap volt, hogy a Raksányi-gyereket megverte, hogy a zsiványdombon szalonnát sütött nekem, hogy este a Fallerék majorsági udvarán elbucsuzott tőlem! Most esküt mernék tenni rá, hogy tegnap volt, még látom a havas farakásokat, melyek közt a Fallerné tyukjai kapirgáltak, s a hosszu létráskocsit, mely ott állott az istálló előtt.

— Tegnap, vagy tegnapelőtt, — ahogy magát látom, nekem is ugy tetszik, hogy csak ennyi ideje. Hol hagyta a rövid nadrágját, a rézpántos cipőjét? A táska is hiányzik a hátáról, pedig szép, szijas táska volt, amit a veszprémi könyvesboltból hoztak magának.

Államat a keze közé fogta, mintha most is hétesztendős gyermek volnék, fölragyogó szemmel keresgélte rajtam a fiatalkori impresszióit, — de csöngettek, a verseny megkezdődött, s ez a zaj ismét visszahozta a valóságba.

— Most nem zavarom, mert bizonyosan fogadott, s a verseny jobban érdekli, mint egy vén ember fecsegése. De ha csakugyan örül a viszontlátásnak, akkor megtisztel azzal, hogy ma este velem vacsorál? Akarja?

— Örömmel.

— Kilenckor tehát várni fogom a szállodában.

Megnevezte a fogadóját, kezet rázott velem, aztán eltünt a korláthoz özönlő sokaság között.

Este, mikor a portásnál Simon ur felől tudakozódtam, rögtön föltünt valami: a szálloda egész személyzete szinte lázasan buzgólkodott, hogy az amerikait előkeritse. Az aranysipkás alkalmazottak, a liftesek, a szobafőnök, a pincérsereg versenyt futottak az étterembe és a dohányzókba, sőt maga a finom igazgató is kinézett fejedelmi irodájából.

— Simon ur a lakosztályában van, — mondta oly tiszteletteljes hangon, mintha az Egyesült Államok elnökéről lett volna szó.

Fölmentem az első emeletre, ahol egy feketeruhás angol komornyik fogadott, aki tudatta velem, hogy mr. Simon már várakozik rám. A lakosztály, ahova vezetett, ugyanaz volt, melyben legutóbb a német trónörökös lakott. Mindez nagyon meglepett és zavarba hozott; a drága szállodában efféle fényüzést csak komoly milliomosok engedhettek meg maguknak. Csodálkozásom még növekedett a gobelines szalonok, a csillárok fényében uszó ebédlő és az arannyal teritett asztal láttára, mely körül — a maître d'hotel vezénylete alatt — három-négy disztingvált pincér sürgölődött. Most már valami halvány gyanu keletkezett bennem, hogy barátom alighanem karriért csinált odaát.

— Halló, Isten hozta nálam! — kiáltotta Simon Sándor, aki ölelésre tárt karokkal közeledett felém.

A lakoma páratlanul fényes volt, a borok a pince rejtett kincsei közül kerültek ki, a szivar láttára alighanem irigység fogta volna el az orosz nagyhercegeket, — mindez annyira kápráztatóan hatott rám, hogy a kávénál, mikor végre kedvünk szerint belesüppedtünk a dohányzó karosszékeibe, indiszkrét kérdést intéztem a házigazdámhoz.

— Maga ugyebár nagy vagyonnal jött vissza?

— Elég naggyal.

— Kényelmes öregséget biztosithat magának?

— Azt hiszem.

— Meg tud élni a pénze kamataiból?

— Még félre is tehetek belőle valamicskét.

— Az a terve, hogy házat vesz Budapesten? Vagy falura vonul? Vagy talán birtokot vásárol, ahol fákat olthat és baromfit nevelhet?

Az öreg ember a fejét rázta, nagy füstöket fujt a levegőbe, aztán kedvesen, kissé furfangos arccal elnevette magát.

— Nem, édes fiam, nem veszek házat Pesten, sőt birtokra se gondolok, ámbár a pénzecskémből, azt hiszem, mind a kettőre futná. Más tervem van, egészen más, — és éppen ez az, amiért magát ma egy kellemes estéjétől megfosztottam. Hogy megértsen, hogy a fantasztikus ötletemet méltányolni tudja, kénytelen vagyok egy parvenü vallomást tenni: én gazdag vagyok, nagyon gazdag, sokkal gazdagabb, mint ahogy maga még az álmában is elképzelni tudja. Nem az eszemmel, talán nem is a szorgalmammal szereztem a pénzemet,

— csupán szerencsém volt, igazi amerikai méretü szerencsém, s most ugy áll a dolog, hogy öt-hat milliót nyugodtan elkölthetek évenként, anélkül, hogy a tőkémet fogyasztanom kellene.

A verejték kiütött a homlokomon.

— De hiszen eszerint . . .

— Igen, igen, fiacskám, a maguk fogalmai szerint szemérmetlenül gazdag ember vagyok, — ennél azonban jóval többet ér, hogy örömöm is telik az életemben, s hogy a jó levesre, a jó borra és a jó szivarra ma is époly vágyakozva gondolok, mint harminc évvel ezelőtt, amikor a fantáziám volt csak az egyedüli udvari szállitóm. Annyi a pénzem, hogy egy-két vármegyét könnyü szerrel megvehetnék magamnak, de én sem házat, sem földet, sem gyárat, sem vadászterületet nem vásárolok, hanem valami egészen mást, valami különös, nagy kincset, aminek megszerzéséhez eddig a Rothschildok pénze se volt elegendő.

— És az?

Simon Sándor ujra meggyujtotta a pipáját, barátságosan felém pislogott néhányszor, majd igy szólott:

— Meg fogom vásárolni a gyermekkoromat, — azt, amelyik negyvenöt évvel ezelőtt örökre szétfoszlott a semmiségbe. A boldog és édes gyermekkoromat, a házakkal, melyek rég porrá lettek, a boltocskákkal, amiket becsuktak, az udvarokkal, melyeknek helyén szigoru idegenek épitkeztek, az ismerős férfiakkal és asszonyokkal, akiknek legnagyobb része már évizedek óta a föld alatt pihen. Ezeket mind-mind vissza fogom vásárolni, az embereket, a házakat, a havas udvarun-

kat, a farakásokat, a régi hangulataimat, a jókedvü gyerekkacagásomat, szóval az egész multat, amit az élet oly kegyetlenül elrabol tőlünk.

II.

Kissé elhallgatott, rágyujtott egy szivarra, pár pillanatig jókedvüen gyönyörködött csodálkozó arcomban, mely világosan elárulta, hogy semmit se értettem abból, amit mondott, majd igy folytatta:

— Tudom, hogy maga előtt fantasztikus álomnak tetszik mindez, aminthogy a tervem csak olyan ember lelkében születhetett meg, aki az álmával épp annyit foglalkozott, mint a komoly munkájával. Harminc év óta érlelődik bennem ez a különös gondolat, ott az idegenben akárhányszor féléjszakákon át töprengtem rajta, hiszen feleség és gyerek nélkül mi más öröme lehet egy öregedő embernek, mint hogy a mesékbe tünt, boldog gyermekkorával foglalkozik. Nem tudom, más is ugy van-e vele, mint én: mióta az eszem meghiggadt, mióta a milliók nem izgatnak többé, mióta az asszonyok se érdekelnek inkább, mint egy jó könyv, vagy egy jó szivar, mind többször repülök vissza éjszakánkint a multba, a gyermekségem havas tündérvárosába, a rég elmult, különös alakok közé, akikkel valaha együtt elindultam az életnek. Furcsa cimborák, vihogó lányok, nevetséges, de nekem drága öreg bácsik bukkannak elém hirtelen a sötétségből, akikkel valamikor vidáman paroláztam, akik egy elmosódó kacagással eltüntek a semmiségbe, akik barackot nyomtak a fejemre, bolondos tréfákat mondtak, s

gyöngéden feltürték a kabátomat, nehogy a csatakos őszi estén megfázzam. Hova tüntek mindezek, mi lett belőlük, nincs-e rá mód, hogy a melankólikus vénségemet beszépitsem velük? Az oceánon, amig a nagy hajó a mérhetetlen vizeken végigjött velem, mind csak e porrá lett figurák rajzottak körülöttem, a kabinom ablakán néha a szőke füszeresné kandikált be hozzám, aki a cukorsüvegek fölött trónolt, s a fütetlen boltból naphosszat a krisztusszakállas provizort leste, a lépcsők félhomályában az öreg kaszinói könyvtáros jött szembe velem, aki a Rocambole-t kölcsönadta, a födélzeten állva, a sötét estéken, a nyikorgó-csizmás, nyugalomba vonult kasznár merült föl a hullámokból, meg sovány felesége, aki az egész falut ötven évig látta el magakészitette szemvizzel. Gondolhatja, hogy mily türelmetlenül vártam a partraszállás pillanatát; Southamptonból megállás nélkül utaztam a falumig, mert nem lett volna türelmem hozzá, hogy egy napot is várakozzam. Most két hete érkeztem haza egy hófuvásos téli estén. Inkognitóban mentem, magányosan megvacsoráztam a falusi kocsmában, elhiheti, hogy majdnem álmatlanul töltöttem az egész éjszakát, annyira tele volt a szivem a gyerekkori emlékeimmel. Reggel aztán viszontláttam a fészket, melyről hosszu negyven évig álmodtam. Oh, kedves barátom, hogyan tudnám lefesteni magának azt a borzasztó napot, hogy éreztethetném át magával a csalódásnak, a deprimáltságnak, a kijózanodásnak azt a rettentő keverékét, mely a szegény szivemre ráfeküdt! Ellopták a falumat, ellopták az ifjuságomat, ellopták a gyermekkori emlékeimet, melyek a millióimnál is drágábbak voltak nekem. Mit mond-

jak magának? A régi házak eltüntek a föld színéről, az utcákat lerombolták és szabályozták, az öreg boltok előtt nagyzoló portálék ékeskednek és az emberek, az emberek, akik e napig ott éltek, mozogtak, nevetgéltek és fontoskodtak a lelkem mélyén, egyszerre szétoszlottak a semmibe. Csupa idegen arc jött szembe velem, az ablakokból idegen leányfejek néztek rám, a boltok előtt ismeretlen férfiak lebzseltek, a krisztusszakállas provizor helyén esetlen fiatalember ült, aki a bajuszkötőjét igazitgatta a tükör előtt. A régiek közül senki, még csak egy gyerek se, akinek az arcáról valamelyik öreg barátom ismerős tekintete mosolygott volna felém. Elsikkasztották a falumat, eltörölték a föld színéről a meleg kályhakuckókat, ahová januári estéken meghuzódtam, a rézcsatornákat, melyekből őszi esőzésekkor kopogva hullott alá a viz, a régi kastélyt, melyben az elszegényedett báró forgatta napestig a régi képes ujságot, elsikkasztották az öregeket, akik pipázva álltak a kapuk előtt, a lenszőke kis lányt, aki a zsámolyon mellettem ült, mindent, mindent elsikkasztottak, ami drága és édes volt előttem, amiről hosszu negyven évig álmodtam a világ másik oldalán. A hatvanéves ember már nem igen zokog, de akkor, azon a hideg délelőttön csöpp hija volt, hogy sirva nem fakadtam, hiszen az évtizedekig kuporgatott kincsem veszett el egyetlen szempillantás alatt. És ott, a falusi utcán, mely idegenebb volt nekem az amerikai streeteknél, nagy és ünnepies fogadalmat tettem; fogadalmat arra, hogy a gyermekkoromat visszavásárlom, az utcákkal, a házakkal, a kuckókkal, az esőcsatornákkal, az emberekkel együtt, mindent visszavásár-

lok, amitől kegyetlenül megfosztottak, hiszen a fiatalságom álmait, az öregkorom boldogságát vásárlom vissza velük, a hátralévő éveim örömét, mely nélkül a pénzem dacára is koldusszegény lennék.

III.

— Nem értem, — mondtam még mindig ámultan.

— Elhiszem, hiszen én se érteném magát, ha efféle fantasztikus álmokkal szórakoztatna. De rögtön meg fog érteni, ha egy unalmas negyedórától vissza nem riad, — ennyit pedig rá kell szánnia a dologra, hiszen a fiatalkori emlékek még a váltónál is jobban kötelezik a becsületes embert. Nem élek vissza a vendégszeretettel, ha groteszk terveimmel megismertetem?

— Oda vagyok a kíváncsiságtól, hogy a titkába beavasson.

Az amerikai pár pillanatig hallgatva támasztotta fejét a szék támlájának, pipázva nézte a szoba mennyezetét, majd gondolkozva megszólalt:

— Vissza akarom varázsolni a gyermekségemet, ujra föl akarom épiteni a tündérvárost, mely oly kegyetlenül belesüppedt a multak ködébe. A havas mesevárost, mely valaha ott csillogott a gyönyörü gyermekjátékaim körül, s mely eltünt, semmivé foszlott, mint azok az édes akkordok, amiket fehérruhás kisleányok játszottak az angolkisasszonyok zárdájában. Semmi se kell hozzá, mint egy kicsike sziv és néhány millió, ebből a kettőből pedig, Istennek hála, meglehetős készletet hoztam magammal. A tervem igen egy-

szerü: kiásom a multakból a régi képeket és visszatelepitem beléjük a gyermekkorom figuráit, a vig, komoly, furcsa és nekem oly drága figurákat, akik részben már évtizedek óta a temetőben pihennek, részben már régóta elszéledtek a nagyvilágba. Pénzért még az asszonyokat, az államférfiakat és gazembereket is meg lehet vásárolni, — hogyne vásárolhatnék meg egy rongyos kis mezővároskát, ahol a leggazdagabb ember se látott még egyrakáson tizezer forintot? Ha sokat mondok, egy év alatt megint a régi fészek fog ott állani a komikusan nagyzoló kis városszörnyeteg helyén, a viskókból, földszintes kuriákból, hencegő kis kőházacskákból, zegzugos utcákból, középkori terekből álló fészek, melynek régimódi kutjai fölött kopott szentek állanak, ahol a lányok még most is vaskosaras ablakok mögül leselkednek ki a gavallérjaikra, ahol a városház előtt álló oszlopos lámpát pont kilenc órakor eloltják, hiszen a török toronyban az inspekciós hajdu hüségesen virraszt a horkoló nyárspolgárok álmai fölött. Ezt az öreg, mohos, patinás várost fogom visszavarázsolni, s irgalmatlanul halálra itélek mindent, amit a szivtelen és vérszegény utódok készitettek. Époly kevéssé fogok megkegyelmezni a gőgös bérpalotáknak és cifra kávéházaknak, mint a kirakatok tükörüvegének, mely mögött silány bécsi rongy hivalkodik. Nekem a Dessauer bácsi poros kirakata kell, melyben százéves paprikajancsik és ötvenéves ballerinák aludták boldog álmukat a juliusi kánikulában. Ledöntök mindent, ami uj és fölébresztek mindent, ami meghalt, hiszen ez a csoda tisztára csak pénz kérdése. Egy mozdulat a varázsvesszőmmel és a meseváros ujra meg-

jelenik a föld szinén, mintha csak tegnap lett volna, hogy nünükéket és hőscincéreket fogtunk a zsivány-dombon és az aranyosvölgyben.

— És az emberek? Honnan keriti elő az embereket, akik a temetőben pihennek vagy a nagyvilágba elszéledtek?

A yankee furfangosan elmosolyodott.

— Nem telik bele három hónap és meg fogja látni, hogy egy tehetséges milliomos még ezt a csodát is elkövetheti. Ne nézzen rám olyan különösen, — eszembe se jut, hogy Paracelsus Bombastus Teophrastussal és a többi régi alkimistával vetekedjem, akik állitólag még a holtakat is életre keltették. A sirban nyugvókat nem fogom kiüzni a föld alól és mégis vissza fognak térni az öreg házakba, a bolthajtásos szobák csöndjébe, a nagy, zöld cserépkályhák mellé, meg a homályos boltokba, a verpelétitől dohányszagu irodákba, a diófák alá és a keskeny ösvényre, mely a szőlőtőkék közt a vincellérházhoz vezet. Hipp, hopp, — és előbukkannak a levegőből, időn és távolságon keresztül, melyek oly falánkul elnyelik a régi emlékeinket. A csillogó szemük, a kopasz koponyáik, a kacagásuk, a tréfáik, a furcsaságaik, — mind-mind egy csapásra fölélednek és én az ősz gyerekfejemmel azt hiszem, hogy a régi gyerekboldogságom is föléled velük. Ennek a terve azonban egyelőre az én titkom, de ha vállalkozik rá, hogy utitársam lesz a multak országába, hát hamarosan rá fog jönni e fantasztikus ötletem nyitjára.

Kérdőleg néztem rá, mert nem nagyon értettem,

hogy mit ért az utitársaság alatt, de az amerikai rögtön felvilágositott.

— Maga iró, ez a mesterség pedig sehol se tartozik a rendszeres életpályák közé. Ugy képzelem, hogy néha egy hosszu regényt megir egyetlen hét alatt, mig máskor hónapokon át lebzsel, anélkül, hogy az irótollat a kezébe venné.

Szóval nincs hivatalos órája, sőt sürgős dolga sincs, ha nem akarja, — mi akadályozhatná hát, hogy egy érdekes utazásban résztvegyen? Biztositom róla, hogy ez az ut jobban fogja izgatni, mintha Afrika közepébe rándulna, hiszen a kollégái közt maga lesz az egyedüli, aki egy efféle, különös expedicióban résztvehet. Még talán szenzációs könyvet is irhat róla, — a témája mindenesetre eredetibb lesz, mint a divatos regényeké.

Elnevettem magam, mert a dolog tagadhatatlanul tetszett, — hiszen az amerikai a képzelőtehetségemhez és a szivemhez szólott, ez pedig a mi mesterségünkben mindig hatásosabb, mintha a zsebünket emlegetnék. De azért nem adtam határozott választ, hanem jókedvüen kérdeztem:

— És az asszonyok? Az asszonyokat is vissza akarja varázsolni a multakból? A szép, kokett füszeresnét, aki a berlini keztyüiben naphosszat ott didergett a héringes hordók között, a piaci korzón kacérkodó kis nőket, akik a honvédtisztek kedvéért öltöztek ki esténkint, a sok drága, édes, butika kisleányt, aki mind hercegekről álmodozott, s állatorvosokhoz meg uradalmi tisztekhez ment feleségül? Őket is vissza akarja hozni az álomvárosa házai közé?

Az öreg Simon vállamra tette a két medvetalpszerü kezét, s vörös arca csak ugy ragyogott a ravaszságtól és a jókedvtől.

— Emlékszik-e még a fitosorru Mályvai Ilkára? — kérdezte titokzatos mosollyal.

— A telekkönyvvezető lányára? A kis szőkére, akinek mindig borzas volt a haja, s akinek az apját azzal gyanusitották, hogy a tótok közül került Bakonyvárra?

— Azt is tudja, hogy ennek a pajkos kis ördögnek a kedvéért huztam keresztet az édes apám tervére? Amig Mályvai Ilkába bele nem szerettem, magamnak is az volt a szándékom, hogy mint fölszentelt püspök fogom befejezni az életemet, sőt titokban a biborosságról is álmodoztam, bár már akkoriban se volt különös tehetségem a szerzetesi lemondáshoz. De attól a naptól kezdve, hogy ez a kis kócos csöppség kacérkodni kezdett velem, gondolkodás nélkül sutba hajitottam a birétumot s könnyü szivvel lemondtam róla, hogy a konklávéban résztvegyek. Mályvai Ilka utóbb Pestre szökött egy utazó-ügynökkel, s amint tudja, kóristalány lett a Népszinházban, — nekem azonban még Amerikában is fölmelegedett a szivem, ha a fitosorru, tót szépség arca a multak ködéből fölmerült előttem. A piszeorru kis leány elhervadt öregasszonyként halt meg Budapesten, — én azonban őt is vissza fogom hozni Bakonyvárra, az égő arcocskájával, a csillogó, fekete szemével s a borzas, szőke hajával, mellyel valamikor a szivemet megkötözte.

— Ezt még az irói fantáziámmal se tudom megérteni, — mondtam fejcsóválva.

— Ha elfogadja az ajánlatomat, akkor mindent meg fog érteni, — addig azonban titokzatosabb maradok, mint az egyiptomi szfinksz. Csapjon föl, — én biztositom róla, hogy ezt az utazást az élete végéig se fogja elfelejteni.

A mesterségemmel jár, hogy az inpresszióimra többet adok, mint a legcsábitóbb ajánlatokra, — az amerikai beszéde pedig valóságos fáklyaerdőt gyujtott föl fantáziámban. Anélkül, hogy tudtam volna, mire vállalkozom, hirtelen odanyujtottam hát neki mind a két kezemet.

— Önnel megyek! — mondtam lelkesedve. — Hiszen engem is boldoggá tenne, ha a fiatalságomat megtalálhatnám. Nincs az a karriér, amit a gyermekkoromért habozás nélkül oda nem adnék.

Simon Sándor megölelt, mintha a fia lennék, aztán egy dohánylevelekből készült buzogányt dugott mosolyogva az ajkaim közé.

IV.

Harmadnap leutaztunk Bakonyvárra, egy hires épitőmérnök kiséretében, aki idejét és tehetségét — egy tekintélyes csekk ellenében — minden további nélkül az amerikai rendelkezésére bocsátotta. Simon összehivatta a községi tanácsot, s mikor a vének a zöld asztal körül helyet foglaltak, hidegen kifejtette előttük jövetele célját.

— Üzleti ügyben fárasztottam az urakat, s bár szokatlan dologról van szó, biztosithatom önöket, hogy jó vásárt csinálnak velem. Lehet, hogy bolond-

nak vagy agylágyultnak fognak tartani, de hogy komoly tervvel jövök, azt okmányokkal bebizonyitom. Itt van két letétjegy: az egyiket a Kereskedelmi Bank, a másikat a Hitelbank állitotta ki, s mindegyik ötmillió koronáról szól. A pénz minden pillanatban rendelkezésemre áll, s igy elhihetik, hogy nem valami fantasztikus álommal hozakodom elő. Bátor vagyok még megjegyezni, hogy egy hét alatt az összeg ötszörösét is fölmutathatom, ha netalán erősebb garanciákra reflektálnak.

A bakonyvári öregek életükben se láttak egy rakáson tizezer forintot — a szeszgyáros, akinek emeletes háza volt a piacon, emberemlékezet óta nábob hirében állott — a két okmány tehát oly izgalmat és konsternációt keltett, mintha hirtelen valami csillogószárnyu cherub jelent volna meg a pipafüstös tanácsteremben.

— És micsoda üzletről van szó? — kérdezte az asztmás szücsmester, aki Bakonyvár közügyeinek élén állott.

Simon Sándor nyugodtan zsebretette ismét a letétjegyeit.

— Voltaképp igen egyszerü üzletről: ha tisztességes alkut köthetek, szőröstül-bőröstül meg akarom vásárolni az egész várost. A házakat, a tereket, az utcákat, a Cserháttól kezdve egész a Temetőhegyig, még a Homokos patakot is, mely a malmok alatt végigfolyik, a hidakkal, a veteményes kertekkel és a timárműhelyekkel együtt. Mindent jó pénzért akarok megvásárolni, de csupán egyetlen föltétel alatt: ha a város teljesen szabad kezet ad nekem. Kikötöm, hogy tetszésem szerint épithetek és bonthatok, hogy — ha kedvem tá-

mad — mezőkké változtathatom az utcákat és utcákká a mezőket, szóval: hogy époly korlátlan ur leszek itt, akár egy diadalmas foglaló. Ez azonban csak együgyü hasonlat, mert én nem mint ellenség, hanem mint jó barát jöttem ide, akinek az a célja, hogy a boldog emberek városát megalapitsam.

Mosolyogva végignézett a gyülekezeten s biztató szemhunyoritások közt gyujtott rá rövid angol pipájára, de barátságos viselkedése nem csöndesitette le az izgalom hullámait: az öregek oly megdöbbenéssel meredtek rá, mintha egy közveszélyes futóbolond tévedt volna a harangjairól hires városka nagytermébe.

— Meg akarja venni Bakonyvárt? — kiáltott föl fulladozva az asztmás szücsmester.

— És mi célja van ezzel a vásárral? — kérdezte a főjegyző, aki mint okszerü almatermelő vált hiressé az egész környéken.

A pap, a gyógyszerész, a körorvos, az *Arany Korona* bérlője, *Gyánky,* az állatorvos és Feldmann, a rövidárukereskedő époly ijedt pillantással néztek az amerikaira, mint maga a bakonyvári polgárok feje, egy vézna emberke pedig, aki az elemi iskola élén állott, óvatosan hátrálni kezdett az ajtó felé, mintha attól tartana, hogy a különös idegen egyszerre csak harapni kezd.

Simon Sándor derüs arccal gyönyörködött az általános megdöbbenésben.

— Kedves barátaim, önök jogosan azt hiszik, hogy bolonddal van dolguk, de ha meghallgatnak, be fogják látni, hogy nem vagyok őrült. Mindenekelőtt levetem hát az inkognitómat: Én ötvenöt évvel ezelőtt

Bakonyvárt pillantottam meg a napvilágot, s épugy a Kőkép-utcában betyárkodtam hajnaltól napestig, akár önök, akik most oly tiszteletreméltó komolysággal intézik szeretett városunk ügyeit. Emlékszik valaki az urak közül Simon szabómesterre?

Az öreg emberek egy pillanatig ámulva tekintettek a levegőbe, emlékezetük visszaszállt a multakba, mikor még maguk is kopottnadrágos lurkók voltak, s ime: a távol ködében most egyszerre csak megjelent a hosszu szabómester, aki ünnepies komolysággal vitte végig az utcákon a szalonkabátokat és a szatincloth öltönyöket, s aki többek közt arról is nevezetes volt, hogy hosszu élete alatt egyetlen temetésről se hiányzott. Az asztmás szücs szeme hirtelen fölcsillant, mintha rég sirbatért fiatalsága bukkant volna eléje a pipafüst felhőin keresztül.

— A mennyei lajtorjáról beszél? — kiáltott föl izgatottan, mig felélénkült pillantása kutatva, égő kiváncsisággal siklott végig az idegen arcvonásain.

Az öreg Simont ötven éven keresztül ezzel a gunynévvel illették a bakonyváriak.

Az amerikai megbólintotta a fejét.

— A mennyei lajtorja volt az édesapám! — mondta csöndesen.

A vén emberek, akik eddig bizalmatlanul, a szemük szögletéből nézték a gyanus idegent, e szavakra csodálatosan felélénkültek, a nehéz, vörös tenyerek barátságosan ott hadonáztak az orra körül, s mindenkinek egyszerre eszébe jutott valami epizód a hórihorgas szabóról, aki félszázadon át öltöztette a bakonyvári nyárspolgárokat. Gyánki még emlékezett

arra a kabátra, melyben a felesége kezét megkérte, Feldmannak az öreg Simon varrta azt a habitust, melyben a mártonnapi ludat vitte a királynak, a körorvos, aki még aránylag fiatalember volt, most se felejtette el azt a fekete ruhát, melyben a bakonyvári majálist mint süldő diák végigtáncolta. Mindenki egyszerre beszélt, a savanyu hangulat hirtelen rózsássá lett, néhányan hangosan bizonyitgatták, hogy az amerikaiban most is föl lehet ismerni az egykori, kedves kamaszt, s a pap, aki hires anekdótázó volt, jókedvüen meglegyintette a milliomos céklavörös arcát.

— Hát igazán annyi pénze van, hogy az egész várost megveheti? Oh Istenem, ha ezt a szegény édesapja megérhette volna! És mi végből van szüksége a bakonyvári házakra, mikor egy pesti vagy párisi utcát is megvásárolhatna?

Simon Sándor hátradőlt a karosszékében, s mig pipája füstje lassan fölhuzódott a mennyezet felé, elmondta az öreg embereknek, hogy micsoda tervekkel jött haza Amerikából.

— A gyermekkoromért jöttem ide, amit a kegyetlen idő elrabolt tőlem. Azért vesződtem, azért gyüjtöttem vagyont, hogy a gyermekkoromat visszavásárolhassam. A millióim, Istennek hála, megvannak hozzá és most már csak Önöktől függ, hogy a gyönyörü álmomat megvalósithassam.

Mindnyájan helyeslőleg bólogattak, bár látszott rajtuk, hogy nincsenek egészen tisztában a Simon-fiu szándékaival, az asztmás szücsmester pedig csodálkozva huzta föl a szemöldökét.

— Értem, hogyne érteném, hiszen magam is szi-

vesen vennék egy-két várost, ha az Istenke az anyagi eszközöket megadná hozzá. Azt is értem, hogy a szülővárosába visszavágyódik, mert ami igaz, az igaz, s ha Londonnak, Newyorknak meg is vannak a szépségei, ha Pekingről csodákat is mesélnek az utazók, azért Bakonyvár is emelt fővel állhat meg a világ előtt. Párisban is jó lehet, Bécs se kutya, de ha választani lehet, az okos ember mégis csak Bakonyvár mellett marad, mert itt mindenki száz évig él, ha ugyan véletlenül előbb meg nem hal. Ezt értem is, méltánylom is, de miért beszélt az imént öcsémuram arról, hogy csákánnyal akar nekimenni a bakonyvári utcáknak?

Az amerikai most részletesen is elmondta a programmját: hogy neki nem a modern, ujkori Bakonyvár kell, hanem a régi, a negyven év előtti kisváros, melyben az édesapja a karjára vetve vitte a nadrágokat és kabátokat, melyben ő valaha ingujjban labdázott, s ahol az Istenben boldogult vének, akik most a kopott kőkeresztek alatt pihennek, egykor a maguk egyszerü életét eltöltötték. A régi házak, a boltozatos szobák, a meghitt kuckók, a homályos boltocskák kellenek neki, melyekben valamikor cigarettát vásárolt, a Homokos mellett levő mühelyek, melyeket még a sekély vizecske táplált, a néhai piac, ahova pénteken a környékbeli parasztasszonyok kirakodtak, s melynek minden egyes háza ugy megmaradt az emlékezetében, mint az emberi test a só között. Az öreg, patinás, csöndes és harangzúgásos Bakonyvárt akarja, nem az emeletes házakat, az aszfaltot, a portálés üzleteket, melyekben fecsegő idegenek sürgölődnek.

— A régi fészket akarja és nem a mai, virágzó várost? — kérdezte ámulva a főjegyző, aki époly büszke volt az aszfaltos gyalogjáróra és a piac acetilén-lámpáira, mint a párisiak a szinházukra és a boulevardjaikra.

— Oh igen, hallani se akarok semmi ujitásról! Mindent olyannak akarok, amilyennek a tizenötéves gyermekszememmel láttam, hiszen abban a keretben voltam a legboldogabb.

A tanácsurak kissé megütődve néztek egymásra, látszott rajtuk, hogy bántja őket az ujkori intézmények lefitymálása, de később mégis egyhangulag elhatározták, hogy okosan fognak beszélni a meghibbant eszü milliomossal. Bakonyvár századévek óta várakozott a mesebeli nábobra és ki tudja, hány századév mulik el megint, amig az aranytenger utja ismét arrafelé vezet, — nem volna-e oktalanság, ha a dusgazdag bolondot a kezeik közül kibocsátanák? Egy darabig még megpróbálkoztak, hogy hátha ki lehetne csikarni valami engedményt, de mikor Simon Sándor kijelentette, hogy csupán korlátlan szabadság mellett áll a szavának, vállatvonva belementek minden föltételbe. Elhatározásukat nagyban befolyásolták az eladósodott háztulajdonosok, akik bibliabeli messiásként üdvözölték az égből csöppent pénzeszsákot.

V.

A pesti épitész csodát müvelt, a modern Bakonyvár félév alatt eltünt a föld szinéről. Az öreg emberek bemohosodott agyvelejéből lassanként kibontakozott a

régi városka képe s Bakonyvár büszkeségei: az emeletes épületek, a geometriai vonalakban szabályozott terek, a tükörüveges kávéház, a csillogó kirakatok leomlotttak a napszámosok csákányütései alatt. Mintha csupán álom lett volna az utolsó negyven év története: az alacsony, összegörnyedt házak, a hepehupás gyalogjárók, az esőviztől kivájt sikátorok szinte egy éjszaka alatt visszatértek a multból, mely évtizedek óta még az emléküket is elnyelte. A fényes kávéház, melynek trónusában pesti kasszirosné páváskodott, füstös, alacsony butikká vedlett vissza, s a boltozatos terembe, melynek falait eddig óriási kristálytükrök ékesitették, csodamódra visszakerült a régi képsorozat: Széchenyi István, zsinóros, magyar ruhájában, Petőfi Sándor, aki didergő ujjakkal irja halhatatlan költeményeit s a négy évszakot allegorizáló női pasztell, melyek alatt sirbatért tartlisták verdesték évtizedeken át a szinüket vesztett kártyalapokat. Az angol fauteuil-ös klubhelyiség, melyben mostanában nyirtbajuszu kereskedők beszéltek a pesti premiérekről, ujra a régi, polgári társaskörré vedlett vissza, ahol valaha atillás honoráciorok intézték a közügyeket s ahol még a Paskievics volt a legdivatosabb kártyajáték. Honnan, honnan nem, ujra előkerült valahonnan a másfélmázsás Szalóky atya karosszéke, melyből a város feje negyven éven keresztül nyujtogatta ki cimeres tajtékpipáját a kaszinó olvasó-asztalára. Az uj cégtáblák lekerültek a boltokról s a homályos zugokban ismét megjelentek a néhai héring-óriások, melyek valaha a csöndes kisváros minden csemege-szükségletét kielégitették. A tapétás szobák, melyek nagy ablakszemükkel szemérmetlenül

belemeredtek a napfénybe, sötét, de meghitt fészekké lettek ujra, melyek titokzatos folyosókra nyiltak, s a fehér kandallók helyébe visszatért a kivülről fütő cserépkályha, mely körül hancurozó kicsikék melegedtek a havas cserfahasábok tüzénél. Öreg szélkakasok, mormogó pléh-csatornák, füstös kéményóriások bukkantak elő egyszerre a multak ködéből, s egy reggel hirtelen visszatért a vén Szent Antal is, aki századokon át hűséges gonddal őrködött a piaci kut márványmedencéje fölött.

Simon Sándor, aki hajnalban kelt és éjfélkor feküdt, néha fejvakarva állt meg egy-egy öreg ház előtt, melyet cifra süveggel koronázott meg a nagyképü utódok hencegése.

— Az én időmben itt egy titkos folyosó volt, melyben Zsófi kisasszony, a könyvkötő pupos nagynénje, a száritott gyümölcseit tartotta. Itt függött egy vászonzacskóban a herbatea, melyből a város minden betegét ellátták, emitt meg boltozatos faliszekrény tátongott, ahol a vénleány a naspolyáit és a befőttes üvegeit őrizte. Várjon csak, mindjárt le fogom rajzolni az egész szituációt, hogy mindent kényelemben átformálhasson.

Ceruzát és papirt vett elő a belső zsebéből és másnap ismét megjelent a föld szinén az udvari szoba, a titkos folyosó és a pupos vénleány faliszekrénye.

Az amerikai csekkjei csodákat műveltek: a bakonyvári telekkönyvvezető seregestől irta át a házakat a Simon Sándor nevére, akit a helyi lap tréfásan F. Sándornak nevezett a vezércikkében. Csak az uj Népbank igazgatójával volt baj, egy szőke, Krisztusarcu

fiatalemberrel, aki hallani sem akart arról, hogy az intézet emeletes bérházát lebontsák.

— Kedves barátom, — mondta neki a szivós Simon Sándor, — nálunk Amerikában azt tartja a néphit, hogy a világon minden csak pénzkérdés. Mit kell fizetnem azért, ha a bankja ismét a néhai Wurda bácsi kőházában helyezkedik el, s a nevét Bakonyvári Segélyző Egylet-té változtatja?

A cvikkeres fiatal ur gőgösen vállat vont.

— Ehhez nincs elég pénze, — válaszolta impertinensül.

Simon Sándor alázatosan meghajolt és két hét alatt titokban összevásárolta a Népbank valamennyi részvényét. Egy reggel ujra beállitott a márványlapos pénztári helyiségbe és öt perc mulva készen volt a meghivó, mely a bank rendkivüli közgyülése felől intézkedett. A következő hónap elején a részvényesek egyhangulag elhatározták, hogy ujra fölépittetik a régi Wurda-házat, s az intézet nevét Bakonyvári Segélyző Egyletté változtatják.

VI.

Ősz elején különös fölhivások jelentek meg a fővárosi napilapokban. Egy ismeretlen uriember — aki egyelőre nem leplezte le inkognitóját — sürgősen fölszólitotta a Bakonyvárról elszármazott egyéneket, hogy a maguk érdekében adjanak mielőbb életjelt magukról. A leveleket poste restante kérte, *Visszavarázsolt fiatalság* jelige alatt. A felhivás részletesen

megmagyarázta, hogy a hatvanas és a hetvenes évek polgárairól, vagy azok leszármazottairól van szó, nem véve ki a nőket se, akik vagy maguk laktak valamikor Bakonyvárott, vagy fölmenő rokonságuk révén tartanak közösséget a túladunai városkával.

— Azoknak, akik fölhivásomra reflektálnak — mondta a titokzatos közlemény — gondtalan exisztenciát, nyugodt öregséget biztosithatok, s örökös megszabadulást minden anyagi gondtól. Aki személyesen nem jöhet, elég ha az arcképét és az életrajzát küldi be.

A rejtelmes fölhivást Simon Sándor tette közzé, s a milliomos három nap mulva nyakig benne ült abban a széditő levélkazalban, melyet a szálloda boy-jai a főpostáról elhoztak. A levelek szerint nemcsak az látszott bizonyosnak, hogy a hatvanas és hetvenes évek Bakonyvára népesség dolgában a legnagyobb városokkal vetkedhetett, hanem az is, hogy valami betegségtől való félelem seregestül számüzetésbe kényszeritette a megrémült kisvárosiakat. Száz és száz ismeretlen arckép került elibénk, melynek eredetije állitólag Bakonyvárt tanulta meg a kis abécét, s a Kőkép-utca meg a Cserhát hepehupás kövezetén játszotta feledhetetlen gyermekjátékait. Az öreg Simon tünődve nézte az idegen fotografiákat, gondolatai visszaszálltak a multakba, mikor még maga is dideregve ministrált a Szent Anna-kápolna oltára mellett, a homlokát összeráncolta, mintha mindenáron át akarná törni az elmult évtizedek sziklafalát, de aztán csalódottan igy szólott hozzám:

— Emlékszik, hogy ezt az arcot látta volna valamikor? Nem, ez sohase járt Bakonyvárott, hiszen az

én agyvelőm még a legjelentéktelenebb vonásokat is ugy megőrizte, mintha csak tegnap vagy tegnapelőtt láttam volna őket. Kedves barátom, ugy látszik, sokkal több a csaló, mint ahányan a mi időnkben a Temetőhegyen betyárkodtak . . .

Néha azonban hirtelen kigyulladt az amerikai szeme, az arca kigyulladt a boldogságtól, s jókedvü izgatottsággal tartott elibém egy-egy szinehagyott arcképet.

— Ismeri?

— Oh igen, hiszen ez az öreg Kristóf, aki valaha reggeltől-estig a huspiacon kószált. Ez Stőger bácsi, az egyetlen bakonyvári fiakkeres, ez meg Legényi, az órás, aki egész nap a vén klepsidrák kerekeit vizsgálta. Nini, innen meg a rezesorru Rózsa ur mosolyog ránk, aki a polgári kaszinó nagytermében harminc éven keresztül tanitotta az ifjuságot a polkára és menüettre.

A fotografiák tengeréből mind sürübben vált ki egy-egy gyermekkori ismerősünk arca, tréfás, komolykodó, kedves szempárok bukkantak elénk az előkelő hotelszobában, bozontos szemöldökök, melyek szigoruan összehuzódtak valaha, sima koponyák, melyek csillogtak a lomhán uszkáló nyári nap fényében, durva és mégis jóságos kezek, melyek gesztenyeszinü fürtjeinket megsimogatták. Egyszerre csak itt volt előttünk megint az öreg Bálnay kopott atillája, melyben a kaszinó Kossuth-képe alatt ült, a hadaró füszeres örökké megfagyott keze, mellyel a cukorsüvegek közt sürgölődött, mig a felesége kacérul nézte a járókelőket az üvegajtó jégvirágain keresztül, Raksányinak, a negyvennyolcas honvédnek ráncos csizmája, mely-

ben rózsás gyerekarcunk visszatükröződött, mikor az agg vitéz bizonyos méltósággal hancurozott velünk. Mind visszatértek a multakból, a halottak, akik évtizedekkel ezelőtt itthagyták a fütött kályhazugokat, s az élők, akiket a kegyetlen sors ugy szétszórt, hogy még a nevüket is elfeledtük. Egy-egy vén ember a maga személyében tért vissza (lehetett már nyolcvan- vagy kilencvenéves is, hiszen a mi időnkben se volt már valami kamasz legény) már a gyerekei vagy az unokái képében, mely csodamódra megőrizte az elődök arcvonásait. Akárhányszor örvendve ismertünk föl valakit, akinek egykor a térdein lovagoltunk, s a levélből, vagy a jelentkező előadásából csakhamar kiderült, hogy csak bámulatos kópiával van dolgunk, egy-egy ismeretlen utóddal, aki sirban nyugvó édesapja életét folytatta. Simon Sándor, aki állandóan olyan hangulatban volt, mintha épp most buktatta volna meg az amerikai acéltrösztöt, néha akkorát csipett a karomon, hogy majdnem fölsikoltottam fájdalmamban:

— Nézze, nézze és mondja csak meg gyorsan, hogy ki ez a viruló, fiatal asszony? Csak a fekete haját és a római orrát nézze, melyet oly édes gőggel hordott valamikor a bakonyvári esti korzón...

— Szentandrássyné! — sugtam izgatottan. — A finom és büszke Szentandrássyné, aki a városon kivül lakott, a tornyos kastélyban, melyet a püspök-nagybátyja ajándékozott neki.

Csakhamar kiderült, hogy Szentandrássyné harminc évvel ezelőtt meghalt, hogy a tornyos kastélyt rég elárverezték (most a posztógyáros lakott benne, aki a Homokos patak mellett ütötte fel a tanyáját) s

hogy a gyönyörü teremtés, aki előttünk áll, az egykori dáma legidősebb unokája, egy tönkrejutott földbirtokosné, akinek az ura most mint helyettes kárbecslő müködik egy pesti biztositó intézetben.

A szállodában valóságos szenzációval fogadták a jelentkező fiatal hölgyeket, akik most irógépes kisasszonyok, szininövendékek vagy otthonülő polgári leányok voltak, de akik valaha — negyven évvel ezelőtt — fölhuzott, fitos orrocskákkal flangiroztak alkonyattájt a bakonyvári utcákon. Némelyik annyira hasonlitott a nagyanyjára, hogy a szivünk földobogott csodálkozásunkban, mikor pedig az ismerős, kedvescsengésü hangjukat is meghallottuk, kitágult szemmel pillantottunk egymásra, mintha hirtelen a gyermekmesék országába léptünk volna...

Egy délután kopogtatás hallatszott a szoba ajtaján, s egy tollboás, gömbölyü, mosolygóképü, fiatal leány állt meg habozva a küszöbön. Tizennyolc-husz éves lehetett, világos haja kisárgállott a sapkája alól, jácintszinü szeme pedig kokett kiváncsisággal siklott végig a dohányzóasztal mellett pipázó amerikai arcán. Egy pillanatig tünődve nézett mind a kettőnket, aztán ártatlanul lebocsátotta a szempilláit.

— Jó helyen járok? Itt kell jelentkezni a bakonyvári hirdetés miatt?

Simon Sándor céklaszinü arca még egy árnyalattal sötétebbé lett, kemény ökle pedig reszketve megszoritotta az enyémet.

— Nézzen oda! — sugta félhangosan, mig pillantása mohó érdeklődéssel tapadt a fiatal leány alakjára.

Az első pillanatban nem tudtam, mi izgatja föl ennyire, de a következő percben már megértettem, miről van szó: a szállodai szoba küszöbén a piszeorru Mályvay Ilka állott, a szőke, édes kis Nebántsvirág, aki negyven esztendővel ezelőtt kacagva libbent végig a piaci korzón, ugyanezzel a jácintosan nevető szemmel, mely most a sötét butorokat bearanyozta. Még talán a sipkája, a borzas haja is ugyanaz volt, még talán a kezén is ugyanaz az ametisztköves hamis gyürü csillogott, mellyel akkor annyira imponált nekünk. És a kezecskéjével, akár valaha, gyermekségünk őskorában, bájosan félresimitotta kibomlott szőke haját, miközben kacérul ismételte:

— Jó helyen járok? Itt kell jelentkezni a bakonyvári hirdetés miatt? Istenem, ha tudnák, mennyire féltem, mig ezen a hosszu folyosón végigjöttem!

Az amerikai szeme szinte lángot vetett a fölindulástól, — ezt a nagy izgatottságot már meg se lehetett magyarázni a gyermekkori emlékekkel.

— Igen kisasszony, ez az a hely, ahol az örök boldogságot kiutalványozzák. Ne féljen, jöjjön közelébb és mesélje el, hogy micsoda kötelékek fűzik Bakonyvárhoz, — mert fogadni mernék rá, hogy maga még sohase járt a bakonyvári hegyek közt. Eltaláltam?

A formás kis nőcske nevetve megrázta a fejét.

— Nem, fogalmam sincs róla, hogy merre van, hiszen Budapestről csak egyetlen-egyszer voltam távol életemben, egy nyáron, tizéves koromban, mikor a viszonyaink még megengedték, hogy Mária-Besnyőn nyaralhassunk. Azóta nagyon rosszul megy nekünk,

s a kánikulát is itt töltjük az Izabella-utcában. De a nagymama sokat mesélt Bakonyvárról s most, hogy az ujságokban a hirdetést olvastam . . .

— Hogy hivták a nagymamát?

— Szepessy Jánosnénak, a nagyapó tisztviselő volt a vámhivatalban.

— És a lánykori nevén?

— A keresztneve ugyanaz volt, ami az enyém, hiszen róla neveztek el engem is Ilkának. Anyuska azt mondja, hogy a nagyanyám még fiatalaszony korában is énrám hasonlitott.

— A szülei még élnek?

— Apa ugyanabban az évben halt meg, mint a nagyanyó. És anyuska harmincéves korában özvegyen maradt, öt gyámoltalan gyerekkel, akik közt én voltam a legidősebb. Csak a jó Isten tudja, hogyan nevelt föl bennünket, — tiz forintunk, legalább amióta én emlékszem, sohase volt egyszerre. Ő azonban mindig bizott benne, hogy a sorsunk csak jobbra fordul valamikor, — s mikor a hirdetést olvasta, mindjárt bizonyos volt benne, hogy most minden nyomoruságunknak egyszerre vége szakad. Nem is hagyott békén, mig az iskolát el nem blicceltem, s ide nem jöttem, hogy a boldogságra szóló utalványt átvegyem.

Simon Sándor csodálkozva nézett végig a fiatal leány pompásan kifejlett termetén.

— Hát magácska még az iskolába jár? Talán gimnázista? Vagy Isten bocsáss, egyetemi hallgató?

— Nem, oh dehogy, a negyedik polgárit is csak félig végeztem ki, hiszen már ötéves koromban is mindig arról álmodoztam, hogy szinésznő leszek.

— Tehát a színész-iskolába jár?

— Igen, most végzem a második évet.

— És drámai művésznőnek készül?

— Jaj, dehogy, ahhoz egy picurka tehetségem sincs. De operett-primadonnának öt-hat év mulva én leszek a legelső az egész világon. Ez olyan bizonyos, mint ahogy most itt ülök magukkal szemben...

Most már minden gêne nélkül beszélt velünk, mintha pólyáskora óta ismert volna bennünket, a tiszta kék szeme huncutkodva ránk mosolygott, a formás lábait keresztbe rakta s kiszámitott naivitással dőlt hátra a fauteuilben, hogy a gyönyörü alakja teljesen érvényesüljön, — és mi fölindultan, elbájolva néztünk rá, mert valami hihetetlen csoda folytán csakugyan a régi Mályvay Ilka ült előttünk, a bakonyvári esti korzó kis primadonnája, aki csak félévenkint kapott egy uj bluzt vagy egy uj szalmakalapot, de, aki szőke feje körül — mint a tündérmesék királykisasszonyai — láthatatlan gyöngyvirág-koszoruval rótta a kisvárosi utcákat. A millomos hol sápadttá, hol pirossá változott, az orrcimpái remegtek, keze idegesen játszott a dohányzó-asztal nippjeivel, mig végre valahogy mégis csak megemberelte magát.

— Tudja-e, hogy micsoda föltételhez van kötve az örök boldogság? — kérdezte a hencegő kis fruskától.

— Tessék megmondani, akkor azonnal tudni fogom.

— Itt kell hagynia Budapestet, meg a sziniiskolát, meg az operett-királynői trónust és vissza kell költözködnie abba a primitiv fészekbe, ahol valamikor a

nagymamája lakott. Hajlandó-e elcserélni a nagyvárost a szürke bakonyvári unalommal?

— Jó Istenkém, maga azt akarja, hogy egy vidéki városban eltemessem magamat?

— Ez az egyetlen föltétel, kisasszony.

— És mit kapok azért, ha ezt a szörnyü ostobaságot elkövetem?

Az amerikai tünődve nézett a viruló gyermekre, aki sirbatért érzéseit oly váratlanul életre keltette, majd lehunyta a szemét, mintha igy jobban látná azt a tündérvilágot, melyet a kegyetlen évek elraboltak tőle.

— Nyugodt életet, tisztes jó módot, meg csinos ruhákat, amik a szépségéhez és fiatalságához illenek. És ha arra kerül a sor, csinos hozományt is, amivel magácska lesz a legjobb partie az egész városban.

A szép gyermek szeme tágra nyilt a csodálkozástól, egy pillanatig ugy nézett az amerikaira, mint a bakonyvári tanácsurak, akik maguk közt bolondnak tartották, de aztán egyszerre fölébredt benne a nagyvárosban nevelt leány gyanakvó cinizmusa, s szigoru tekintete kérdőleg, majdnem megbotránkozva meredt a jókedvü milliomosra.

— És mit kell tennem, hogy ezt a temérdek jóságot megérdemeljem?

Oly édesen komoly volt ez a kérdés, hogy Simon Sándor hangosan elnevette magát.

— Hogy mit? Elképzelheti, hogy ez a sok előny kötelességekkel is jár, hiszen senki se bolond ugy-e, hogy a pénzét hiába elvesztegesse. Tehát először is: reggelenként bekötött fejjel kell majd segitenie a cse-

lédnek a lakás rendbehozatalában, néha ki kell néznie a konyhába, nehogy a jó ebédecske elégjen, délután pedig regényt kell olvasnia és szundikálnia egy félórát, mert a fiatal leányoknak a sok alvás fél egészség, aztán ozsonna után föl kell majd vennie a legszebb ruháját, csinos kalapot kell tennie a szöszke fejére, s ott korzózni a kivilágitott piacon, amig csak a vacsorát be nem tálalják.

— És maga? Mit kiván maga tőlem, amiért a jövőmről ilyen gavallérosan gondoskodik?

— Én kisasszonyka csak egyetlen egy dolgot kivánok: ha találkozik velem az utcán, még ha a legszebb hadnaggyal megy is, kedvesen reám fog mosolyogni, egy kicsike pukkerlit is vág, s igy szól hozzám: Jó napot, jó estét vagy jó éjszakát, Simon bácsi!

— Ez az egész?

— Hát nem elég ennyi? Csak nem gondolja, hogy valami vérszopó uzsorással van dolga?

— És csupán azért kell nekem beköltöznöm Bakonyvárra, hogy magának minden nap jó estét kivánjak?

— Ezért kisleány, csak ezért, mert nekem különös babonám van. Az a babonám, hogy minden estém nagyon-nagyon jó lesz, ha ezt egy bájos, szőke gyermek kivánja...

A leány értelmetlenül rázta meg a fejét, látszott rajta, hogy most még kevesebbet ért a dologból, mint eleintén, utóbb azonban megállapodtunk abban, hogy másnap föl fogjuk keresni az édes anyját, özvegy Török Károlynét, aki tudvalevőleg a Mályvay Ilka leánya volt. A következő napon csakugyan elmentünk

az Izabella-utcába, ahol egy még mindig virágzó, harminchét éves uriasszony fogadott bennünket. Itt nem volt nehéz dolgunk: Törökné, aki homályosan emlékezett rá, hogy az anyja mesélt neki valaha az Amerikába vándorolt udvarlóról, gyorsan megértette a Simon Sándor intencióit, s könnyek közt jelentette ki, hogy hajlandó visszaköltözni Bakonyvárra. Karácsonyra szerencsésen végeztünk a telepités elméleti részével: a jövevényeknek fölmondtunk, az idegen lakosságot pénzbeli kárpótlással elbucsuztattuk, s a Wertheim-szekrényben ott őriztük azoknak a listáját, akikkel a halottaikból föltámadt házakat benépesiteni akartuk. Most már csak a büvös pálca egy suhintására volt szükség, hogy a néhai kisváros, negyven év előtti épületeivel, boltjaival és alakjaival ismét megelevenedjék a szemünk előtt.

VII.

Nem vagyok fiatalember, a hajam szine gyakran emlékeztet rá, hogy kincsekért a jövő helyett már a multamhoz kell fordulnom, néha borzongva gondolok arra, hogy talán csak egy rossz éjszaka választ el az aggastyánkoi Szibériájától, — és mégis, akárhányszor csodálkozva állok meg a tükör előtt, mert a lelkemben még mindig a hófuvásos kisvárosban hancurozó gyermeknek látom magamat. Csak tegnap volt, hogy reszketve siettem végig a piacon a vár felé, mert a székesegyház órája épp most ütötte el a nyolcat és Weigand Kal. József pont nyolckor már mindig ott ült a katedrán. Mintha csak egyetlen éjszaka választana el a

Való főtisztelendő ur szidalmaitól, a természettani szertár kisérleteitől, a primus és secundus csöngetyüktől, a főigazgató látogatásától és a piarista templom vérvörös lámpáitól, melyek alatt a legkedvesebb tanárom gyöngyvirággal boritott koporsója feküdt. Még tegnap vagy tegnapelőtt volt mindez, — és ma csillogó ezüst övezi a halántékomat és a mezők alkonyati rekviemjét immár kedvesebbnek találom a természet hajnali szimfóniájánál. A végtelen nagy, fekete kapuja már föl-föltünik a látóhatár szélén, — és én, a bolondos, vén fiu, sokszor ámulva kérdezem magamtól: hát igazán nem a sápadt kis csirkefogó vagyok többé, az öreg Vidra-ház réme, csavargók, kóbor kutyák és vándor muzsikusok bizalmasa, aki gondolatban a messze jövendők aranytrónusán ülök? Mikor kergettek ki fiatalságom tündérvárából, melynek levegőjét még mindig itt érzem a hó körül, mely álmodó gyermekfejemet boritja? Oly hihetetlen és fantasztikus mindez, hogy akárhányszor kacagva nézek az öregekre, akiket sikerült ravaszul megtévesztenem, s akik magukhoz való, komoly és tiszteletreméltó felnőttnek tartanak. Én magamban mindig bizonyos voltam benne, hogy csupán a gyermekbálok groteszk álarcát hordom, a pirosrafestett, fehérszakállas pappendeklit, melyet bármely pillanatban levethetek magamról...

Bakonyvárott, egy késői őszi napon, mikor a Popod hegye már fölvette öreguras hósipkáját, s a vár sziklái a gyermekek karácsonyi játékaira emlékeztettek, egy reggel, egy novemberi reggel, csakugyan ledobtam a farsangi álarcot.

A palota-bakonyvári vicinális megállt az állomási

épület előtt és Simon Sándor, aki zseniális utitáskát tartott a kezében, egy pillanatig körülnézett a sötétvörös és violaszinű őszirózsák között, a tenyérnyi kertecskében, ahol a pályafelvigyázóné tyukjai kapirgáltak. A milliomos egészségtől duzzadó arca hirtelen földerült: a pályaház előtt gyermekkori ismerőseit pillantotta meg. Az egyik sárgára festett fiakker bakján Streit bácsi lengette feléje zsiros kalapját, a második kocsin a részeges Óhegyi tisztelgett katonásan az ostorával, a nemzetiszinüre festett omnibusz pedig, mely hangos csilingeléssel szokott végighaladni délelőttönként az *Aranykorona* felé, régi, kedves rozzantságában viritott az alacsony kökénybokrok közt. Streit bácsi virginia-csutakot tartott a fogai közt — talán ugyanaz a virginia volt, melyet édesapja félszázadon át szivott — s barátságosan integetni kezdett a boldogságában kipirult milliomos felé.

— Ifjur, tessék csak fölszállni, — tiz perc alatt ugy beröpitem, akár a szélvész! Hát nem tetszik már emlékezni Streit bácsira, aki annyiszor kivitte a Balaton mellé? Ketten mindössze csak nyolcvan krajcárt fizetnek, pedig a taksa, amint tudni tetszik, egy kerek forintocska.

A részeges Óhegyi haragosan emelte felénk rezes orrát.

— Én hetvenért beviszem mind a kettőjüket, — mindta az ivástól elrekedt hangján, mely egy nyugalomba vonult vadkanéhoz hasonlitott.

— Hatvan! — kiáltotta Streit bácsi.

— Ötven! — mormogta félelmetesen Óhegyi.

Simon Sándor oly gyönyörüséggel hallgatta az ár-

verést, mintha világhirü művészek hangversenyeztek volna előtte — ez a versengés valaha rendes programmpontja volt a kis bakonyvári állomásnak, — aztán egy erélyes mozdulattal föllépett a Streit bácsi citromsárga fiakkerjába. Óhegyi dühös káromkodásba tört ki, a nemzetiszinü omnibusz csöngetyüi megszólaltak, s a két lesoványodott lovacska szokatlan virgoncsággal indult meg a kis erdőcske felé, mely a várost a vasuti töltéstől elválasztotta. Oldalvást idefehérlett a Vellebit malma, mely egészen ráterpeszkedett a Homokos-patak partjára, s egyszerre eszembe jutottak a negyven év előtti majálisok, mikor zászló alatt, hangos zeneszóval vonultunk ki a Cser tisztására, s mikor az öreg Vellebit az egész ifjuságot megvendégelte friss tejjel és snidlinges vajas kenyérrel. A völgyben szemünkbe tünt a Horpácsy-major, ahol az egykori huszárkapitány gazdálkodott, fönn a napfényben megcsillogó vár szikláján pedig hirtelen megjelent az ezeréves székesegyház kettős tornya, a gimnázium, melynek ablakszemei gőgös biztossággal kémlelődtek a jutasi sikság felé, s a százéves Tallián kanonok palotája, melynek bástyáin valaha a Rákóczi vezérei tanácskoztak. A székesegyházon tul a püspöki rezidencia elegáns barokkablakai diszlettek a délelőtti napsugárban és Simon Sándor, akinek édesapja félszázadon át szabta a néhai egyháznagy lilaszinü reverendáit, elgondolkodva nézett a kősziklán trónoló várkastély felé.

— Vajjon nem Ranolder püspök áll az erkélyen? — kérdezte meghatottan, mig kezét kémlelődve a szeme fölé tartotta.

Az öreg püspök már gyermekkorunkban is nyolcvanéves aggastyán volt, összegörnyedt kis alakját csak a fütött batár mélyén láthattuk, amint a városka utcáin a vasut felé haladt, vagy az aranyos baldachin alatt husvét szombatján, mikor áldást osztva tipegett a céhzászlóktól szines székesegyház felé, — de a milliomos lelki szemei most is őt látták, mintha csak tegnap lett volna, hogy a zeg-zugos bakonyvári utcákon kóboroltunk.

— Ranolder püspök elköltözött a szomszédba, — mondtam elmerengve.

Kinyujtott karommal odamutattam a káptalan sirboltjára, melynek sziklamélyében hatszáz év óta pihennek a püspöki rezidencia szentjei.

A fiakker lassanként bekocogott a városba, végigmentünk a Burger deszkaraktára mellett, ahol már találkoztunk néhány bámészkodóval s az öreg Hollesch szatócsüzlete előtt, mely a városka legszélső házában volt, egyszerre csak ott állt előttünk a himzettsipkás aggastyán, aki hatalmas sókockái és süvegcukrai között negyven hosszu évig gorombáskodott bándi és mirkói svábokkal. A szatócs mély reverenciával emelte meg előttünk himzett sipkáját, leánya pedig, aki menyasszonykoráig mindig Rocambole-t olvasta, kecses pukkerlivel üdvözölte a szülőföldjére megtért milliomost. Fuvarosunk fölvilágositott bennünket, hogy a boltosban a néhai Hollesch fiát tisztelhetjük, a vörös-haju leány pedig, aki csalódásig hasonmása volt a Ponson-rajongó szatócskisasszonynak, csak két héttel ezelőtt költözött Erdélyből a városszéli házikóba. A völgybe vezető utcán mindjobban megsokasodott a

gyermekkori ismerősök száma: a lisztesbolt előtt a kövér Holécsy ült, a kávéház ajtajából a részeges telekkönyvvezető lóbálta karjait a citromsárga fiakker felé, a luteránus templom akácfái alatt Bonyhády tiszteletes ur szieszẗázott, odébb pedig, a piacra vezető kanyarodónál, Kelts bácsi, a káptalani fiskális jött szembe velünk, Bakonyvár legöregebb agglegénye, aki hatvan év óta itta esténkint a forró limonádét a Gubicsek-kávéház erezett fenyőasztalánál.

A vén ügyvéd, aki a városi közhit szerint Kossuth Lajossal patvaristáskodott együtt a pozsonyi országgyülésen, sietve baktatott köszvényes lábaival a kocsink felé.

— Te vagy az, csakugyan te vagy az, mennyei lajtorja? — kérdezte boldogan, miközben botjával izgatottan hadonázott az orrunk alatt. — Mikor a zsivány-dombon betyárkodtál, ugyancsak nem hittem volna, hogy valaha ilyen jóravaló fickó lesz belőled. Teringettét, hiszen a bajuszod is kinőtt már és rögtön bagollyá változzam, ha a fejed bubján hullani nem kezd a hajad, pedig még éretlen kamasz vagy hozzám képest. Istenem, Istenem, hát nem a nyakunkra nőnek ezek a tejfölösszáju szélkakasok!

Tréfásan barackot nyomott a Simon Sándor deres fejére, mintha csakugyan valami pelyhesállu suhanccal lenne dolga, aztán mosolyogva elsietett a takarékpénztár felé, melynek ügyeit még mindig ő intézte, mint a néhai Bach-korszak idején. A milliomos sugárzó arccal tekintett utána, majd kiváncsian megkérdezte a fuvarost:

— Vajjon hány éves lehet az öreg Kelts?

Streit bácsi megvakarta a koponyáját.

— Az édes apám, aki pedig, Isten nyugtassa, hetven éves korában halt meg, mindig azt mesélte, hogy legénykorában ő vitte le almádi szőlőjébe a tekintetes urat, aki már akkor se volt fiatalember. Azt hiszem, jól bánunk vele, ha száz évre becsüljük, mert ha nagyon utána néznénk, talán közelebb volna a százhuszhoz, mint a száztizhez. De azért most is ravaszabb, mint a vármegye valamennyi fiskálisa . . .

— És még mindig ott lakik a Griner-udvarban?

— Hetvenöt éve lakik ugyanebben a lakásban és mióta a gazdasszonya meghalt, maga veti meg az ágyát és maga söpri ki a szemetet a szobáiból. Meglátják, ő lesz az az ember, aki még magát a halált is kijátssza . . .

A lovacskák vigan ügettek tovább a hepehupás kövezeten, mely most is olyan állapotban volt, mint negyven évvel ezelőtt, itt-ott a gyalogjárón is összegyült az esőviz, melyet csak tánclépésekben tudtak kikerülni a bennszülöttek, miközben látni lehetett egy-egy siető fiatalasszony fekete harisnyáját. Utitársam boldog pillantást vetett a kis földszintes ablakokra, melyek virágos keretében hirtelen megjelent egy csinos leány arca, a boltok megfakult védőponyváira, a kopottas cégtáblákra, melyeken ismerős nevek állottak, s a cifra fejkendőkre, melyek csalogatásképp függöttek az ajtó mellett. A fejkendőket már kiszitta a déli nap, szinük tiz esztendővel ezelőtt megfakult, de a cselédlányok és a falusi asszonyok azért gyönyörködő

pillantással simogatták végig őket. A városház nagy, oszlopos lámpája mellett a polgármester, aki a tanácsosok társaságában várt Simonra, méltóságteljesen fölemelte a botját, mikor a Streit bácsi fogata láthatóvá lett.

— Topp — kiáltotta a város feje, aki mellesleg még most is a csapó mesterséget üzte a Jeruzsálemhegyen.

Megálltunk, Simon kiszólt a kocsiból, s barátságosan kezelt az öreg urakkal, akik nagy reverenciával köréje sereglettek. Csodálatos: az arcok ugyanazok voltak, mint gyermekkorunkban, a hatalmas, deresbe játszó harcsabajuszok meghatottan mozogni kezdtek, s nekem legalább ugy tetszett, hogy még a ruha is, amit viseltek, ugyanaz volt, mint amit valamikor a milliomos édesapja varrt nekik. A szenátorok kíváncsian forgatták ide-oda Simon Sándort, egyikük hatalmas hátbaütéssel kedveskedett neki, egy másik cuppanós csókot nyomott az arcára, maga a polgármester pedig, aki ugy hasonlitott néhai apjára, mint egyik tojás a másikra, atyafiságosan a keblére ölelte a város jóltevőjét.

— Szedte-vette, — mondta hangosan, — hiszen meg se változtál, amióta távol voltál tőlünk! Csak éppen, hogy az ádámcsutkád nem áll ki oly erősen, mint kamaszkorodban, egyébként épp olyan fiatal vagy, mint amikor a városnak bucsut mondtál. Szereted-e még a szép asszonyokat, mennyei lajtorja? No ne tagadd, a szemedből is látom, hogy most is a régi kujon vagy, de nem baj, nem baj, addig boldog az ember, amig a szoknyák a világon a legjobban érdeklik. En-

gem, fájdalom, már a kártya sokkal jobban izgat, mint az asszonyok vagy a leányok mosolygása . . .

Testületileg elkisértek bennünket a Simon-házba, melynek láttára egyszerre felém suhant a régi mezei virágok illata, a Bakony felől fujdogáló tavaszi szellő, mely valamikor a fiatal szivemet megdobogtatta. A ház most is a régi volt: a kitárt kapun át be lehetett látni az udvarra, ahol egykor az öreg Simonné virágai pompáztak, a lajtoskocsi ott állott a fészerben, az ölfarakás tetején egy komoly kakas trónolt, a szederfa alatt pedig lármás tyukok kapirgáltak az aranyos déli napsugárban. Ez volt különben az egyetlen zaj; nagy, álombaringató csönd borult a világra, melybe stilszerüen illeszkedett bele hirtelen a reformátusok tornyából idehangzó harangszó, a lassan hullámzó ismerős kongás, mely valaha oly ünnepi áhitattal töltötte a lelkünket, az udvar hátulsó részén át szabad pillantást lehetett vetni a Bakony felé huzódó rétekre, melyekbe fehér csillagvirágokat himezett bele a sok ezer százszorszép, távolabb az égbe olvadó hegyláncra, melynek rengetegeiben valaha kóbor szegénylegények tanyáztak. Csodálatos nyugalom lebegett fölöttünk, hasonló ahhoz, melyet az oceán fölött éreznek az utasok, de itt millió kedves szin és emlék ragyogott, mely édes melegséggel töltötte el a szivünket. Simon Sándor karbatett kézzel állt meg az udvar közepén, táguló tüdővel szivta magába a levegőt, a napfényt, a virágok illatát, majd boldog pillantással siklott végig a házakon, a templom tornyán és a hegyek felé huzódó mezőkön, ahol valamikor pajtásaival együtt a labdát kergette. A tanácsosok hangtalanul álltak körülötte, egy-kettőnek

kivillant a kopasz fejbőre, mikor a harangszóra a kalapjukat levették, a polgármester pedig gyöngéden vállon ütötte Simon Sándort.

— Szép, ugy-e? — kérdezte némi büszkeséggel, mert ő félig-meddig a maga érdemének tekintette, hogy Bakonyvár ily gyönyörüen fekszik tul a dunai hegyek lábánál.

Az amerikai elgondolkozva bólintott.

— Hogy szép-e? Ez a legszebb pont az egész világon, Svájcnál is szebb, Kaliforniánál is szebb, mindennél szebb, amit csak a jó Isten megteremtett...

Végigmentünk a három szobán, mely szakasztottan oly állapotban volt most is, mint amikor az öreg Simont eltemették: a magas ágyak fölött ott függött Deák Ferenc arcképe, egy olajnyomat, mely glóriával a feje körül ábrázolta az Isten anyját, s egy tarka lovaskép, melynek az arca a néhai Simon-mestert ábrázolta, s mely kegyeletes emléke volt a vidám katonaéveknek, amiket a vén szabó valaha a lombárdiai sikságokon eltöltött. Az arc csak utólag volt odaragasztva a harcias képre, mely egy lobogómentés, délceg vitézt ábrázolt, aki hófehér paripája hátán, kihuzott karddal vágtatott az ellenség felé. A nappali szobában ott volt még a fekete sublád, melyben a ráncosképü Simonné a fehérnemüit tartogatta, a vasalódeszka keresztbe volt fektetve a székekre, s a mennyezetről most is a régi petróleumlámpa függött alá, melynek szolid világosságában a szabó vacsora után a kalendáriumot betüzgette. A nappaliból az üvegajtón át most is ki lehetett látni a konyhába, a fényesre surolt, csillogós rézedényekre, melyek muzeumi pedantériával sorakoztak

egymás mellé, a tepsikre, melyekben vasárnaponként a rétes sült, s a nyársra, mely inkább csak diszképpen volt jelen, mert a Simon-házban a pecsenye nem tartozott a mindennapi ételek közé. Egy kis fantáziával még érezni lehetett itt a tüzelő-vasaló szagát is, mely tolakodóan összevegyült az udvarból besuhanó bársonyviolák illatával. Simon Sándor csillogó szemmel állt a régi emlékek között, orrcimpái remegtek, kezét tünődve szoritotta a szivéhez, s csak arra riadt föl, hogy a polgármester hirtelen megszólitotta:

— Nem olyan mindez, mintha az édesapád is itt volna valahol? Nekem szinte ugy tetszik, hogy maga Simon néni forgolódik a tüzhely körül, hogy hires meggylevesét elkészitse . . .

Az amerikai könnyes szemmel bólintott, szeme boldogan suhant egyik tárgyról a másikra, itt-ott kézbe vett valamit, s gyöngéden megsimogatta, mintha eleven volna, mikor pedig valahonnan egy vörös cirmos is előkerült, boldog izgatottsággal csapta össze a tenyerét.

— Háni, — kiáltott föl, — a lusta Háni, az édesanyám macskája! A vén imposztor, aki az egeret is csak akkor ette meg, ha tálcán hozták eléje . . .

A tanácsurak egyike később megkérdezte Simon Sándort, vajjon itt szándékozik-e lakni a kopott házban, vagy külön, impozánsabb kastélyt épittet-e magának, ami sokkal illendőbb volna egy tekintélyes polgárhoz. Az amerikai oly megütődve nézett rá, mintha az öreg ember a legnagyobb gorombaságot mondta volna neki.

— Kastélyt? — kiáltott föl megbotránkozva. —

Hát a Vanderbilték palotájával fölcserélném-e vajjon ezt az ütött-kopott viskót? Nem, tisztelt barátom, én itt fogok meghalni ebben a tornyos ágyban, ahol valamikor az édesapám a szemét lehunyta...

VIII.

A félszázadot, mely Bakonyvár meseházai fölött elvonult, egy láthatatlan kéz letörölte az idők táblájáról. A holtak nem tértek vissza a temetőből, de a milieut, melyben hosszu álméletüket eltöltötték, egy csodatévő bűvészmester változatlanul idevarázsolta megint a festői sziklák közé, melyek közt a bakonyváriak apró regényei lejátszódtak. Néha ugy tetszett, hogy maguk a halottak is feltámadtak; a cukrászdában az öreg Rajek-apó sürgölődött hófehér sipkájában (ki hinné el, hogy a fiu, a hires kis betyár őszült meg ennyire?), a héringes hordók között Sárffy bácsi sülyesztette bőrzsebébe a cselédleányok aprópénzét, a kávéházban a néhai gabonakereskedők tartliztak s maga a kávés, az öreg Lipitzky, a régi ezüst szelencéből kinálta tubákkal a hüséges törzsvendégeket. A Polgári Kaszinó százéves bőrfauteuiljeivel és megvakult tükreivel egy éjszakán át előbukkant ismét a hatvanas évek ködfátyola alól, a polgármester a régi tüzzel csapkodta a zöldasztalhoz a cifraruhás skizt, s Kovách, a könyvtáros, ujra ott csörgette kulcsait a Jósika regényei között, mig a türelmetlen fiatalság szivszorongva várta a *Zöld vadász*-t, vagy *A hat Uderszky-leány*-t. És egy este, egy ákácillatos juniusi este, mikor a püspök kert-

jében megszólaltak a fülemülék, a korzózó leányok tarka csipkegruppja is megjelent a pincér lámpái alatt...

Karonfogva mentünk végig Simon Sándorral a boltok előtt, néha boldog pillantást vetettünk a rómaiak korából ittmaradt őrtoronyra, melynek erkélyén egy városi hajdu ügyelt az elpihenő városra, egy pillanatra megálltunk a Segitő Máriához cimzett patika előtt, melyben a honorációrok hangos lármával beszélték meg a közélet eseményeit, aztán kényelmesen végigsétáltunk a piacon, mely zsufolva volt a levegőző bakonyváriakkal. Az esti korzó volt a kisváros egyetlen mulatsága; már a nagymamák nagymamái is itt libegtek valaha kokett kis köpenyeikben, finom csipkekendőcskékkel a frizurájuk fölött, félénk és biztató pillantásokat vetve a tisztekre, akik kardjukat végigcsörtették a gyalogjáró kövezetén. Aki épkézláb ember volt, mind itt hullámzott a boltok előtt, az egyetlen oszlopos kandeláber alatt, vagy a kávéház ajtajában, melyen belül a nyolcvanéves Kurucz Miska muzsikált. Ezt az esti képet annyiszor láttuk gyermekkorunkban, hogy most majdnem felkiáltottunk a meglepetéstől.

— Csakugyan azt hiszi, hogy negyven év előtt járt utoljára Bakonyváron? — kérdezte Simon Sándor, aki boldog pillantással nézte az előtte hullámzó sokadalmat.

Tünődve ráztam meg a fejemet, mert most nekem is ugy rémlett, hogy ismét tizennyolcesztendős kamasszá lettem, aki a könyvei mellől szökött ki az esti korzóra, a szivem hangosan feldobogott egy-egy ismerős női kalap láttára, hirtelen felismertem a diákkori

ideáljaimat, akikkel együtt jártam a tánciskolába, s akiket márciustól kezdve csak az angol kisasszonyok templomában láthattam viszont, — és fátyolos szemmel válaszoltam:

— Oh nem, minden hazugság, hiszen tegnap este voltunk itt utoljára, s csak ma délelőtt volt, hogy négyest kaptam a fizikából, mert a Franklin tábláját és a bolognai üvegcsöppeket nem tudtam. Hazugság a negyven év és az ősz hajam is hazugság és én a bolondos, szerelmesszivü siheder vagyok ujra, aki szegény apámnak oly mérhetetlen gondokat okoztam.

Egymásután elvonultak előttünk gyermekkorunk álomképei, a fitosorru, szőke, fontoskodó kis csöppségek, akik valaha egytől-egyig romantikus regényhősnőknek képzelték magukat, ki szendén, komolykodva, földresütött szemmel, ki merészen viszonozva a férfiak pillantását, mintha mindegyikben már visszatükröződtek volna későbbi jellemvonásai; itt egy pedáns kis háziasszony tipegett, akinek asszonykorában is az ura fehérneműje lesz a legnagyobb gondja, amott a jövendőbeli nagyvilági nő, aki az alkonyat félhomályában lopva fog besurranni szeretője lakására. Most még naivak és kedvesek voltak, még alig bucsuztak el a bábujuktól s még alig tanulták a keringőt a tánciskolában, de a szemükben, a cipőcskéjük libbenésében már ott volt az örökasszony, aki diadalmasan vagy mártir módjára fogja végigélni az életét.

Simon Sándor kedvtelve nézte végig a lányok fölvonulását, — a füstben, amit kurtaszáru pipájából kibocsátott, megelevenedtek fiatalságának emlékei, arca ragyogott, mintha a földön már minden célját elérte

volna, — de ekkor egyszerre fölrezzent álmodozásából: egy rövidruhás, szőke nőcske, aki szalagos szalmakalapot és kapucinus kék köpönyeget viselt, pajkos pukkerlivel állt meg előtte az oszlopos kandeláber mellett.

— Ismer? — kérdezte kacagva, mig borzas szőke haját, mely mindenáron ki akart szabadulni a kalapja alól, türelmetlenül megrázta.

Az amerikai meglepetve vette ki a pipáját a fogai közül.

— Mályvay Ilka! — kiáltotta fölvillanó szemmel.

A kisleány gunyosan meghajolt.

— Mályvay? Nagyon köszönöm, hogy összetéveszt engem a nagymamával, mert amint tudni tetszik, őt hivták Mályvay Ilkának, nekem Török Ilka a becsületes nevem. De ez mindegy, mégis örülök, mert a családi krónikákból tudom, hogy a nagymama volt valaha egész Bakonyváron a legszebb leány. Nem találja furcsának, hogy a nagymama valaha épp olyan fiatal leány volt, mint én, hogy térdigérő szoknyát, virágos kalapot viselt, s hogy félénken lesütötte a szemét, mikor egy hatodik gimnázistával találkozott? Én ezt sokszor annyira furcsának találom, hogy hangosan fölkacagok, mert én néha még most is azt hiszem, hogy a nagymamák fehérhajjal és remegő kézzel jönnek a világra. Mondja, el tudja maga képzelni, hogy valaha én is valami öreg, sipitozó nagymama leszek?

Isten tudja, mikor állt volna be a fecsegő szájacskája, ha egy tiszteletreméltó, idősebb hölgy, akit eddig észre se vettünk, hirtelen meg nem szólal mellettünk:

— Fecsegő Kató, nem hagyod mindjárt békén

Simon urat? Azt hiszed, hogy a gyerekes csacsiságaid mindenkit érdekelnek? Borzasztó, hogy ez a leány sehogyse akar megkomolyodni, pedig már tizenhét éves is elmult, s igazán legfőbb ideje volna, hogy felnőtt kisasszony módjára viselkedjék.

Törökné volt, a fiatal leány édesanyja, aki hosszas hányattatás után most végre megérte szenvedései jutalmát: beköltözött a régi Mályvay-kastélyba, Bakonyvár legszebb épületébe, melyet még a néhai Mályvay szeptemvir épittetett, akinek anyja született Baróthy bárónő volt, s aki feudális arisztokrata módjára rendezkedett be a rokokó-stilusu palotácskába. Hányszor álltunk gyermekkoromban a kastély aranyosvégü lándzsakeritése mellett, bámuló pillantást vetve a pompás karban tartott angol parkra, melynek virágágyai közül félelmetes majolika-szörnyetegek néztek farkasszemet velünk, a karcsu toronyra, melyről tiszta téli időben a Papod csucsáig lehetett ellátni, s a hófehér, meggörnyedt öreg urra, aki a sürüségben latin klaszszikusokat olvasgatott. A terraszon, ahol meg volt teritve a reggeliző-asztal, néha megjelent a Mályvay Ilka hencegő kis orra is, s mi lopott pillantásokat vetettünk ilyenkor a kislány himzett ruhácskájára, aranyszőke hajára s gőgös, de elragadóan kedves profiljára, mely még álmainkba is elkisért bennünket. Mily furcsa és hihetetlen volt, ami azóta történt: az impertinensül bájos fruska hófehér főkötőben feküdt a kripta mélyén, s graciózus alakja mégis itt állott előttük ujra a bakonyvári piacon, mintha csak rossz álom lett volna, hogy negyven évvel öregebbek lettünk . . .

Simon Sándor kezét nyujtotta Töröknének, de a

szeme változatlan gyönyörüséggel pihent a fiatal leány alakján.

— Megszokták-e már a pesti lárma után a bakonyvári csöndet? — kérdezte udvariasan az Ilka anyjától.

Törökné boldog pillantást vetett a csillagos égboltozat felé.

— Hogy megszoktuk-e? Néha, különösen reggelenként, ha az álmomból fölébredek, el se hiszem, hogy minden igaz, ami történt, hiszen a jó Isten ugyancsak próbára tett bennünket. Ha tudná Simon ur, mennyit kinlódtunk, mióta a szegény, jó uram itthagyott bennünket! Éveken át nem volt egy nyugodt pillanatom, s most arra virradok mindennap, hogy zöld fák bólogatnak be az ablakomon, s a madarak hajnali hangversenyt rendeznek a tiszteletemre. Hát lehet nagyobb boldogság, mint ha az ember egy parkranyiló hálószobában, virágillat és madárcsicsergés közben ihatja a jó tejeskávéját, miközben a paplanán aranyfoltok táncolnak?

Átszellemült pillantást vetett az amerikaira, aki ezt a nagy boldogságot megszerezte neki, de Ilka, aki már eddig is tűkön állt, mert nem szokta meg, hogy öt percig hallgasson, jókedvüen elnevette magát.

— Oh, anyuska, ne svindlizz, hiszen téged csupán a jó tejeskávé érdekel, époly torkos vagy, mint a rossz Flórika, akiről valaha a meséskönyvemben olvastam. Téged egy csokoládétortával is boldoggá lehet tenni, de én, aki komoly nő vagyok, még ugyancsak nem nyugodtam ám bele abba, hogy Bakonyváron fogom befejezni az életemet.

— Hiányzik valamije? — kérdezte az amerikai megdöbbenve.

A jácintosszemü kis szőkeség fitymálva elbigygyesztette az ajkát.

— Először is a sziniiskola hiányzik, mert én, aki arra születtem, hogy királyok és milliárdosok hódolatát fogadjam, nem igen tudok beletörődni abba, hogy egy isten háta mögött fekvő fészekben éljek. Ki kárpótol itt engem a tapsokért, a takarékpénztári betétjeimért, az autómért, a komornyikomért és a francia szobalányaimért? Másodszor, harmadszor és századszor: borzasztóan, kimondhatatlanul unatkozom, mert reggeltől estig csak fákat és virágokat látok, s még akkora udvarlóm se akad, mint a kisujjam, pedig nekem életszükség, hogy bájosnak találjanak s meg is mondják, hogy annak találnak.

— No, nézzék ezt a hiu kis cicát! — szólott Törökné, aki büszke is volt, restelkedett is a leánya miatt.

— Azt gondolod anyus, hogy hiu vagyok? Nem tudom, melyik nagyobb bűn a jó isten előtt: az-e, ha az ember a csokoládétortáról, a tejszines szamócáról vagy a szólórákról ábrándozik, vagy ha csinos férfiakra gondol, akik őszintén megmondják, hogy különös boldogság volna nekik meghalni értünk. Én különben nem valami tejfölösszáju, éretlen suhancokra gondolok, hanem komoly és megállapodott uriemberekre, akik kétszer is meggondolják, amig egy fiatal lánynak udvarolnak. Mondja csak mr. Simon: udvarolt maga már olyan édes kis fruskának, mint én vagyok?

Az amerikai jókedvüen elnevette magát, de a

szeme megcáfolta a kacagását: valami ismeretlen melegség villant meg benne, amit eddig még nem láttam az angolszásszá merevült vonásai között.

— Nem, kis barátnőm, nem, az ilyen édes kis fruskák nem hemzsegnek a világban. Nekem legalább még egy se akadt eddig az utamba, pedig jó darab földet bejártam, mielőtt ilyen tiszteletreméltó öreg ur lett belőlem.

Ilka kisasszony gunyos grimaszt vágott.

— Ne affektáljon, maga se nem öreg, se nem tiszteletreméltó. Maga egy megszürkült és borzasztóan komoly fiatalember, olyan Derblay Fülöp-féle, aki a keménységével, a jóságával és az energiájával hóditja meg az asszonyokat. Meri azt mondani, hogy már átlépte a negyvenedik esztendejét?

Simon Sándor ünnepélyesen megrázta a fejét.

— Oh nem, ekkora hazugságra még én se volnék képes, de különben is senki se akadna, aki elhinné nekem, hogy negyvenéves elmultam. Nem, kis barátnőm, legyünk őszinték: én a mult héten voltam pont huszonnyolcesztendős, a hajamat pedig csak tréfából festem fehérre, hogy naiv, fiatal lányoknak imponáljak. Magát persze nem tudom elbolonditani, mert magának több az esze, mint egy egész vármegyének.

A leány durcásan vállat vont, e pillanatban azonban két-három fiatal hadnagy ment el a piaci lámpa mellett, akik csábitó pillantást vetettek Török Ilkára, s oly hangosan csörtették a kardjukat, mintha egy egész ezred masirozna a hátuk mögött. Barátnőnk jeges arccal nézett végig rajtuk, de mikor utóbb a sö-

tétben eltüntek, gyerekes rakoncátlansággal öltötte ki rájuk a rózsás nyelvecskéjét.

— Majmok! — mondta egy elkényeztetett kis királyleány gőgjével.

Törökné később bátortalanul fölszólított bennünket, hogy látogassuk meg a kastélyában, vagy használjuk kedvünk szerint az öreg Mályvay könyvtárát, melynek tizezer kötete még érintetlenül ott van a galériákon, amiket a néhai szeptemvir épittetett.

Ilka kisasszony azonban nevetve közbevágott:

— Könyvek? Csak van jó dolguk, hogy nem poros régiségekkel töltik az idejüket, mikor egy gyönyörü, fiatal perszónának udvarolhatnak? El fognak jönni és tenniszezni fognak velem a parkban, aztán ott maradnak nálunk vacsorára is, nehogy unalmunkban megőszüljünk. Akarja, hogy elénekeljem magának a legdivatosabb kuplékat?

Simon Sándor lelkesedve kijelentette, hogy a földön csak a divatos kuplék kedvéért érdemes élni, s ünnepélyesen megigérte, hogy legközelebb ellátogat a Törökék kastélyába. Mikor a hölgyek utóbb eltávoztak, az amerikai gondolkodva állt meg a kávéház előtt.

— Mit szólna egy kis cigánymuzsikához? — kérdezte elgondolkodva. — Nem tapasztalta, hogy bizonyos hangulatokhoz a cigánymuzsika illik legjobban?

IX.

Harmadnap ebéd után Simon Sándor benézett a kaszinó olvasótermébe, ahol ősz polgármesterünk, aki mellesleg hires asszonybarát volt, éppen a mormonok

többnejüségét magyarázta egy képeslap nyomán az agglegény-sorban rekedt városi közgyámnak.

— Nem volna kedve egy kis gyalogsétához? — kérdezte tőlem, miután az értelmiséggel barátságosan kezet rázott.

Szelid juniusi délután volt, a hires tuladunai forróság, mely lomha karjaival nyaranként szinte megfojtja az álmos kisvárost, még a távoli világrészekben járt valahol, az aranytrónusu napfénynek édes virágillata volt s a frissen öntözött kertekből kábitó vaniliaáramlatok suhantak a bóbiskoló házak közé. Végigmentünk a piacon, ahol a kereskedők ingujjban olvasták a boltajtók előtt a délben érkezett ujságot, jóakaró pillantást vetettünk a két öreg sakkistára, aki a kávéház ablaka mögött fél évszázada tologatta a bástyákat és a parasztokat, elsétáltunk az angol kisasszonyok zárdája előtt, amelyből álombaringató skálázás akkordjai hallatszottak ki az ebéd után csöndességébe s egyszerre csak ott álltunk az aranyos lándzsakeritésnél, mely a Török-kastély angol parkját a temető felé vezető gyaloguttól elválasztotta.

— Hopp — mondta Simon Sándor olyan arccal, mintha az ötlet most hirtelen jutott volna csak az eszébe, — mit szólna hozzá, ha a kis barátnőnket meglepnők? Ebben a drága világban föl kell használni az alkalmat, ha az embert valahol egy jó csésze fekete kávéval megkinálják.

— Igen, de én már ittam feketét a Polgári Kaszinóban, — mondtam ártatlan arccal.

Az amerikai, válasz helyett, kinyitotta a parkba vezető rácsajtót, előre ment a homokos utakon, melyek

a platánok és a virágágyak közt a kastélyig vezettek, s kutatva nézett körül valami emberi lény után, aki bennünket a fiatal hercegkisasszonynál bejelenthetne. Az egyik lugasnál azonban egy édes leányhang hirtelen megállitotta utjában.

— Istenkém, hát még vannak errefelé eleven emberek? — kiáltotta Török Ilka, miközben boldogan tapsolni kezdett. — Tudják, hogy már majdnem kővé váltam unalmamban? Anyuskát ilyenkor egy ostromló hadsereg se tudná fölébreszteni álmából, én pedig már bébékoromban is inkább a sarokba álltam, semhogy ebéd után lefeküdjem. Legalább valami jó regény lenne itt, amiben a hősnő egy ulánustiszttel megszökik, de ebben a borzasztó könyvtárban a legfiatalabb könyv is jóval idősebb százévesnél.

Megigazitotta kiborzolt szőke haját, mely csakugy immel-ámmal volt összekapkodva, s apró kis kezét védőleg a szeme elé tartotta, mert a nap indiszkrét mohósággal kezdte simogatni félrehajtott bluzából kifehérlő vállait. Mezitelen karjával, japáni nipphez hasonló alakjával, szürke és komolykodó szemével oly szép volt e pillanatban, mintha egy Delibes-féle balett erdei jelenetéből szökkent volna ide a sötétzöld fák közé.

— Hallja, — mondta most erélyesen, miközben mezitelen karját bátran odatette az amerikai óriás vállára, — hallja, maga talán azért hozott ide, hogy időnekelőtte megőszüljek? Azt hiszi, elég nekem, ha éhen nem halok és selyemágyban sirok éjjelenként? Én a maga kedvéért amerikai milliomosokat és orosz nagyhercegeket hagytam cserben, lemondtam a milliók-

ról és a dicsőségről, s idejöttem a jó Isten háta mögé — és maga még csak azt se tartja kötelességének, hogy egy kicsikét udvaroljon nekem?

— De szivecském, hát csakugyan öröme telnék benne, ha egy aggastyán a lábai előtt heverne?

— Aggastyán? Azt meri mondani, hogy aggastyánnak érzi magát? Olyan erős, hogy egy bivalyt a félkarjával leüthetne, de mikor arról van szó, hogy egy fiatal leánynak udvaroljon, hát csupa kényelemből és gonoszságból a vénséget szimulálja. Csak volnék valami harmincéves asszony, mindjárt annyit sürgölődnék körülötte, hogy magam is megunnám. Különben mondok valamit magának, yankee uram: én már rég kinőttem abból a korból, amikor a tejfölösszáju suhancok tetszenek az embernek. Ha akarja tudni, hát már két évvel ezelőtt is csak érettkoru férfiakkal flirtöltem.

— Mit ért maga tulajdonképp érettkoru férfiak alatt?

— A negyvenéveseket, mint maga, akik époly komolyak és megbizhatók, mint egy tizenhétéves, fiatal leány. A huszonötéves szélkakasok csak az éretlen, harmincesztendős asszonyokhoz valók.

Az amerikai derüs elismeréssel bólintott.

— Bravó, ezt oly szépen mondta, hogy egy okleveles filozófus is büszke lehetne rá. Egyébként érzem, hogy igaza van, pár év óta magamnak is az az impresszióm, hogy kezdek kinőni a suhanckorból...

Mintegy hálából melegen megszoritotta a fiatal leány kezét, de én minden különösebb éleslátás nélkül

is észrevettem, hogy ebben a forró kézszoritásban sokkal több volt a hálánál; ez az öregedő férfi érzékisége volt, melyet egy fehér kis kéz érintése épugy lángra lobbant, mint a tüzcsóva a dinamitot...

Alamuszi arccal proponáltam, hogy mindenekelőtt a háziasszonynál tisztelkedjünk, de a kisleány gunyosan eltorzitotta a finom arcocskáját.

— Anyuskát akarja fölkelteni az ebédutáni álmából? Édes barátom, maga megteheti, ha bátorsága van hozzá, de nekem ugyan eszemben sincs, hogy ilyen vakmerőségre vállalkozzam. Nem gondolják, hogy okosabb lenne, ha hirtelen átalakulnánk vigalmi bizottsággá?

Kedveskedve belekarolt Simon Sándorba, s tüzelő arcával hizelkedően hozzátörlőzködött.

— Maga ugy-e nem akarja, hogy idő előtt megvénüljek unalmamban? Ha csak egy kicsikét szeret, hát gondoskodik valami mulatságról, mert már is közel vagyok hozzá, hogy buskomorságomban a Homokosba ugorjak vagy gyufaoldatot igyam. Mit gondol, a svéd gyufa is jó hozzá, hogy az embert a másvilágra átsegitse?

Fitos orrát kiváncsian függesztette az amerikaira, aki most már mind bizonytalanabbul játszotta a meghiggadt aggastyánt, fius fehér bluza csábitóan megfeszült szoborszerü felsőtestén, az arca égett, a szeme csillogott s kusza szőke haján pajkos fénycsikok táncoltak az égető napsugárban. Egyszerre az az érzés fogott el, hogy nem egy éretlen bakfisleány, hanem egy csodálatos kis boszorkány áll előttem a hatvanesztendős platánok alatt, egy édes és titokzatos boszor-

kány, aki az aggastyánokat lángoló sihederekké változtatja.

Visszavonultunk a legközelebbi lugasba, melynek padjai zöld falevelekkel voltak tele (itt fogtuk egyszer hajnalban a világ legnagyobb pávaszemü pillangóját), Sárika elfoglalta az elnöki széket és miután rövid visszapillantást vetett a görögök és a rómaiak történetére, egy hirtelen kanyarodással azt a javaslatot terjesztette elénk, hogy rendezzünk szinielőadást Bakonyvárott. Ez nemcsak azért lesz célszerü, mert a bakonyváriaknak alkalmuk lesz megismerkedni egy vérbeli művésznővel, hanem azért is, mert a működvelő előadást egész sereg próba előzi meg, s az ilyen próbák sokkal mulatságosabbak, mint maga a valóságos szinjáték. Simon Sándor, aki egy darabig gondolkodva ráncolta össze a homlokát, egyszerre boldogan elnevette magát.

— Kislányom, — mondta sugárzó arccal — drága kislányom, maga nem is tudja, hogy micsoda emlékeket gyujt föl bennem ezzel a pompás és mulatságos ötlettel. Tegnap vagy negyven évvel ezelőtt — már nem tudom egészen bizonyosan — egy nevetőszemü szőke gyermek ejtette lázba a bakonyvári uri publikumot, egy tizenhétéves pergőnyelvü kis csöppség, aki egy fiunak öltözött herceget játszott a Korona nagytermében. Ez volt a legszebb működvelő előadás, melyet hosszu életemben láttam és bár magácska szerint már elértem a negyvenedik évemet, most is ugy áll előttem ez a fürge kis teremtés, mintha csak tegnap vagy tegnapelőtt tapsoltam volna érte véresre a tenyeremet. Tudja, hogy ki volt ez a kis májusi tündér?

— Ne kacagjon ki, de nagyon rossz a memóriám s nem igen emlékszem a negyven év előtti primadonnákra.

A szőke dilettáns a maga nagyanyja volt, akiről diákkoromban két diktandó füzetet teleirtam alagyákkal és lantos költeményekkel. Istenem, milyen szerelmes voltam abba a drága kis nőbe! A tehetségem, fájdalom, nem volt elég ahhoz, hogy hősszerelmeseket vagy bonvivánokat játszhassam, azonfelül két ballábam is lett egyszerre, mikor fiatal hölgyekkel beszéltem, de mint kortinahuzó — önérzettel mondhatom — messze földön ritkitottam a páromat, habár néha, nagy izgatottságomban, a legszebb magánjelenet közben bocsátottam le az angyalfejes előfüggönyt. Ez azonban nem akadályozta meg, hogy minden próbán résztvegyek, s könnyekig elérzékenyülve egyem a gyümölcsös rizst és a birsalmasajtot, amivel a mamák, próba után, megkináltak bennünket. Tudja, hogy akkor ettem utoljára birsalmasajtot, mikor Bakonyvárott a kortinát huztam?

Az amerikai még bizonyára tovább beszélt volna az emlékeiről, ha Sárika türelmetlenül le nem inti, s a kis rubinköves gyürüjével idegesen nem kopogtat a kerti asztalon.

— Pfuj, nem szégyenli magát a nagymamákról beszélni, mikor az imádnivaló unoka ül maga mellett? A nagymama, szegény, bizonyosan megbocsátja magának, ha az érzéseit most egy eleven kis művésznőre ruházza át, aki ég a vágytól, hogy minden komoly férfit magába bolonditson...

Simon Sándor mentegetőzve tette hatalmas kezét az ajka elé, Sárika pedig kimondta a határozatot, hogy az utolsó farsangi napon szinielőadást rendezünk Bakonyvárott. A szinpad ugyanott lesz, ahol negyven esztendővel ezelőtt, t. i. a Korona nagytermében, a hires szálában, ahol még valaha a nagyszerü Kétszery-társulat játszott, s ahol valamikor állitólag Petőfi Sándor sült bele a legelső szerepébe. A programm összeállitását Sárika vállalta magára, akinek szabad kezet adtunk, hogy a közreműködőket tetszése szerint összeválogassa, bár barátnőnk már eleve kijelentette, hogy a primadonna-szerepkört teljesen lefoglalja magának.

— Természetesen maga is játszik valami szerepet? — kérdezte Simon Sándortól, aki a határozatokat rögtönzött jegyzőkönyvbe foglalta.

Az amerikainak fölcsillogtak a szemei.

— Nem, kicsikém, — mondta mosolyogva, — a tehetségem most se lett nagyobb, mint a nagymamája korában, sőt ugy érzem, hogy a két ballábam is megmaradt, ha maga a nefelejtskék szemét rámfüggeszti. De a kortinát becsületemre huzni fogom, époly harcikedvvel fogom huzni, mint negyven esztendővel ezelőtt...

Törökné, aki később fölébredt délutáni álmából, pompás habos kávéval kinált meg bennünket, melyet a parkra nyiló terraszon ittunk meg, s aranyos, opálszinü alkonyat volt már, mikor Bakonyvár piacterére visszatértünk. A kisváros közönsége már népes rajokban hullámzott a cukrászda előtt, az öreg urak már megtöltötték a bolthajtásos sörcsarnokot, ahol késsel lehetett vágni a dohányfüstöt, az angolkisasszonyok

vékonyszavu harangja már hegyen-völgyön végigkongott, s a kereskedők már készületeket tettek, hogy boltjaikat bezárják, de Simon Sándor hallgatva horgasztotta le a fejét, mintha a lelke végtelen messzeségekben járt volna. A honoráciorok tisztelettel kalapot emeltek előtte, csinos asszonyok mosolyogva pukkerliztek feléje, de az amerikai szinte öntudatlanul ment el mellettük, s csak utólag kapta föl ijedten a fejét, mintha valami mély és csodaszép álomból ébredt volna föl...

— Huzott már maga kortinát életében? — kérdezte tőlem egyszerre, mig széles arca csakugy tündöklött a jókedvtől.

Sajnálkozva jelentettem ki, hogy ebben az élvezetben még sohase volt részem, bár gyerekkorom óta él bennem a sóvárgás, hogy egyszer ezzel a metier-vel is megpróbálkozzam.

— Tisztelt barátom, — szólott az amerikai és karját bizalmasan az enyémbe füzte, — tisztelt barátom, mondok magának valamit: én sohase voltam boldogabb, mint akkor, midőn remegő térdekkel álltam ott a Korona-szálló kulisszái mögött. Még most is érzem a petróleum-lámpák szagát, még most is látom Veledics bácsit, aki önkéntes tüzoltónak maszkirozva posztolt mellettem egy rettenetes papirosszikla mögött, s a kivilágitott rivalda mellől még most is felém csillog egy szőke kisleány hajkoronája, egy drága, szőke kis lányé, aki arannyal himzett bársonypruszlikot és rövid kardot viselt s néha jólelküleg felém mosolygott. Mit gondol, most is ugyanazt fogom érezni, amit negyven esztendővel ezelőtt?

X.

Akkora izgatottságra, aminő Bakonyvárt a műkedvelő előadás hirére elfogta, csak a kisváros legvénebb lakosai emlékeztek, akik még tanui voltak a feledhetetlenül dicső napnak, melyen a kis palota-bakonyvári vicinális először futott be a hajnalkás vasuti állomásra. Városi főjegyzőnk, aki pennás ember volt, hexaméteres prológot faragcsált, a járásbiróságon, tárgyalás közben, a XIV. Lajos korabeli menuette-ről volt szó, melyet tizenkét gyönyörü lány fog táncolni egykoru jelmezben (a regens chori ásta ki a hozzávaló dallamot a Bárócsyék padlásán, ahol egy spinét mellett egész sereg régi kotta feküdt), a kézműárusok ezüstcsillagokkal himzett tarlatánokat és mousselineket hozattak, s divatárusunk, akinek nyakkendői és gallérjai állitólag a Petőfi Sándor korából származtak, hirtelen fölfrissitette raktárát. A nagypolitika egy csapásra megszünt, a városi közügyek az ördögöt se érdekelték többé s a boltajtókból, a kis földszintes házak ablakaiból naphosszat a pisze Török Ilkát lesték, aki néha lihegve, millió gond alatt görnyedve szaladt végig a piacon a patika felé. A kisleány csak akkor állt meg, ha a műkedvelő-előadás valamelyik szereplőjével találkozott össze véletlenül az esti korzón, egy-egy fiatal lánnyal, vagy egy-egy csinos aszszonnyal, aki affektált borzongással beszélt róla, hogy biztosan el fog ájulni a szinpadon, vagy ha a székesegyház hosszu orgonistája, aki üres óráiban pápaszemeket köszörült a bakonyvári honorációroknak, néha ünnepiesen szembe jött vele a Maselmann-féle könyvkereskedés előtt.

— Maestro, ma délután próbát tartunk az operettből! — mondta a kisleány komolyan, mig az öregedő férfiu, aki mindeddig csak zenés miséket dirigált a székesegyház karzatán, zavartan megemelte előtte a karbonári-kalapját.

Az asszonyok, akik elbájolt mosollyal álltak körül a keskeny gyalogjárón, ilyenkor elragadtatva simogatták meg a kisleány kipirult arcocskáját, de mikor hosszabb eszmecsere és egy barátnői csók után végre továbbmentek, félrehuzott ajakkal szóltak az udvarlóikhoz:

— Látott már kekkebb kis teremtést, mint ez a fruska? Ezen aztán csakugyan meglátszik, hogy a jó Isten is színésznőnek teremtette...

A próbák fölváltva folytak délutánonként a bakonyvári uri családoknál, melyek féligmeddig tönkretették magukat a nagyszerü ozsonnákkal, a zongorázás estig nem szünt meg a piac emeletes házaiban, a szabónő, bizonyos Krámerné nevezetü asszony, kettővel megszaporitotta a tanulóleányai számát, s a helyőrség joviális ezredese, aki agglegény és tizenhárompróbás világfi volt, lojálisan hosszabb szabadságot adott Bertóthy hadnagynak, a városka legkedvesebb korhelyének, akit Török Ilka a szerelmes szerep eljátszására kiszemelt. Bertóthy afféle lányosképü, cigányozó naturburs volt, akitől huszárjai jobban féltek, mint az ördögtől, de aki valami kamaszos jókedvvel hunyászkodott meg, mikor a Török-kastély energikus kis hercegnője rapportra szólitotta.

— Ember, — kiáltotta a kisleány megbotránkozva — ember, hiszen maga még most is éppen ugy akado-

zik, mint diákkorában, mikor a főtisztelendő ur a latinból kihivta...

— Bocsánat, de a latinból sohse volt rosszabb osztályzatom kettesnél, — mondta Bertóthy hadnagy megsértődve.

Az amerikainak voltaképp nem sok keresnivalója volt a próbákon, mert a kortina még ezidőszerint nem szerepelt, de ugy gondolom, aligha támadhatott volna olyan jégeső vagy földindulás, mely a délutáni összejövetelektől távoltarthatta volna. Én ezidőszerint meglehetősen el voltam foglalva a hivatalos dolgaimmal, mert Simon Sándor, aki teljesen fölolvadt a gyermekkori emlékeiben, egy napon azt az ajánlatot tette, hogy támasszam föl halottaiból a régi *Bakonyvár és Vidéké*-t, melyet annak idején bizonyos Forgács nevezetü részeges, megyei dijnok szerkesztett, s oly fejedelmi fizetést ajánlott, hogy ezért a pénzért a Times-t vagy a Newyork Herald-ot is elkészithettem volna. A millomos, aki fiatalságában a szemináriumban dideregve olvasta a *Bakonyvár és Vidéké*-t, hallani se akart róla, hogy valami modern és furfangos lapot szerkesszek, s egyszersmindenkorra kiadta az utasitást, hogy az ujság a negyven év előtti nagyapjához hasonlitson.

— Azt akarom, — mondta elgondolkodva, — hogy a lap a gyermekségemet, a szemináriumi hálótermet, meg a sok koplalást juttassa az eszembe, amiben kamaszkoromban részem volt. Vezércikknek a főjegyző havi jelentését közölheti, a tárcában bizvást kiadhat egy-egy rossz verset, s valami folytatásos novellát a Vas Gereben vagy a Pákh Albert modorá-

ban. Nekem nem jó ujság kell, hanem olyasmi, amilyent valamikor a nagyhaju Forgács Balázs összenyirbált.

Igy történt, hogy magam is ollóval a kezemben szerkesztettem a *Bakonyvár és Vidéké*-t, néha hosszu riportot irtam egy veszett macskáról, vagy egy részeges vándorlegényről, akit a Papod havas hegyszakadékaiban találtak, s órákhosszat tárgyaltam a nyomdásszal, az öreg Krausz bácsival, aki még emlékezett a régi ujságra, mert jóval tul járt a nyolcvanadik életévén, s annakidején ő volt az, aki a részeges dijnok lapját tördelte. A jó Isten tudja, honnan szedtük elő a régiszabásu betüket és léniákat, melyekből a lapot összeállitottuk, de bizonyos, hogy a *Bakonyvár és Vidéke* szakasztottan ugy festett, mint negyven évvel ezelőtt. Bizonyos jelekből az is valószinünek látszott előttem, hogy Simon Sándor — a hangulat kedvéért — azt is szivesen venné, ha magam is afféle züllött individuummá lennék, mint a néhai bakonyvári szerkesztő; erre azonban — bizonyos tulzott szeméremérzésből — már mégse akartam vállalkozni.

Estefelé azonban mégis elnéztem néha-néha az uri családokhoz, ahol a rögtönzött próbákat tartották, kezet csókoltam a háziasszonyoknak, akik ünnepiesen „szerkesztő"-nek szólitottak, s hivatalos komolysággal fogyasztottam a haboskávét és a birsalmasajtot, amivel próba után megkináltak bennünket. Az amerikai a próbákon csodamódon megfiatalodott; lángvörös arccal sürgölődött ide-oda a szereplők között, a férfiakat hatalmas szivarokkal traktálta, a nőknek bonbonokat hozott a Grajek cukrász boltjából,

akinek üzlete hirtelen föllendült s egy-egy gavalléros kézlegyintéssel intézte el az összes szabószámlákat, melyeket a kisasszonykák toilette-jeiről prezentáltak neki. De olykor, ha Török Ilka tulságosan sokat foglalkozott Bertóthy főhadnaggyal, az arca egyszerre elborult.

— Nem gondolja, hogy ez a katona valóságos antitalentum? — kérdezte tőlem vállatvonva, mig a csiptetőjét, mellyel a próbát nézte, kedvetlenül levette a szeméről.

A kisleány ilyenkor sietve befejezte a kupléját s egy jubilált primadonnát is megszégyenitő kacérsággal közeledett a biborpirossá változó amerikai felé.

— Tetszem magának egy kicsit? — kérdezte olyan pillantással, melytől a halottak is föltámadtak volna.

Simon Sándor arcáról erre hirtelen eltünt a levertség, szeme csodálatos fiatalsággal lobbant föl, s nagy, munkától eldurvult tenyere apai gyöngédséggel szoritotta meg a bájos kis tündér kezét.

— Hogy tetszik-e? — kiáltott föl elragadtatva s a hangja csakugy remegett a jókedvü lelkesedéstől. — Minden komédiást végighallgattam, aki negyven éven át a nagy vizen átjött hozzánk, de becsületszavamra mondom, hogy a maga gráciáját és talentumát egyik se közelitette meg a pénzsóvár vének közül. Mi lesz, ha a vén fejemmel végre is szerelmes találok lenni magába?

— Hogy mi lesz? — szólott halkan a kisleány s velencei kendőjét fázósan összehuzta a nyakán, a pisze orra pedig pajkosan megremegett. — Mi lenne,

hát Istenem, mi is lehetne? Maga szépen megvallaná, hogy tetszem magának, én pedig nagyon büszke és boldog lennék, hogy egy derék férfit meghóditottam. Vagy talán annyira abnormálisnak tartja, hogy valaki énbelém is szerelmes lehessen?

Összecsucsoritotta az ajkát, mintha a levegőn át csókot dobna Simon Sándornak, s egy hirtelen mozdulattal visszalibbent a szinpadra, hogy a félbeszakitott próbát folytassa.

Az amerikai, aki vacsoráját rendszerint velem együtt költötte el a régi Nap-szálló éttermében, egy este korán elbucsuzott tőlem, de előbb citromokat vásárolt a *Borneói elefánt*-hoz cimzett füszeresboltban.

— Meleg limonádét fogok inni, mert reggel óta folytonosan érzem, hogy torkom van, — mondta krákogva.

Bezárta maga mögött a kis földszintes ház kapuját, én pedig hosszu gyalogsétát tettem a püspökkert körül, félórára benéztem a kávéházba, ahol a Kuruczbanda negyedszázados valcereket muzsikált, majd szivarozva kisétáltam a Szentgyörgyi-kastélyig, melynek tornyocskája ezüstös csillogással őrködött az éjjeli homályba burkolózó fák fölött. Tiz óra körül járt az idő, a zöld zsalugáterek alatt ösztövér árnyékok borultak a kastély falára, a homokos utak elhagyatva fehérlettek a holdfényben, s már éppen vissza akartam fordulni a város felé, mikor egyszerre halk beszélgetést hallottam a kis halastó mellett sötétlő kerti lugasból. A ritkás fák között ekkor fölismertem az amerikait s a Török Ilka fehér köpönyege egy Mendelssohn-melódia bá-

jósságával csillant ki a csipkefinomságu tavaszi éjszakából.

— Ohó, — mondtam magamban elámulva, s gyorsan eldobtam az égő szivart, nehogy a vörös tűzszem a jelenlétemet elárulja.

Mi volt ez? Simon Sándor tehát hazudott, mikor a torkáról beszélt? Az egyenes, szókimondó amerikai gyerekes füllentéssel rázott volna le a nyakáról? Valami megmagyarázhatatlan, fájó érzés szoritotta össze egyszerre a szivemet, s józan ember kegyetlen éleslátásával gondoltam az aggkora felé tipegő vén csacsira, akit a sors fiatalos hevülésekkel vert meg, ahelyett, hogy az öregedő bölcs rezignációjával hütötte volna le ráncos és tüzelő homlokát . . .

Török Ilka most fölállott a kerti padról s egy erdei nimfa ártatlan kokettériájával nyujtotta kezét lázban égő gavallérjának.

— Remélem, nem akarja, hogy maga miatt pofonokat kapjak az édesanyámtól! — mondta nevetve.

Az amerikai érthetetlen mormogással válaszolt, de a kisleány kacagva rázta szőke fejét s gyorsan tovasietett a kastély felé. Ahogy a holdfényben reszkető, hófehér uton végiglibegett, s emailos hajtűi valami tündéri fényességben csillogtak meg a kisérteties éjszakai világosságban, hirtelen az az érzésem támadt, hogy nem is földi lényt látok, hanem az álmok és a mesék titokzatos sellője halad előttem a kigyózó gyalogösvényen, az örök asszony, aki ezredévek óta fiatal és bájos maradt, akiért rég porrá lett zsarnokok borzalmas hekatombákat csináltak emberi testekből, akinek egy mosolyáért büszke városok égtek porrá és

halhatatlan csodaművek nőttek ki a föld rögéből, férfiak őrzője és megrontója, aki csak azért hal meg, hogy ezer és ezer alakban támadjon föl ujra egy tavaszi éjszakán, mikor földöntuli muzsikaszó lebeg a szunnyadó erdőségek fölött...

Simon Sándor utóbb lassan megindult a város felé, háromszor is megkerülte a püspök kertjét, s az angol kisasszonyok toronyórája már rég elütötte az éjfelet, mikor dolgozószobájában végre kigyulladt a világosság. Másnap reggel jámbor arccal megkérdeztem tőle:

— Használt a meleg limonádé?

— Oh, — mondta vállatvonva, — a jó alvás minden betegségre a legjobb orvosság. Tiz órától kezdve ugy aludtam, mintha a vizbe dobtak volna, és most hála Istennek, ugy érzem magamat, hogy egy medvével is megbirkóznám.

XI.

Bakonyvárt a honfoglalás óta aligha okozott esemény nagyobb szenzációt, mint a boldogasszonyesti műkedvelő előadás. A papirvirágokkal és tüllcsokrokkal diszitett szála, melynek rivaldája mögül valaha a Déryné pacsirtahangja suhant édes lágysággal a táblabirák és tekintetes asszonyok fülébe, selyemruhás, tornyos frizuráju hölgyek hüsitgették magukat strucctollas legyezőikkel, a falak mentén pedig kipirult arcu fiatalok taposták véresre munkától megedzett tenyerüket. Az izgalomnak, mely lázas és csillogó szemü tömeggé változtatta a bakonyvári nyárspolgárokat, év-

tizedek óta nem igen volt párja a nyugodalmas kisvárosban.

Mikor a tulmeleg terem dekorált aranycsillárai körül a Boccherini-keringő pajkos koboldjai táncra kerekedtek, s az erdei diszletek közt tizenkét ezüstcsillagos tarlatán-ruha sziporkázva meglibbent a szinpadi lámpák fényében, a bakonyvári filiszterek ámulva dörzsölték meg a szemüket: a bekötött fejü, dolgos és portörlő-rongyaikat rázó kisleányok, akik emeleti ablakaikból félénken kacérkodtak délelőttönként a honvédtisztekkel, hirtelen mint titokzatos és mosolygó májusi tündérek jelentek meg káprázó szemeik előtt. A kis francia vigjátékban utóbb egy másik meglepetés érte őket: a korzón lebzselő, kopott nyakkendős hivatalnokok sárgakeztyüs angol lordokként csevegtek a kölcsönkért szalonbutorok közt, a telekkönyvvezető pedig, egy hallgatag és embergyülölő magyar, édeshangu és diadalmas Carusoként bontotta ki szárnyait a fényáradatban uszó szinpadon.

— Mit szól hozzá? — kérdezte tőlem verejtéktől fényes arccal Simon Sándor, akit e szám után fölkerestem a kortinazsinór mellett.

Kijelentem, hogy a telekkönyvvezető hat stoneval veri a világ összes tenoristáit, mire Simon Sándor boldogan tette a vállamra két keztyübe bujtatott, rettenetes medvetalpát:

— Ez még mind semmi ahhoz képest, amit azonnal látni fog. Akar velem fogadni, hogy itt mindjárt megbolondul az egész frekvencia?

Az amerikai Török Ilkára célzott, aki rokokó apródjelmezben várakozott az egyik kulissza mögött,

s miközben szereplőtársaival, a templomi orgonistával és a szinpadi munkásokkal kacérkodott, csevegve igazgatta szőke haját egy kézi tükörből, melyet Bertóthy főhadnagy eléje tartott.

Kis barátnőnk aranyos cipőt, hosszu harisnyát és ezüsttulipánokkal diszitett kabátot viselt, melyből szoborszerü tökéletességgel rajzolódtak ki leányos termetének körvonalai. Oly bájos, finom és graciőzen molett volt, hogy pár pillanatig magam is elragadtatva felejtettem rajta a szemeimet.

— Adnék érte valamit, ha nippnek állithatnám az iróasztalomra, — mondtam csettintve.

Simon Sándor lobogó szemmel bólintott, de szeme hirtelen elsötétült, mikor a főhadnagy egy kibomlott hajfürtöt hirtelen megigazitott a leány nyakán.

— Nem gondolja, hogy kissé szemtelen ez a fickó? — kérdezte tőlem félhangosan, mig vastenyerével a kortina kötelét szorongatta.

Török Ilka provence-i dalokat énekelt, majd eltáncolt egy XIV. Lajos korabeli gavotte-ot, később pedig — most már lovagruhás urikisasszonynak öltözve — pikáns dialógot adott elő az ambiciótól égő Bertóthy főhadnaggyal. A katona tagadhatatlanul tehetséges komédiás volt, de partnere mellett szánalmasan eltörpült: a kis leány egy királykisasszony biztosságával és egy mesebeli nimfa hajlékonyságával uralkodott a meleggé és világossá lett szinpadon. Mikor viharosan megujuló tapsvihar után, rejtélyes eredetü virágbokrétákkal megrakodva, végleg visszavonult a kulisszák mögé, a nézőtér szép asszonyai egy pillanatig összenéztek a meglepetéstől.

— Hát nem ugy játszik, mintha tizenöt éve ott laknék a szinpadon? Látták azt a drága kis szájacskáját, mikor a harangjátékról szóló kupléját elénekelte? Blaháné se lehetett édesebb, mikor tizennyolcéves volt, — csak az kár, hogy kövérkébb a lelkem, mint egy fiatal bakfishoz illik...

A dicséretek cukorburkolata alól ki-kibukkant az irigység keserüsége, mert a mamák, kinosan összefüzött ruháikon belül, valamennyien megpukkadtak kissé az irigységtől, mikor ezt a jött-ment kis tündért a maguk nehézkesen mozgó leányaival összehasonlitották. De az apák, akik távolról se voltak ilyen igazságtalanok, ravaszul egymás felé csiptettek a szemükkel, s miközben alamuszian a feleségüknek adtak igazat, halkan igy szóltak egymáshoz:

— Pompás kis cica, ez is meg fog bolonditani egy-két férfit, ha egyszer az erejének a tudatára ébred. Mondja, hány évet adna az életéből, ha egy éjjel valami magányos szigeten összetalálkoznék vele?

Az amerikai nem szólt, sőt nem is tapsolt, de mikor a dialog után felsiettem a szinpadra, szinte brutális kedvességgel paskolta meg az arcomat.

— Na, hát mit szól hozzá, maga szigoru műbiráló? Gondolja, hogy megérdemel vagy ötven sort a Bakonyvári Hirlap-ban?

Karonfogva mentünk a kisleány öltözőjébe, ahol csak ugy sürögtek a tisztelők és látogatók, néhány agglegény ropogós cukrokkal fölfegyverkezve tolongott az ajtó előtt, a templomi karmester vastag cvikkerén át látni lehetett a gyönyörüségtől szinte megmeredett szemgolyók fehérjét, egy sereg takaritónő-for-

máju asszony elragadtatva sipitozott, a tüzoltó-parancsnok (egyébként városi közgyám) Lohengrinnek öltözve mondott szépeket a hermelinköpönyeges művésznőnek, aki lábait egymásra rakva, dőlt hátra egy alacsony selyem-fauteuilben, Törökné pedig, a hirtelen föltünt star mamája, fekete selyemruhájában izgatottan tipegett ide-oda a kis szobában, hol cukrot majszolt, hol a leánya frizuráját igazgatta, miközben csodálkozva fordult ide-oda az öltözőben lebzselő férfiakhoz.

— Hát nem isten csodája, hogy ez a zöld béka honnan veszi a routinját? Bizony isten, még a bábujával játszott tegnap vagy tegnapelőtt, még selypitve kért bocsánatot tőlem, ha a torkossága miatt a sarokba állitottam, s tessék, egy éjszaka alatt kész szinésznő lett belőle. A jó isten tudja, hogy kire fajzik, — nekem talán a szemem is kiégett volna, ha ennyi sok ember a gukkert rám mereszti...

Viharosan megölelte a művésznőt, aki hideg arccal ült az általános felfordulás közepette s a selyemcipellős lábacskáit nyugodtan egymáshoz ütögette, miközben nevetve tért ki a hangosan megnyilatkozó anyai szeretet elől.

— Drágám, szeress, ahogy tetszik, de a hajamat ne borzold össze, mert táncolni akarok. Paukerné szivecském, adja csak ide azt a nagy fésüt a toilette-asztalról...

Simon Sándor egy percig megbüvölve állt meg az öltöző ajtajában, de a kisleány türelmetlenül közelébb intette a fésüjével.

— Oh, maga gonosz ember, hát mégis csak eszébe jut végre a kis barátnője? — kiáltott föl megbotránkozva.

Az amerikai érthetetlenül morgott valamit, amiből az derült ki, hogy a jó kortinahuzó époly kevéssé mozdulhat el a helyéről, mint a katona a posztjáról, de a kisleány türelmetlenül félbeszakitotta:

— Jé, nem szégyenli magát, hogy ilyen unalmas dolgokat fecseg, ahelyett, hogy lelkesedve a nyakamba borulna? Hát magának a posztoló katona jut az eszébe, mikor egy ilyen drága és tehetséges művésznőt lát?

Az amerikai egész a hajgyökeréig elpirult.

— És megengedné, hogy lelkesedve a nyakába boruljak? — kérdezte kissé reszkető hangon, mig tétovázva közelebb lépett az öltöző-asztalkához.

A kisleány felállott a helyéből, pajkosan lesütötte a szemét, s alamuszi hangon suttogta:

— Ha tetszettem magának, hát tegyen boldoggá és leheljen egy apai csókot a homlokomra . . .

Simon Sándor nem intéztette magához kétszer ezt a felszólitást, hanem egy tréfás gesztussal magához ölelte a szőke apródot, s az összes jelenlevőket ignorálva, viharosan össze-vissza csókolta. A csóközön oly kevéssé volt apainak mondható, hogy mindnyájan megdöbbenve néztük a jelenetet, a kisleány pedig majdnem fuldokolva igyekezett kiszabadulni a lelkes óriás karjai közül.

— Édes barátom, — mondta pihegve, — maga tulbecsül engem, ez sokkal több, mint amit a szerény

sikereimmel kiérdemeltem. Paukerné, kefélje csak le kérem a nagyságos ur kabátját, csupa puder lett a tulzott jóakarattól és lelkesedéstől...

Tiz perc mulva megkezdődött a tánc, melyet egy darabig szótlanul néztünk, később pedig mindketten visszavonultunk a honoráciorok közé, akik temérdek boros flaskó között intézték el a város és az ország ügyeit. Simon Sándor hallgatva szivarozott, néha benézett a terembe, ahol francia négyest táncoltak, éjféltájban pedig azzal a propozicióval állt elő, hogy sétáljunk ki a vasuti állomásig. Az elsötétült pályaudvarban, melynek sinhálózata tompa fénnyel csillogott a telehold világosságában, az amerikainak az az ötlete támadt, hogy fel fogja zörgetni a vasuti vendéglőst.

— Megiszunk egy üveg jégbehütött francia bort, — mondta ragyogó szemmel.

A vendéglősnek azonban csak közönséges kocsisbora volt, amiből álmosan állitott elénk néhány palackkal, bár a kedve után itélve, szivesebben kidobott volna bennünket. A lugasban, ahol letelepedtünk, még friss, tavaszeleji hidegség volt, a zöld és vörös szemaforok kisértetiesen, óriási drágakövekként égtek a messzeségben, de Simon Sándor legényesen kigombolta a kabátját, s álmodozva nézett a távolba, ahol egy magányos őrház lámpavilága csillogott.

— Gondolkodott-e már azon, hogy egy egészséges ember meddig mondható fiatalnak? — kérdezte hirtelen.

— Ameddig fiatalnak érzi magát.

Az amerikai tünődve rágta a kuba-szivarját, bólin-

tott, s összehuzott szemöldökkel nézett bele az éjszakai levegőbe.

— Kedvesem — mondta aztán mosolyogva — maga udvarias ember, s inkább a meggyőződése ellenére banalitást mond, semhogy egy vén medvét megbántson. Pedig maga is azt hiszi, hogy a hatvanéves férfi már a kályhakuckóba való, ha nem akar nevetségessé válni a világ előtt. Ezt, lássa, a maguk elpuhult társadalma találta ki, melyben mankót ad a koravén aggastyánok kezébe, s a világ minden örömét az önző fiatalok közt sajátitja ki. Honnan veszik maguk azt a meggyőződésüket, hogy a hatvanéves férfi már semmire se való? Miért akarnak megfosztani bennünket az élet szépségétől és varázsától? Mennyiben vagyok én öregebb, mint a maguk elgyöngült, kényeskedő, neuraszténiás fiatalsága? A szemem még jobb, mint a sasé, a tüdőm sohse ismerte a fáradtságot, s az életkedvem sokkal jobban lobog, mint harmincéves koromban, amikor az élettel való küzdelem minden érzékemet eltompitotta. Miért ne lenne jogom hozzá, hogy fiatalnak tartsam magamat, hogy lelkemet néha valami édes fájdalomban meghömpölygessem, hogy a napfényes reggelnek örüljek, s ne gondoljak az alkonyatra, mely sötét árnyékokkal boritja el a néma és meghidegült világot? Miért ne nézhetnék bele egy nevető leányszembe, mely éppen ugy felgyujtja minden vágyamat és szenvedélyemet, mint valaha, amikor még drótkefével kellett rendbehoznom az üstökömet? A hajam ősz és a keresztlevelem elsárgult az öregségtől, de a szivem fiatal és zabolátlan, oly fiatal, hogy néha majdnem kiugrik a mellemből. Kinek van

joga hozzá, hogy a napsugarat, a jókedvet, a tavaszi reggeleket, a kacagást és a piros leányajkakat elharácsolja előlem?

Akkorát ütött az asztalra, hogy a borosflaskók hangosan összezördültek, s a vendéglős, aki a sarokban bóbiskolt, ijedten kisietett a lugasba; de az amerikai most hirtelen elnevette magát s kemény bikanyakát szégyenlősen félreszegte:

— Megártott a vinkó, — mondta nevetve a gazdának, — ideje, hogy tisztességes emberek módjára nyugalomra térjünk!

Elkisértem a cserhát-utcai földszintes házig, ahol valaha édesapja, a „mennyei lajtorja" lakott, s a kapuban egy erős kézszoritással elbucsuztam tőle. Dörgő lépéseit még akkor is hallottam, mikor a sötét kapuboltozaton végighaladt.

XII.

Bakonyvár lassankint belezökkent nyári hangulatába, tavalyi, divatból kiment szalmakalapok jelentek meg a látóhatáron, az öntözőkocsi, melynek hosszu vászoncsövét egy nyugalmazott városi hajdu lóbálta, kétszer napjában végigdöcögött a piacon, a rabok szellős vászonöltözetekben seperték délutánonként az utcákat, s a polgármesterünk már néha-néha fölvette lötyögős nyersselyem öltözetét, melyet harminc évvel ezelőtt csináltatott. A várost határoló kertekben már virágoztak a gyümölcsfák, a hegyoldalak zöldjéből kimosolyogtak a százszorszépek csillagai, s a vén Ig-

nác, a keselyorru fuvaros, aki télen eszkimónak öltözve járt a hires bakonyi hósivatagban, csengőket vásárolt a vaskereskedésben lovai számára, melyek husz éve járták a savanyuvizi szőlők felé vezető országutat. Ez időben a városka végképpen felébredt téli álmából, a vagyonosabb polgárok már ki-kijártak balatoni kolnáikba, hogy személyesen ellenőrizzék a vincellérek munkáját, s a sörszagu fogadó udvarán ujra festették a nemzetiszinü omnibuszt, mely hajnalonként a szomszédos fürdőbe kocogott.

Az amerikait ez időben ritkábban láttam, mint a téli hónapokban, hol Pestre rándult a bankjához, hol könnyü homokfutón hajtatott ki a szőlőjébe, melyben valaha az édesapja legényei taposták az érett fürtöket, máskor pedig, ha itthon volt, naphosszat nem mozdult ki a bolthajtásos szobájából s egész délelőtt a fametszetes Vasárnapi Ujság-ot olvasta. Este olykor összetalálkoztunk a piaci korzón, ahol Törökék is rendesen megjelentek, s ilyenkor feltünt, hogy a lompos yankee ujdonatuj kalapot, élénkszinü nyakkendőket visel, a kabátjában ibolyacsokrot hord, sőt néha keztyűt is huz óriási kezére, mely esetlenül mozgott a szokatlan burkolatban. Ha az ujságról beszéltem neki, szótalanul mosolygott, de a szeme rögtön fellángolt, mikor Prince-et, a Török Ilka fehér kutyuskáját megpillantotta, mely csalhatatlanul jelezte, hogy urnője valahol a közelben tartózkodik.

— Illik ez, hogy két napja nem láttam? — kérdezte ilyenkor királynői kegyességgel a kis leány, aki csodálatos tavaszi ruhákban, csipkés köpenyekben, virágos kalapokban libegett végig a petróleummal világ-

gitott boltok előtt, mint valami unatkozó hercegkisasszony, akit végzete az embernemlakta erdőségekbe sodort. A hangja csilingelő és édes volt, szőke hajfürtjei ki-kibujtak a rózsák és kolibrimadarak mellől, amelyek rubinszemükkel mereven néztek az esti félhomályba, de egy-egy mozdulata, bájos fejének egy biccentése, tekintetének szentimentális mélysége néha azt a különös impressziót keltette bennem, mintha egy éjszaka alatt megváltozott volna. Nem kacagott annyit, mint régente, bolondos csacsogását abbahagyta, kislányos kacérsága helyett valami álmos szórakozottság lappangott a szemében, alakja megnyult és finomabbá lett és jókedve, mely eddig ragyogó glóriaképpen vette körül, mintha nem a forró gyermekszivéből fakadt volna többé. Mig a kicsike a barátnőivel előre sétált, Törökné néha aggódva szólt a yankeehez:

— Nem gondolja, hogy a gyerek rosszabb szinben van, mint rendesen? Máskor akár az egész éléstáramat fölfalta volna, most valósággal könyörögni kell neki, hogy egyék valamit. Nem hiszi, hogy a szokatlan levegő ártott neki?

— Miért nem hivatja el hozzá az öreg Wéninger doktort?

— Oh bizony, mintha az magamtól is nem jutott volna az eszembe! De szeretném én látni azt a doktort, aki ennek a rakoncátlan kis boszorkánynak imponál! Mikor a doktorbácsi nekikészülődött, hogy komolyan megvizsgálja, szamárfület mutatott neki és egyszerüen a faképnél hagyta. Az öreg doktor különben azt hiszi, hogy a serdülő leányok sablónos vérszegénységével van dolga.

Simon Sándor később komolykodva atyai tanácsokat próbált adni a kisleánynak s nagy méltánylással beszélt a modern orvostudomány értékéről, de Török Ilka hangosan a szemébe kacagott.

— Drágám, a maga szemében az öreg Wéninger doktor képviseli a modern orvostudományt? Az öreg bácsi pont hatvan évvel ezelőtt kapta a diplomáját, s azóta is minden betegséget dover-porral és hársfateával gyógyit. De különben csak nem képzel talán olyan őrültséget, hogy komolyan beteg vagyok?

E pillanatban hangos csörtetéssel vonultak végig a piacon a helyőrség honvédtisztjei, s feszesen szalutálva haladtak el a kacagó kisleány előtt. Bertóthy hadnagy elvált tőlük s hozzánk csatlakozott, de Ilkácska csak a kisujja hegyét nyujtotta neki.

— Maga is azt hiszi, hogy egy szegény haldoklóval beszél? — kérdezte a fehérkeztyüs katonától.

Bertóthy elnevette magát és igaza is volt: a kisleány arca e percben majdnem kicsattant a vértől, s a szeme sziporkázó gyémántként csillogott ki a piacra lebocsátkozó sötétségből. De az amerikainak ugy látszik nem okozott nagy örömet ez a változás, mert oly sietve bucsuzkodott el a hölgyektől, mintha magának lenne legsürgősebb szüksége a Wéninger doktor hársfateájára . . .

Ez időben mindennapos vendégek voltak a piactéri Gubicsek-kávéházban, melyet a néhai Gubicsek, a félszázad előtt elhalálozott kávés után neveztek igy, holott most már évek óta bizonyos Borkőy volt benne a gazda, egy kövér, gyerekhangu agglegény, aki maga volt a legnagyobb bohém a helyiségében, éjszakán-

ként egyre-másra bontatta ki a pezsgősüvegeket, s a félbevételét rendesen elkártyázta a hajnalig lebzselő aranyifjuság közt. A kávésról mindenki tudta, hogy adósságokkal küzködik, vagyonnal tartozik a főpincérének, aki Bakonyvár legnagyobb uzsorása volt, de a mindennapi gondok nem akadályozták meg, hogy reggelig korhelykedjék, s kialvatlanul, félénk meghunyászkodással jelentkezzék délelőttönként egy-egy apró váltócskával a takarékpénztárban. A váltót hol leszámitolták, hol nem, s akárhányszor megtörtént, hogy curaçaot vagy cognacot napokig nem lehetett kapni a kávéházban, mert a borneói elefánt, aki szigoru és pedáns férfi volt, néha hirtelen megtagadta a további hitelezést.

— Nincs jobb a kisüstön főtt szilvapálinkánál, — mondta ilyenkor a sipitozó, félmázsás kávés, aki egy óriássá dagadt pólyásbaba benyomását tette a Gubicsek-kávéház vendégeire.

A nagy, pinceszerü helyiség, melynek levegője sokkal rosszabb volt egy buvárhajóénál, e viszontagságok ellenére is zsufolásig megtelt esténként, a cigány vigan huzta a negyedszázaddal ezelőtt divatba jött keringőket, egy-egy jukker-asszony vérvörös bluza mindennap feltünt a templomi padokra emlékeztető kassza körül, a repedezett márványasztaloknál éjszakázó iparosok itták pohárból a feketekávét, a kishivatalnokok csájáiban kéken lobogott a meggyujtott spiritusz-láng s a részeg telekkönyvvezető, akinek harminc esztendő óta állandóan nóbel-spicce volt, elseje körül állandóan krakélerkedett a tartlizó izraelita boltosokkal, akik ügyet se vetve rá, mondták be

a terceiket és kvartjaikat. A telekkönyvvezető krakélerkedése némileg helyettesitette a kalendáriumot, mert mindenki tudta, hogy Kricsi ur csupán akkor hangos, ha pénze van, arra pedig még emberemlékezet óta nem volt példa, hogy elseje után hazavitt volna valamit a fizetéséből.

A pincébe levezető csapóajtónál az elegáns honvédtisztikar foglalt helyet, mely Bakonyvártt az arisztokráciát képviselte, holott köztudomásu dolog volt, hogy a snájdig fiuk époly krónikus pénzzavarral küzdenek, akár maga a kávéház tulajdonosa. A tisztek nem igen elegyedtek a polgári elemmel, törkölyt ittak, de tiz krajcár borravalót adtak a pincérnek, s a jég csak éjfél után kezdett megolvadni, mikor a rendőrkapitány, aki fantasztikus egyenruhájában egy XII. századbeli keresztes vitézre hasonlitott, szerényen ferblit proponált a szétszórtan üldögélő, türelmetlen kisvárosi hazardőröknek. Ilyenkor egy-két honvédtiszt habozva közeledni kezdett a kártyaasztalhoz, Muskáth Pista pedig, egy tönkrejutott földesur, aki az első öt forint elvesztése óta mindig hozomra játszott, s hiteles statisztikai adatok szerint félszázad óta vagy másfél milliónyi adósságot csinált a partnereinél, sietve elfoglalta a főhelyet.

— Maga is beül, Barna bácsi? — kérdezte ilyenkor enyelgő hangon a rendőrkapitánytól.

De a keresztes vitéz, aki sohasem játszott, s csak egy-egy elhullajtott gibic-koronácskáért virrasztott reggelig, komolyan megrázta a fejét:

— A hatóság arra való, hogy a rendre ügyeljen! — mondta ünnepies hangon.

Simon Sándor, aki ujabban törzsvendég lett a Gubicsek-kávéházban, oly souverain gőggel trónolt a tomboló hullámok fölött, mint az oceánjáró kapitánya a hajóhidja magaslatán. Az amerikai különben közfeltünést keltett a vacsora utáni italával; a tüzlegény, egy jegenyenövésü aggastyán, némi nehézségek után megtanulta tőle a cock-tailok keverését, s a yankee ettől fogva jeges, rubinszinü, néha foszforeszkáló italokkal káprázta tta el a bámuló kisvárosiakat. Borkőy, akinek dicsőségben gazdag kávés-karriérje mindeddig nem emelkedett felül a csája és knikebájn régióin, a cocktailok felszolgálása óta egy páva begyességével nézte le a feketéző emberiséget.

Egy este — elseje körül járt az idő — a cigány a honvédtisztek asztalánál huzta a magyar nótákat, mig Simon Sándor, aki órákon át szótlanul szokott ülni az egyik sarokban, egy darabig elgondolkodva bámult a kávéház füstfelhőire. A jó isten tudja, mi járhatott az eszében, de az egyik szünet után magához intette a cigányprimást:

— El tudnád huzni a yankee-doodle-t? — kérdezte a kövér Kurucz Miskát.

A cigány hétrét görnyedt a boldogságtól.

— Öt évig dolgoztam a clevelandi magyarok közt, mondta önérzetesen.

A következő percben már fölcsendült az amerikai himnusz, de Kurucz nem igen játszhatott többet egy-két taktusnál; egy rettenetes hang hirtelen félbeszakitotta.

— Ácsi! — kiáltotta egy kipirult honvédtiszt.

Bertóthy hadnagy volt, aki már meglehetősen elázott a somlyai kéknyelütől.

Az amerikai mozdulatlan márványarccal nézett a cigányra.

— A yankee-doodle-t mondtam, — szólt a legkisebb fölindulás nélkül.

A részeg katonatiszt most fölugrott a helyéből.

— Gazember, hát nem tudod, hogy uraknak játszol? Hogy mersz szóba állni mindenféle jöttmenttel, mikor urak mulatnak a nótád mellett?

A cigány, aki egy eleven milliárdost a világ összes hadseregeinél többre becsült, kétségbeesve nézett hol jobbra, hol balra, mig a yankee közömbösen hátradőlt a székében.

— A yankee-doodle-t mondtam, — ismételte egy kőszobor mozdulatlanságával.

Kurucz Miskának nem volt ideje rá, hogy a parancsot teljesitse, mert a következő percben egy nehéz borospohár repült az amerikai asztalához. A pohárból szertefolyt a bor, s néhány csepp a Simon Sándor arcára freccsent.

A yankee álmosan, jóllakott medve módjára emelkedett föl a helyéből, nehézkesen kivette a zsebkendőjét, s cammogva odalépett a tisztek asztalához. Az arca még mindig nyugodt volt, de a szemei szikráztak, mint a tüzes vas.

— Most le fogja törölni az arcomat, aztán ünnepélyesen bocsánatot kér a neveletlenségéért. Bünbánólag bocsánatot fog kérni, ahogy egy tejfölösszáju fickóhoz illik.

Megállt, mintha acélból vagy márványból lett volna,

de Bertóthy nem mutatott hajlandóságot rá, hogy bocsánatot kérjen, hanem villámgyorsan nyult a kardja után, mely hanyagul ott függött a fogason. A többi tiszt egy szempillantás alatt elszéledt, a pincérek az utcára vitték utánuk a köpenyeiket, — mindannyi fázott a kávéházi botránytól, — de Bertóthy dühös farkas módjára rántotta ki kardját a hüvelyéből.

— Fiacskám, nem tenné el a penicilusát? — kérdezte mosolyogva a yankee, aki most egészen szemtől-szemben állt a részeg tiszttel.

A hadnagy most feléje sujtott az éles pengével, de az amerikai nem ijedt meg a támadástól: egy hirtelen mozdulattal kiragadta a kardot a hadnagy kezéből, nyugodtan keresztbe fektette a térdén, s oly könnyüséggel törte ketté, mintha közönséges gyufaszál lett volna. Aztán vasmarkával megszoritotta a katona nyakát, s a tehetetlen tisztet egy erős ránditással hirtelen térdrenyomta a kávéház padlóján.

— Haszontalan nebulója, rögtön bocsánatot fog kérni, amig jó dolga van! Hát illik neveletlenül viselkedni egy korosabb emberrel?

A szoritás, amellyel a vergődő ember nyakát átfogta, oly rettenetes volt, hogy Bertóthy vértelen arccal esett össze a földön, mire Simon Sándor fejcsóválva kiáltott a pincérnek:

— Öntsék le csak szegénykét egy veder vizzel, mert attól tartok, hogy azonnal elájul. Persze, persze, elhiszem, hogy rosszul lett, hiszen én a texasi desperádókon tanultam meg valamikor a birkózást.

Amig az alélt hadnagyot fömosták, az amerikai nyugodtan kifizette a cock-tailjét, s föltürt gallérral

távozott a kávéházból. Bertóthy hadnagyot másnap Kékvárra citálták a hadbiróság elé, de a yankee annyit se beszélt róla többé, mint a tavalyi hóról.

XIII.

A kávéházi affért követő délben Simon Sándor fölnézett hozzám a szerkesztőségbe. Ujdonatuj, kockás ruhát, gránátszinü nyakkendőt és lakkcipőt viselt, arca csakugy ragyogott a friss borotválkozástól, s a sétabotjával vigan megkopogtatta az irodám ablakát.

— Hagyja azt a rossz novellát és jöjjön ki a friss levegőre, — kiáltotta be hozzám az ablakon keresztül. — Tudja, hogy én ma már gyalog jöttem vissza a geleméri csárdától?

Bort és egy pint füredi savanyuvizet hoztam ki magammal a szaletliba és az amerikai elmesélte, hogy a népvándorlás elől menekült el hazulról már kora reggel.

— Előbb csak egy-két tiszt jött, de nyolc óra felé maga az öreg ezredes is beállitott hozzám. Arra kértek, hogy tartsam titokban a tegnapi esetet, s tegyem lehetővé, hogy Bertóthy legalább tisztességben lemondhasson a rangjáról.

— És természetesen megigérte nekik, hogy hallgatni fog!

Az amerikai puritán papi ábrázata oly merevvé lett, mint egy márvány-szobor.

— Nem, fiam, semmit se igértem és eszemben sincs, hogy ennek a desperádónak kegyelmet adjak.

Maga holnap kéthasábos cikket fog irni a botányról a *Bakonyvári Hirlap*-ba, alcimekkel és vastag betükkel, mint nálunk Clevelandben szokás. A kettétört kardot pedig közszemlére fogom kiállitani a Muselmann-féle könyvkereskedés kirakatában.

Hiába hozakodtam elő azzal, hogy nálunk az efféle harcmodor nincs divatban, Simon Sándor konokul a fejét rázta.

— Ha Amerikában történt volna a dolog, az a fickó aligha menekült volna ép bőrrel! De itt a morális elégtétellel is megelégszem. Mit gondol, lesz még neki kedve hozzá, hogy ezekután is Bakonyváron maradjon?...

Diadalmasan nézett rám bozontos szemöldöke alól, de nekem e pillanatban ugy tetszett, hogy a lugas zöld levelei fölött egy napsugarasan kék szempár és egy impertinensül pisze orr jelenik meg, s reszketve és csodálkozva néz a kemény ököl felé, mely a tolakodókat a porba sujtja...

Bertóthy hadnagy csakugyan eltünt Bakonyvárról s később hallottuk, hogy lemondását szó nélkül tudomásul vették. Mikor hire jött, hogy a fiatalember véglegesen visszavonult az édesapja pusztájára, az amerikai nagylelküen lemondott róla, hogy a botrányt az ujságban szóvá tegyük.

Török Ilkát ez időben jó darabig nem láttuk, mert a kisleány egy influenzás láz következtében vagy két héten át ágyban feküdt. Simon Sándor többnyire az utcán fogta el Wéninger doktort, hogy a páciense felől tudakozódjék, s mikor az öreg orvos végre hirül adta, hogy a betegnek lassankint kezd visszatérni a farkas-

étvágya, majdnem meg kellett szaporitani a postai alkalmazottak számát, mert a milliomos ládaszámra hozatta Budapestről a csemegét és az édességeket. Mikor vicinálisunk egy napon elmulasztotta Keőhalmon a vasuti csatlakozást s a postai küldemény nem érkezhetett idejében Bakonyvárra, Simon Sándor habozás nélkül fölkereste az állomásfőnököt.

— Mikor jön Keőhalmáról a legközelebbi vonat? — kérdezte a vasuti tisztviselőtől.

— Csak holnap reggel, Simon ur.

— Ez baj, mert a kicsikének ananászt igértem a ma esti csirkéje mellé. Van véletlenül egy külön vonata, amit Keőhalmára küldhetne?

— Pénzért akár Madridba is indithatok különvonatot.

— Hát akkor füttessen csak szaporán, hogy a vonatocska mielőbb utnak indulhasson.

Egy mozdony és egy személykocsi félóra mulva elindult a harminc kilométernyire fekvő Keőhalom felé, s az ananász-befőtt esti kilenc órára szerencsésen megérkezett a Török-kastélyba. Egy üveg nem igen került többe százötven koronánál...

Az öreg Muselmann, nyolcvanéves könyvkereskedőnk, akinek már a nagyapja és a dédapja is Bakonyvártt árusitotta a kalendáriumokat, s aki évszámra sem adott el idegennyelvü könyvet a túladunai hegyek közt, egy este mellém ült a Polgári Társaskörben.

— A barátja, azt hiszem, megkótyagosodott kissé, — mondta a homlokát megbökve.

— Miből gondolja?

— Két hét óta folyton a nagy, lipcsei árjegyzéket

bujja, s egyre-másra rendeli a legkülönbözőbb külföldi műveket. Regényeket, filozófiai munkákat és orvosi tanulmányokat összevissza. Én lennék az utolsó ember, aki a könyvvásárlás miatt megszólna valakit, de aki rendszer nélkül olvas, az aligha lehet normális agyvelő. Különben, magunk között szólva, mind ostoba ember, aki mást olvas Jósikánál és Vas Gerebennél.

Mikor Muselmann bácsi másnak megmutatta, hogy voltaképp micsoda könyveket is rendel Simon Sándor, egy szempillantás alatt rájöttem, hogy az amerikainak ugyancsak megvan a maga rendszere. A regények, a filozófiai munkák és az orvosi tanulmányok mind ugyanazt a témát tárgyalták: a szenilis ember szerelmét a virágzó fiatal leány iránt.

Egy májusi estén — majdnem háromhetes betegség után — Török Ilka megjelent az esti korzón. Sápadt volt, kissé megnyult s szemének fiatalos tüze valami lágy melankólikus szelidséggé enyhült, ami a mesék hófehér hercegkisasszonyát juttatta az eszembe.

— Öreg barátom, — mondta halkan és fénylő szemét édes ragaszkodással kulcsolta az amerikai arcába, — öreg barátom, meg tudom-e valaha hálálni magának, hogy ilyen jó és gyöngéd volt hozzám? Tudja, hogy a maga befőttjei adták vissza a jókedvemet és az élethez való energiámat?

— A torkos cicának befőttel kell visszaadni az életkedvét, — mondta tréfálkozva Simon Sándor, akinek szeme csakugy ragyogott a meghatottságtól.

A kislány, mikor a bakonyvári értelmiség lassanként elmaradt mögöttük az esti sötétségben, hizelkedve belekarolt az amerikaiba, s oly áhitatos tisztelettel

nézett rá, mintha a regebeli Grál-lovag vezetné a holdvilágos fényességek felé. Törökné boldogan bökött meg a karjával és halkan szólott:

— Ugy szereti, mintha az apja, vagy a testvérbátyja lenne, sőt akárhányszor ugy rémlik nekem, mintha még az apjánál is sokkal jobban szeretné. És a barátja... maga bizonyos ugye benne, hogy ő is jó szivvel van a kicsikém iránt?

— Attól félek — mondtam a fejemet lehorgasztva — hogy ez az érzés sokkal több az apai szeretetnél...

— Azt hiszi, hogy szerelmes a kislányomba?

— Édes asszonyom, a mesterségem magával hozza, hogy egy kicsit belelássak az emberek lelkébe, s attól tartok, hogy minden elővigyázatossággal elkéstünk. Ez az acélember negyven éven át törte magát a legkeményebb munkában, s az asszonyok mosolygása csak annyi szerepet játszott az életében, mint a jó bor vagy a jó szivar. És az élet most bosszut áll a mulasztásért: öreg fejjel kell végiggázolnia a fiatalság szenvedélyein, amiket előbb vagy utóbb mindnyájunknak a hátunk mögött kell hagynunk...

— Bocsásson meg, de a barátja nem is öreg, — kiáltott föl Törökné hevesen, anélkül, hogy a dilettáns bölcselkedésemre reflektált volna.

A park óriási ezüst-erdőként csillogott felénk a mágikus világosságban, a nagy fák árnyékai szerelmesen egymáshoz bujtak, a meztelen görög isten diadalmas gőggel tekintett a messzeségbe s a mesterséges barlang sötétzöld vizén kisérteties liliomok himbálóztak. A kis kastély, nagyzoló gotikájával és szivárványosan csillogó ablakaival, misztikus fényességben

emelkedett ki a sötét háttérből és nekem egy pillanatig ugy tetszett, mintha gyermekkorom rég elhamvadt mesevilágában járnék: a platánok alatt a hercegkisasszony hermelinköpenye villogott, s előtte, megalázkodó rabszolgaként, a sötét érchegyek királya illegette magát a szerelmes holdfényben...

— Nem az évek jelentik a fiatalságot, hanem a szivünk melegsége, — mondta elgondolkodva a pesti bérházak filiszter-asszonya.

Megálltunk a tisztáson, ahonnét beláthatatlan rengetegnek látszott a hatalmas fák sokasága s a tó korlátjának dőlve sokáig néztük az alvó hattyukat, melyek mozdulatlan merevséggel trónoltak a fekete viz fölött.

— Nem gondolja, hogy mégis csak szép az élet? — kérdezte Törökné, mig anyai szeme boldog megnyugvással pihent meg a reszkető világosságból kiemelkedő fiatalokon. — És nem gondolja, hogy az élet minden szépsége a gazdagok mérhetetlen aranytengeréből emelkedik ki, a milliókból, melyek a fiatalságot és a jókedvet megőrzik, melyekből a napfény, a kacagás és az egészség támad, melyeknek csillogása ott reszket az asszonyok szemében és a gyémántok káprázatában? Édes barátom, az örök fiatalság titka nem a mágikusok konyhájában van, hanem a kövér pénzeszsákban, mely még az öregséget és a halált is elhessegeti a gazdagoktól...

Meghajtotta kissé a fejét és majdnem hipnotizálva nézett az amerikaira, aki e pillanatban mitikus fénykarikával a feje körül állt előtte a bübájos tavaszi éjszakában. Oh nem, az ő anyai szive mitse látott

most az öregedő ember fehéredő fürtjeiből, a ráncokból, melyek keménynézésü szemei alatt támadtak, vénhedt uzsorás-mosolyából, mellyel a gyönyörü gyermeket féltékenyen körülsimogatta; előtte, az oceán hullámaiként, óriási gyémánthegyek tolongtak, melyeken a leánya tündöklő aranygályája uszott. A fekete acélember az élet káprázatos szépségeit juttatta az eszébe, a márványos palotákat, ahol a kicsiképjét királynői disz fogja körül, az egyenruhás szolgákat, akik mély tisztelettel meghajolnak előtte, a föld hatalmasait, akik elbüvölve szegezik pillantásukat a cipője gyémántcsatjára. A hermelinköpenyhez simuló árnyék, az anya szemében nem a fáradt öregember volt többé, hanem a mesebeli óriás, aki az emberi boldogság kapujában őrködik.

— Hát nem gyönyörü pár? — kérdezte Törökné elbájolva, mig szeme gyöngédséggel és szeretettel simogatta végig a leánya nyulánk alakját és a férfi ezüstös hajfürtjeit, melyek még jobban csillogtak a hold sziporkázó fényözönében.

A két nő később visszakisért bennünket a park kapujáig, s mikor néhány közömbös szó után kezet szoritottunk, az amerikai pillantása oly szerelmes rajongással tapadt a fiatal leányra, mint a huszéves kamaszé, aki a harcbahivó trombita szavára a kedvesétől elbucsuzik. A leány meghatva és alázatosan sütötte le a szemét, de nekem ekkor egyszerre ugy rémlett, mintha valami furcsa és diadalmas láng lobbant volna föl a tekintetében, valami józan és kegyetlen fény, mely hideg szellőként borzogatott meg az egzotikus nyári éjszakában.

XIV.

— Édes fiam, — mondta Simon Sándor, miután hosszu ideig hallgatva nézte a tó tükrét, mely csodálatos példaképp ragyogott az alkonyat fátyolszövetei alatt, — édes fiam, egy bizalmas titkot akarok közölni magával...

A balatonparti viskó előtt ültünk, az Öreghegy lankáján, ahol valamikor a vén szabómester az ünnepnapjait töltötte, a kicsike szőlőben, amelyet a derék iparos egy életen át tartó munkával szerzett magának. A földes szobácskában husz éven át olvasta a milliomos apja a Gazdasági Néplapot, mig Simon néni kenyeret sütött a konyhában vagy ragyogó szemmel sürgölődött a baromfiudvar pázsitján. Most szinte ugy tünt föl, mintha csak tegnap jöttünk volna ide a döcögős stájer szekéren, a zeg-zugos agyagpartok között, melyek Vörösberénytől a szőlőhegyre fölvezettek; a falu tornyán még most is ott csillogott gyermekségünk furcsa madara, a református rézkakas, a tó sáspartja között gyöngén himbálózott a Vegzár-fiuk ütött-kopott csónakja s az alkonyat felhői óriási gályákként lebegtek az aludni készülő viz tükrében. A negyven év, mely boldog gyermekkorunktól elválasztott bennünket, mintha egyszerre szétfoszlott volna a semmiségbe: a tihanyi templom kettőstornyából álombaringató harangzugás röppent szét a venyigék sárgászöld birodalmába, a kopár sziklák fölött mintha ott lebegett volna az Árpádházi király ködalakja, aki hétszáz év óta alussza örök álmát a tihanyi sirboltban, s a szomszéd kolna előtt, rozzant szalmaszékén még most is ott ült az öreg Somogyi Dániel, a kilencvenesztendős, paloz-

naki vincellér, aki gyermekkora óta sohase mozdult el a tó partjáról, s még a veszprémi hetivásáron is a Bach-korszakban volt utoljára.

— Édes fiam, — ismételte halkan Simon Sándor, — maga az egyetlen ember a földön, akinek a titkaimhoz joga van...

Becsületes, céklavörös arca, mely normális állapotában is csakugy duzzadt a vértől és az egészségtől, most még a rendesnél is jobban kipirult, s nagy, durva tenyere, melyet a vagyon nem tudott finomabbá tenni, megremegett az izgalomtól, mely minden idegszálán urrá lett.

— Azt mondtam, hogy egy bizalmas titkot akarok közölni magával, pedig voltaképp nem is titokról, hanem az életem boldogságáról van szó. A végzet, mely oly furcsává és rendkivülivé alakitotta pályafutásomat, most is hű maradt hozzám: egy huszéves, lobogó energiát hagyott a jegesedő fürtjeim alatt. Nem tudom, hogy melyik tulajdonképp az irigylésreméltóbb sors: fáradt rezignációval kérődzni a kályhasarokban a mult emlékein, vagy a fiatalság tüzét és mohóságát hordani magunkban a vénség kapujának küszöbén. De akármelyik a jobb: az érzéseimért nem magam vagyok a felelős, hanem a titokzatos hatalom, mely mássá alakitott, mint a többi embert. Fiam, maga előtt kifordítom a lelkemet: a hatvanéves, öreg fejemmel gyógyithatatlanul beleszerettem egy gyermekbe, aki bizvást az unokám lehetne. Ne legyen udvarias és ne hallgassa el a gondolatait; magam tudom a legjobban, hogy ez a szerelem époly sulyos betegség, akár a tüdőgyulladás vagy a szervi szivbaj. Tudom és mégis mondhatat-

lanul boldog vagyok, mert a havas uton, ahol lehorgasztott fejü aggastyánok bandukolnak a sötét völgyek felé, váratlanul a fiatalságom rózsás és mosolygó tavaszával találkoztam. Oh igen, ez az abnormális tavasz bizonyára elfagy a hóviharban, mely a misztikus völgyek fölött lebeg. De el tudja-e képzelni, hogy micsoda nagy boldogság még ez az utolsó, csalékony napsugár is? Lehet, hogy holnap dideregve fogok visszavonulni a tűz mellé, melyben életem legutolsó szenvedélyei elhamvadnak, de ma még tele tüdővel szivom a tavasz levegőjét és gondtalanul vándorlok tovább a bucsuzó nap fényében, mely éltemnek talán a legutolsó melegsége lesz ...

A vén ember szeme mámorosan tapadt a tó síkságára, melyen már vérvörös csipkefátyol lebegett, kemény profilját szinte gyermekesen szemérmes mosolygás lágyitotta meg s halkan, majdnem szégyenkezve folytatta:

— Lássa, lássa, ugy beszélek már, mint valami vidéki színész, aki egész életében a frázisokból élt. Gondolja, hogy ez már a paralizis előjele?

Pár udvarias szót dadogtam, hogy bizonyos lelki állapotban mindnyájan ragaszkodunk a frázisokhoz, de Simon Sándor nem igen hallgatott rám, hanem egy darabig elgondolkozva nézte az alkonyat opáljával összefolyó tó tükrét, melyen itt-ott már kigyulladtak a vitorlások sötétzöld jelzőlámpásai.

— Mondja, — szólt most hirtelen és keze sulyos vasdarabként bocsátkozott a vállamra — mondja, maga is bolondnak tartana, ha a kicsike tündért feleségül venném?

Gyermekesen zavart mosollyal nézett rám, de a szeme égett az izgatottságtól és én egy pillanatig kisértést éreztem, hogy igy válaszoljak neki:

— Oh igen, kötnivaló bolondnak, mr. Simon! Mindenki kötnivaló bolond, aki a természet törvényeit kijátszani akarja.

De az öreg ember gyámoltalan tekintete egyszerre összeszoritotta a szivemet.

— Nem, kedves barátom, nem tartom bolondnak, hiszen mindenkinek megvan a joga hozzá, hogy a maga módja szerint boldog legyen. Miért ne lehetne éppen maga az az ember, aki a régi sablont megdönti? A közhit nem bizik a túlhosszu fiatalságban, de ha a bibliának hinni lehet, hát valamikor százéves férfiak is voltak a földön, akik szerelmes lovagokként élték végig édes és irigylésreméltó életüket. Miért ne lehetne maga méltó utódja az ó-testamentum patriárkáinak?

Őszinte hangon és becsületes arccal mondtam ezt a perfidiát, de az amerikai megütődve nézett rám, majd rezignáltan megbólintotta hatalmas koponyáját.

— Fiam, ha gunyt akar üzni belőlem, hát nincs igaza. Fiatalnak érzem magam és az is vagyok, akármit is mond az az elsárgult anyakönyvi levél, melyre valamikor nagytiszteletes Szabó Dániel esperes ur a születésemet följegyezte. Itt van, nézze meg a karomat: nincs az a husáng, amit puszta kézzel szét ne törnék, s ha munkáról van szó, bizvást fölvehetem a versenyt a maguk enervált fiataljaival, akik ebéd után az idegdoktorok várószobáiban lebzselnek. Csak a

maguk kényeskedő, elpuhult, léha társadalma tartja aggastyánoknak a hatvanéves férfiakat. A hiba a koravén fajtájukban van, amely az élet legragyogóbb delén roppan meg, s tehetetlenül vonul a kályhasarokba, hogy az örök sötétségre elkészüljön. Mi, akiket egy idegen világrész viharai edzettek férfiakká, ebben a korban élvezzük legjobban az életet. Az amerikai hatvanéves korában kezd csak igazán élni; a sport, a szerelem, az utazás millió gyönyörüsége sohase izgatja kellemesebben, mint amikor az első deresedő hajszál kivillan a halántéka feketeségéből.

A melle gőgösen kifeszült s nagy, otromba ciclopsfejét önérzettel hátraszegte, mint valamikor a texasi erdőkben, vagy a délamerikai sikságokon, a gyilkos, mindenre elszánt kalandorok közt, ahol a testi erőnek még egyforma értéke van a szellemi felsőbbséggel. Most csakugyan ugy tetszett, hogy az akarat és az energia acélszobrát látom magam előtt, az ősembert, aki aggkora küszöbén is vakmerően megbirkózott a rengeteg fenevadjával.

— Barátocskám — mondta most valami hallatlan dölyfösséggel és a szeme szikrákat szórt, mint a tüzes vas — barátocskám, a fiatalság is csak egyéni dolog, mint minden emberi vonás. El tudok képzelni harmincéves véneket, akik a legkáprázatosabb szépséget is elhervasztják és hatvanéves fiatalokat, akikhez a szenvedély lángolásával simul a legszerelmesebb gyermekleány.

— Lehet, mr. Simon, — szóltam azon a békülékeny hangon, mellyel az ember az idegbajosokkal beszélgetni szokott.

Az amerikai, ugylátszik, kiérezte szavaimból, hogy nem a lelkemből fakadtak, a gőgösség eltünt az arcából, szeme ismét a gyermek meleg ragaszkodásával tapadt rám, s gyöngéden, szinte szentimentális elérzékenyüléssel simogatta meg a kezemet, mely az imént még majdnem összeroppant a szoritása alatt.

— Édes fiam és még egy dolog, amiről nem szabad elfeledkeznie. Az élet még tartozik nekem valamivel! A vagyonból, az egészségből, a testi erőből talán többet is kaptam, mint az emberek legnagyobb része, de a szeretet, a jóság és a ragaszkodás mindörökre elmosódott életemben az édesanyám koporsója fölött, mint a harangszó, mely a temető füzfái között tova suhan. Jó végzetem még tartozik nekem az álmaim asszonyával, akiért a millióimat összegyüjtöttem ...

Oly megható őszinteséggel beszélt, hogy igazán kegyetlenség lett volna malicziózusnak lenni hozzá, s most már én is komolyan kérdeztem:

— És a kicsike ... bizonyos benne, hogy ő is az álmai hősét látja magában?

Az amerikai szeme fölragyogott, mint egy szerelmes diáké.

— Az álmai hősét ... ez sok lenne, édes barátom ... De hogy jó embernek tart és ragaszkodik hozzám egy kicsikét, ebben már csakugyan bizonyos vagyok.

Késő este kocsiztunk be a városba a szőlőhegyeken át és mindketten elgondolkodva vetettünk néha egy-egy pillantást a tó ezüstös sikságára. A viz, melyen

rejtelmes fénycsikok táncoltak, époly megfejthetetlen misztériumként ragyogott felénk az éjszakában, mint a tizennyolcéves gyermekleányok szive...

XV.

Az amerikai másnap redingote-t öltött és megkérte a Török Ilka kezét. Együtt mentünk el a kastélyba, mely virágos nyári pompájában ragyogott felénk, szinte azt a látszatot keltve, mintha mérhetetlen távolságban volna a poros tuladunai várostól, a hétköznapi emberektől, a banális érzésektől, melyek szürke felhőkként lebegtek az unalmas házak fölött. Törökné selyempongyolában jött elénk a terraszra és oly elérzékenyült pillantással szoritotta meg a milliomos kezét, mintha máris beleélte volna magát a boldog és elbájolt anyós szerepébe.

— A rossz lányom megérdemelné, hogy kiszidják, hiszen a lustasága már csakugyan tulmegy minden emberi határon. Tudják, hogy csak most birtam kizavarni az ágyból? A lefekvésről sohase akar hallani hajnal előtt, akár reggelig is ott virrasztana a kertben vagy az öreg szeptemvir könyvtárában, de másnap személyes inzultusnak veszi, ha tiz óra előtt a hálószobájába benyitok. Ugyan láttak már világéletükben ilyen lusta teremtést?

Simon Sándor kijelentette, hogy afféle világlustái csakugyan nem élnek már a keletrómai császárság sirbatérte óta, de aztán egyszerre komolyra forditotta a beszédet:

— Kedves nagyságos asszonyom, mi tulajdonképpen nagyon komoly ügyben jöttünk ide. Mi, amerikaiak, elvileg gyülöljük a hosszu bevezetéseket s az etikett törvényei annyira ismeretlenek előttünk, akár a holdvilág tüzhányói. Becsületes yankee módjára, parlagi őszinteséggel kérdezem hát meg öntől, ugyan, mit szólna hozzá, ha a kis leányát feleségül kérném?

Nagy tenyerét esetlen kedélyességgel tartotta háziasszonyunk elé, mint a lókupec, aki egy szemreváló paripára alkuszik, de Törökné nem tartotta sértőnek azt a rusztikus modort, ellenkezőleg: előbb elsápadt, majd belepirult a hallatlan szenzációba, aztán egyszerre boldogan sirva fakadt és sápadt ujjaival reszketve átkulcsolta a milliomos kinyujtott kezét.

— Oh, mr. Simon, milyen régen sejtettem, hogy ilyesmi jár a fejében! Az anya szeme mindig meglátja az ilyen szándékot, még jobban meglátja, mint a fiatal leány, akit ezekben a dolgokban joggal tartanak a föld legnagyobb tudósának.

— Tehát nincs kifogása a tervem ellen?

— Már hogy lenne, mikor a kicsikém a leggazdagabb, a legimádottabb fiatal asszony lesz az egész föld kerekségén! De mivel a válasz mégse engem illet meg, hát rögtön be fogom hivni a kis leányomat, hogy négyszemközt beszélhessen vele...

Eltünt az egyik indiai selyemfüggöny mögött és mi pár percig egyedül maradtunk a terraszon, anélkül, hogy egyikünk is szólt volna. Az amerikai elgondolkodva nézte a kertben zümmögő méheket, melyek dongó repüléssel keringtek a bársonyviolás ágyak körül, s nekem ugy tünt föl, mintha az öreg ember

hirtelen ádámcsutkás, szögletes kamasszá lett volna megint, a régi, kopott és nyurga Simon Sándorrá, aki féléjszakánként járt a holdvilágos ablak alatt, melyen belül az impertinens kis Mályvay Ilka a huszártisztekről álmodott...

De nem volt sok időnk a töprengésre, mert a függöny most hirtelen félrelibbent s a Török Ilka drága, pisze orrocskája megjelent a terraszra özönlő fénytenger közepette.

— Jé, maguk ugy ülnek itt, mintha valami vérbirósági itéletre készülnének! — mondta egy ásitást elnyomva, miközben gyürüs kis kezét védőleg tette a tapadó bluzából kicsillogó fehérségre. (Vajjon a napsugártól féltette-e a bőrét, vagy a mi pillantásunktól, azt nem tudom.)

Törökné, aki ünnepiesen tipegett utána, most szemlesütve megszólalt:

— Szivecském, légy kissé komoly, mert Simon ur fontos dologról akar beszélni veled. Ne felejtsd el, hogy nagy leány vagy már, hiába őrzöd a régi bábuidat a subládod fiókjában.

Helyeslőleg, szertartásos komolysággal bólintottam meg a fejemet, de Ilkácska nem igen volt rávehető arra, hogy a megérett, fiatal hölgyet szimulálja.

— Szent Isten, csak nem akarják talán megkérni a kezemet? — kiáltott föl tréfás megdöbbenéssel.

Zavartan meredtünk egymásra, anélkül, hogy bármelyikünk is elmosolyodott volna, s a kisleány fürkészve, kiváncsiságtól csillogó szemmel nézett hol reám, hol az amerikaira.

— Jézusom, hiszen maguk egyáltalában nincse-

nek tréfás kedvükben! Akarnak velem fogadni, hogy csakugyan ilyesmi van a szándékukban?

Simon Sándorban felülkerekedett az amerikai humor.

— Megnyerte a fogadást! — szólt csendesen.

— Tehát igaz, tehát csakugyan feleségül akarnak venni? És melyikük a szerelmes, ha kérdeznem szabad? Mindketten olyan arcot vágnak, mintha valami kedves családtagjuk meghalt volna, tehát beláthatják, hogy nem találhatom ki, melyik az imádóm!

Most már elnevettem magamat és udvarias sajnálkozással tártam szét a karjaimat, az amerikai azonban változatlanul komoly maradt. A kis leány rögtön megértette a szituációt és a könyökével gyöngén megbökte az édesanyját.

— Simon? — kérdezte suttogva.

— Ő, szivecském, — mondta ellágyulva Törökné.

A leány egy pillanatig kiváncsian nézte az amerikait, vonásairól eltünt a gyermekes mosolygás, s nekem hirtelen ugy rémlett, mintha a jácintos szeméből valami zöldes láng csapott volna a mozdulatlanul ülő vén ember felé.

— Maga? — szólt halkan, megborzongva, mintha egyszerre valami hideg szellő érintette volna.

Az amerikai ügyetlenül bólintott, de a könnyed tónus, melyet megütött, nem igen illett a különös leánykéréshez.

— Ez a következménye annak, ha valaki egy fehérhaju aggastyánnal kacérkodik! — mondta tréfásan.

Ilkácska azonban nem reflektált a frivol megjegyzésre.

— És maga szerelmes belém, bizonyosan tudja, hogy szerelmes? — kérdezte csodálkozva.

Simon Sándor rezignáltan intett, de tüzelő arca elárulta, hogy e pillanatban nem igen van mit dicsekednie a hires, amerikai hidegvérével.

— Hogy szerelmes vagyok-e? Édes kis barátnőm, a magam korabeli férfi már nem szokott a szerelméről beszélni, de én annyira vagyok, hogy már a természetes szégyenérzésemről is lemondtam. Ha sajnálnak, vagy ha vén bolondnak tartanak is, bevallom, hogy pár hét óta megint huszéves suhancnak érzem magamat, s átkozott kedvet érzek hozzá, hogy mindenkit kupán üssek, aki magácskát csinosnak találja. Pedig ez a vállalkozás tulhaladná az erőmet, mert mindenki szerelmes magába, akivel valaha egy szót is váltott. Ez oly természetes dolog, mint hogy a napot, a virágot, a nyári hajnalt, a gyermekkacagást, vagy a májusi erdőt szeretjük. A furcsaság csak ott kezdődik, hogy ezt a vén fejemmel őszintén el is mondom magának, sőt titokban abban reménykedem, hogy a világ sok millió fiatal, szép, szeretetreméltó és gazdag férfia közül éppen engem fog kiválasztani, engem, aki bizvást a nagyapja lehetnék ...

Törökné élénk szemforgatással csóválta meg a fejét, magam is udvariasan mormogtam valamit a sziv örökös fiatalságáról, de a kis leány nem reagált az utóbbi megjegyzésre, hanem még mindig valami boldog és titkos derüvel nézte a kipirult milliomost.

— És miért szerelmes belém? — kérdezte kiváncsian, mig szeméből valami szivárványos melegség csapott a fölhevült Simon Sándor felé.

— Hogy miért? Drága kis barátnőm, erre a kérdésre aligha tudnék magának preciz feleletet adni, mert a szerelem forrásaira sokkal nehezebben lehet rábukkanni, mint a nagy folyamokéira, melyek néha beláthatatlan őserdők mélyén rejtőznek. De mit bánja az ember a távoli és titokzatos forrást, mikor a hömpölygő, napsugárban csillogó folyamot látja, mely a leghatalmasabb gőzösöket is megbirja!

— És a maga szerelme ilyen hömpölygő folyam, Simon ur?

Oly bájos csacsisággal kérdezte ezt, hogy mindnyájan elnevettük magunkat.

— Hát nem gyerek még, hát nem éretlen gyerek? — kiáltott föl Törökné sugárzó szemmel.

A kisleány most bizalmasan odakönyökölt a milliomos karosszékére, s mialatt a különös pózban még jobban kivillogott a hófehér, gömbölyödni készülő amorett-vállacskája, komoly arccal kérdezte:

— Hát csakugyan lehet, hogy az ilyen komoly, világlátott és tiszteletreméltó uriember egy magamfajta, éretlen fruskába szerelmes? Lehet ez, becsületszavára állitja? Maga, aki a megszemélyesitett higgadtság és tekintély, csakugyan egy torkos, lusta, örökké fecsegő, léha kis tacskót akarna ünnepies arccal az oltár elé vezetni? És nekem, akit még a saját szobalányom se vesz komolyan, akit tegnap még a jó apácák a sarokba térdeltettek, aki titokban még mindig Apollóniával, a pirosképü, sváb bábummal játszom délutánonkint a gyermekszobában, nekem jogom lesz ahhoz, hogy mrs. Simonnak hivassam ma-

gamat, mint valami angol ladynek, aki a nagy óceánjáró hajón Indiába utazik?

— Oh igen, drágám, mindehhez joga lesz, sőt ahhoz is joga lesz, hogy ezentul maga térdeltessen engem a sarokba, ha — amitől Isten óvjon — rosszul viselném magamat.

A fiatal leány még egy darabig tünődve meresztette a levegőbe tótos orrocskáját, szemét bájosan összehuzta, mintha még egyszer meghányna-vetne magában minden eshetőséget, aztán vállatvonva szólott:

— Miért is ne mennék magához, mikor maga a legjobb, legbecsületesebb és — el ne bizza magát — talán a legcsinosabb férfi is valamennyi ismerősöm közt s mikor bizonyosan tudom, hogy engem sokkal jobban szeret, mint ahogy megérdemlem? Az a férfi, aki egy ilyen éretlen, hencegő, haszontalan kis iskolásleányt megtisztel azzal, hogy feleségül kéri, igazán nem érdemelné meg, hogy kosarat kapjon. De becsületszavára fogadja, hogy sohase fogja éreztetni velem, hogy maga egy tekintélyes uriember, én pedig csak egy nyelveskedő csöppség vagyok? Meri a becsületszavát adni, hogy az esküvő után mindig egy komoly hölgyet fog látni bennem, s ha a szobalányt vagy a szakácsnőt összeszidom, elvileg nekem fog mindig igazat adni?

Az amerikai, aki a kedves léhaságok hallatára teljesen magához tért zavarából, a szivére tett kézzel esküdött meg, hogy Ilkácskát legalább is oly tiszteletreméltó hölgynek fogja tekinteni, mint az angol lordkancellár feleségét, s hogy azt a magáról megfeledkezett szobalányt, akinek mrs. Simon nem im-

ponál kellőleg, harminc és feles ágyuval fogja kikergetni a házából. Ez a kijelentés ujra könnyekre fakasztotta Töröknét, aki csak akkor csillapodott le kissé, mikor a kisleány a háziasszonyi kötelességére figyelmeztette. E figyelmeztetésnek az lett a következménye, hogy tiz perc mulva fejedelmi ozsonna állt előttünk a pirosra festett kerti asztalon.

XVI.

A bakonyváriak váltakozó érzésekkel fogadták patrónusuk eljegyzési hirét. Akadtak, akik boldog jövőt jósoltak Simon Sándornak, — a milliók szerintük a fiatalságát is pótolják, — mások a menyasszony raffináltságában biztak, de a közvélemény oroszlánrésze azt tartotta, hogy a nábob megrokkant és embergyülölő aggastyánként fog kikerülni vakmerő kalandjából. A kisváros bölcsei, ha suttogó hangon is, de kijelentették, hogy az abnormálisan meghosszabbitott fiatalság mindig a szanatóriumban vagy a bolondok házában végződik.

Simon Sándor nem igen tudott a róla keringő pletykákról, mert vele szemben még a legveszedelmesebb kofalelkek is álarcot viseltek. A polgármester és a tanács üdvözlő-deputációban járultak Bakonyvár jóltevője elé, tüzoltófőparancsnokunk naponkint virágbokrétákat küldött Török Ilkának, az asszonyok pedig édeskés mosollyal fogták el a milliomost az esti korzón.

— Oh, drága, jó Simon ur, milyen nagy örömmel hallottuk, hogy azt az édes kis angyalt eljegyezte. Ez a

bájos teremtés igazán arra született, hogy egy komoly férfit boldoggá tegyen.

Az amerikai jókedvü bólintással vette ki kurta pipáját a szájából, keményen kezet rázott a gratuláló asszonyokkal s büszkén, ragyogó szemmel tünt el a Muselmann-féle könyvkereskedés ajtaja mögött. Igy szerencsére nem hallotta, mikor az álnok kigyók nevetve összesugtak egymással:

— Látta, milyen meghatott arcot vágott, mikor a menyasszonyát szóba hoztam? Szegény bolond, ez is egy kipárnázott szobában fogja befejezni szomoru földi karrierjét!

Ilkácska titokzatos arccal lubickolt a kisvárosi pletykahullámok között, mosolyogva, de kissé fennhéjázó pillantással köszöntötte ismerőseit az esti korzón, naponként uj és uj kalapokkal jelent meg a Hájek apó cukrászdájában, s vőlegénye karján néha be-belibbent a piactéri divatüzletekbe, ahol egy királynőt megillető tisztelettel fogadták. A bakonyvári kereskedelem e napokban száz esztendőre föllendült; a szóbeszéd szerint egy lyoni selyemgyár kizárólag a nagyzoló kis fruska számára dolgozott, s Mlle Karolin, sánta divatáruskisasszonyunk, aki még mindig félszázad előtti modorban diszitette a kalapokat, külön tanulmányutakat tett Budapestre, hogy a legujabb divatot tanulmányozza.

Az amerikai egy napon bizalmasan karonfogott a Polgári Társaskörben.

— Volna-e kedve hozzá, hogy egy-két napra kimulassa magát, maga vén korhely? — kérdezte nevetve, miközben szokása szerint vaserővel belekapaszkodott a vállamba.

— Miért kérdi?

— Mert ha volna, akkor felküldeném Budapestre, ahová ugyis tudom, hogy a teljes szivéből vágyakozik.

— Mi dolgom lenne Pesten?

— Bevált egy csekket a Hitelbanknál.

— És miért nem hozatja el postán a pénzt?

— Először, mert félek, hogy soká tart a dolog, másodszor, mert meg akarom kérni, hogy egyetmást mindjárt bevásároljon a számomra. Én — tette hozzá valami alamuszi szemérmetességgel — mostanában még egy órára se akarok elmozdulni Bakonyvárról.

A könyvtárszobában mindjárt megirta a csekket, — nyolcvanezer koronáról szólt, — s mikor csodálkozva megkérdeztem tőle, hogy mi szüksége van ekkora összegre, az amerikai kedves zavarral elnevette magát.

— Édes fiam, — mondta, — sokszor kijelentettem már, hogy maga előtt nincs titkom, hát most is elárulok magának egy bizalmas dolgot: ez a kis csöppség jobban ért ám az uri élethez, mint az egész góthai almanach. Én, magunk közt szólva, vénségemig egy tehetségtelen filiszter maradtam, aki a koldus-őseim parasztvérét hordom az ereimben, de ez a kis ördög, akármibe fogadok, egy hercegi nemzetségből került valami kalandos uton a kisvárosi nyárspolgárok közé. Én, a millióim dacára, most is ötös szivart szivok és kocsisbort iszom az ebédemhez, s csak azért utazom az első osztályon, mert a világ megkivánja tőlem ezt a fényüzést. A legjobb izüt most is a hagymás rostélyosból és a lekváros derelyéből eszem, s magamra annyi pénzt se költök el, mint egy falusi bérlő vagy egy kis-

városi ügyvéd. De a kicsike, az eret fog ám vágni a feneketlen pénzeszsákomon, mert ez ugyan nem elégszik meg azzal, hogy egy vidéki kuria ebédlőjében trónoljon. Tudja, hogy miképpen akarja berendezni a jövendőbeli háztartását?

— Már meg is csinálta a programmját?

— Ne mondja el senkinek, de kész mulatság, amit hallani fog: a nagyzoló kis bolond soffőrt, három inast, vadászt, két szobaleányt s isten tudja még mekkora személyzetet akar szerződtetni, mert az a fixaideája, hogy egy milliárdosnak époly fényüzéssel kell élnie, akár egy istentől eredő fejedelemnek. «A montenegrói királynak, — mondta tegnap este, — kevesebb a pénze, mint magának, s mégis udvarmestert meg kamarást tart maga mellett.» Csak nagy fáradsággal tudtam lebeszélni arról a szándékáról, hogy ő is udvarmestert és kamarást szerződtessen.

— Voltaképpen, ha jól meggondoljuk, talán igaza is van...

— Várjon csak! A kelengyéjét Párisban és Londonban rendelte meg, s ezenkivül még Bakonyvárott is elköltött annyit, amennyiből husz gazdag menyasszony az egész háztartását fölszerelhetné. A butorokról, a porcellánról, a képekről, a nippekről nem is akarok beszélni, de azt bizalmasan elárulhatom, hogy egy külön kis palotát is kicigánykodott magának.

— Hát nem a Szentmiklóssy-kastélyban fognak lakni?

— A Szentmiklóssy-kastély élete fogytáig az édesmamáé marad, mert egy milliárdos felesége joggal megkivánhatja, hogy még az édesmamája is külön pa-

lotában lakjék. Mi nyaralót fogunk épittetni a belga tengerparton és a Rivierán, uri házat Párisban és Budapesten, s azonfölül idehozatjuk Bakonyvárra a Broglie herceg hires kastélyát, melynek mását már minden illusztrált ujságban láthatta.

— Idehozatják? Hogyan érti ezt, ha kérdeznem szabad?

— Egy gyönge pillanatomban megigértem a kicsikének, hogy ujra fölépittetem a Broglie-kastélyt itt a tuladunai hegyek között, összes termeivel, tornyaival, erkélyeivel, loggiáival és fölvonó-hidjaival együtt, még pedig magával a világhirü Magnard mesterrel, aki ugyszólván kizárólag a francia főnemesség számára dolgozik. Magnard mester már tegnap táviratozott, hogy a hónap végén megérkezik Bakonyvárra.

— És mennyibe fog kerülni ez az uri szeszély?

— Oh, az összeg szóra se érdemes! Kilenc milliócskáért az egész Loire-menti kastély föl fog támadni a mi dunántuli paraszthegyeink között.

Gunyosan beszélt, látszólag cseppet se rokonszenvezett a kicsike nagyzolási hajlamaival, minduntalan kitört belőle az egykori, nyomorgó szabómester puritánsága, de a szemei, a feltünő jókedve elárulták, hogy mégis büszke a menyasszonyára, s hogy a pénzfecsérlés, mellyel Ilkácskát boldoggá teszi, voltaképp pokoli örömet szerez neki. Lassankint kiderült, hogy ez a legendás pénzcsináló annyira se becsüli a pénzt, mint a pipahamut, hiszen a rostélyosát, a dohányát és az öt deci kocsisborát még most is meg tudná keresni a saját keze munkájával.

Budapestről elhoztam a pénzt s eljártam az ékszé-

résznél a kis leány fejedelmi gyémánt-diadémja ügyében, tárgyaltam Zettelmannal a butorok miatt (a petit Trianon mintájára akartuk berendezni a fiatal asszony szobáit) s éjfélkor megvártam a pályaudvaron Magnard mestert, aki a párisi expresszel jött Budapestre. A kecskeszakállas francia müvész, aki eleintén hallani se akart róla, hogy csendőrkiséret nélkül merészkedjék a veszedelmes magyar pusztára, bizonyos bámulattal és megnyugvással vette tudomásul, hogy Bakonyvárott kaputos emberek laknak, s hogy az álarcos rablók még a tuladunai hegyek közt se tartoznak a mindennapi jelenségek közé.

Még a nyáron megkezdődött az épitkezés, hallgatag, idegen munkások hemzsegtek a szédületes állványok tetején, furcsanyelvü öregek mérecskélték zsinórokkal a leendő park helyét, óriási falak nőttek ki a földből egyetlen éjszaka alatt, s Magnard mester vászonkabátban és óriási szalmakalappal a fején, sürgött-forgott a kriptahidegségü boltozatok között. Lassanként kezdtek kibontakozni a Broglie-kastély körvonalai, az óriási homlokzat kiváncsian előbukkant szövevényes deszkaruházatából, az ablakok nyitott szemei bámulva beleásitottak a hüvösködő bakonyi levegőbe s a függőhid hatalmas csipkepárkányzata egy reggel gőgös fenséggel jelent meg a kisvárosi viskók fölött. Az idomtalan kolosszus mindinkább szabályos alakot kezdett ölteni, már láthatóvá lett a gyönyörü kapuboltozat, melyre kanyargós kocsiföljáró vezetett s a kisvárosiak, akik eleintén gunyos arcfintorgatással sürgölődtek az állványok körül, mindjobban elnémultak a hallatlan pompa láttára, mely a za-

varos khaoszból kibontakozott. Egyszerre megérintette őket a fejedelmi paloták ünnepiesen áhitatos hangulata, a nagy, hideg, exkluziv kastélyok levegője félelmesen belopózott a lelkükbe s kicsit büszkén, de a csodálkozástól, a bámulattól és a saját kicsiségük tudatától megdermedve nézték a mindinkább megelevenedő csodát, mely messze királyi várak, komor lovagtermek, sötét fegyvercsarnokok szineit varázsolta ide piszkoszöld hegyeik közé, ahol mindeddig csak romantikus francia regényekből ismerték a feudális kastélyok fényüzését. Magnard mester, aki delenként parajt és tükörtojást ebédelt a Korona éttermében, s elvileg ellene volt minden husevésnek, titokzatos és érthetetlen varázslóvá nőtt a szemükben, aki a kaszinói Ponson-regények hőseit idézte vissza lobogó fantáziájukba.

Simon Sándor félnapokat töltött menyasszonyával az épülő palota körül, fiatalos ruganyossággal ugrándozott a kisleány kiséretében az épülő állványokon, s jókedvü szivarozás közt hallgatta, mikor a kastély jövendőbeli urnője néha kiváncsian megszólitotta a kecskeszakállas francia épitészt:

— Igaz, hogy külön hangversenytermet kapunk, drága mester?

A francia, aki szemmellátható elragadtatással nézte a csinos és kokett babát, komolyan megbólintotta a fejét.

— Nemcsak hangversenyterem lesz, de külön bálterem is, még pedig szakasztott olyan, amilyenben a XIV. Lajos barátnői táncolták annak idején a menuettet. Az urak pedig pompás billiárd-termet fognak

kapni, melynek eredetijében valamikor maga a biboros-herceg szórakozott.

Az amerikai, aki kurta kabátjában, pörge lódenkalapjával a fején, sehogy se hasonlitott egy főuri vár urához, s aki a Lajosok koráról körülbelül annyit tudott, mint a tibeti alkotmányról, elégedett dörmögéssel nézte a fölmutatott terveket, s megnyugodva szólt Magnard mesterhez:

— Igen, a billiárdteremre égető szükség van, ezt még az édesapám házában megszoktam, aki diner után sohase tudott meglenni a mindennapi partieja nélkül.

A francia helyeslőleg biccentett kómikus sárgarépa-szakállával, a kislány azonban, aki hirből jól ismerte a mennyei lajtorját, titokban nagyot csipett a vőlegényén.

Egy délután — az állványokat már elszedték az épület mellől — egyedül álldogáltunk Simon Sándorral a leendő nagy ebédlő erkélyén, mely büszke fenséggel trónolt a bakonyvári házak fölött. Körülöttünk a mesebeli kastély rózsaszinü márványa csillogott az alkonyati nap biborfényében, alattunk, megalázkodó rabszolgák módjára, meggörnyedt filiszter-viskók lapultak félénken az anyaföldhöz. Idefönn egy sejtelmes álomvilág hangulatai lebegtek, aranyos emlékek a multból, mely valaha selyemmentés márkinők, szerelmes királyasszonyok kacagását hallgatta, odalenn, a mindjobban homályosodó mélységben, a sáros, józan Jelen prózája borult a pislogó petróleumlámpákra. Odalenn a nehézkes, szürke, mindennapi gondoktól görnyedő kisváros lihegett a leszálló alkonyatban. A

füszeresboltokból papucsos cselédlányok surrantak ki, a kávéházban gabonaügynökök ültek, s a piac kövein kövér kanonokok végezték rendes emésztési sétájukat. Mily más volt odalenn minden, mint itt, a szellős magasság levegőjében, a régi fejedelmek gőgös fényüzése, finomkodó hangulatai közepette, melyek láthatatlan szárnyakon lebegtek körülöttünk! Ez nem gyermekkorunk Bakonyvára volt többé, hanem egy buja sziget a multakból, mely mindeddig csak a fantáziánk mesevilágában élt.

— Mr. Simon, — mondtam irónikusan, — nem gondolja, hogy ez a palota nem illik a programmjába? Hogyan illeszti bele a Lajosok kastélyát a gyermeksége ismerős játékházai közé? Vagy a Petit Trianon termei is ott voltak a negyven év előtti emlékei között? ...

Az amerikai egy darabig elgondolkodva szivta a szivarját, aztán becsületes őszinteséggel tekintett a szemem közé.

— Nem, — szólott töprengve, — ilyesmit csakugyan nem vettem a programmomba. Álmomban se képzeltem, hogy valamikor erre is rászánom magamat, hiszen husz év óta egyébről se álmodozom, mint hogy gyermekkorom drága reminiszcenciáival fogom megédesiteni a szomoru öregségem óráit. A gyermekkorom kopott, egyszerü, ismerős Bakonyváráról álmodoztam mindig, s lássa, most mégis milliókat fecsérlek el, hogy egy idegen világot támasszak föl magam körül. Mi közöm a Lajosokhoz, a dauphinhez és a Mária Antónia hálószobájához? És mégis boldog vagyok, boldogabb, mint akármikor voltam életemben és mindez

sokkal jobban érdekel, mint a kamaszkorom emlékei, mint a régi házak, melyekben valaha betyárkodtam, mint az utcák, melyeknek képét a Far West-re magammal vittem, mint az apám vasalószagu műhelye, melynek butorait az őserdő éjszakájában is magam előtt láttam, ha fáradt szemem lecsukódott. Minden izgat és érdekel, mert egy drága kis tündérnek kedve telik benne, mert a multam semmivé törpült a jelenemhez képest, mert az életet többre tartom, mint az emlékeimet, mert voltaképp csak most, a fehér hajammal kezdem fölfedezni azokat az értékeket, amelyek ezt a földi kóborlást édessé és kivánatossá teszik ...

Sohasem találtam meglepőnek, ha a szerelemre gyulladt öreg ember a multjával és a jelenével is szakit, de ez a beszéd mégis annyira ámulatba ejtett, hogy egy darabig szótlanul meredtem fölhevült vén barátomra. Magam se tartozom az aszkéták közé, s magam se a sirbolt előcsarnokában várom a mindnyájunkra leselkedő, szomoru véget, meg tudom érteni a hatalmat, mely egy édes szempárból és egy karcsu női termetből kiárad, de a Simon Sándor pálfordulása annyira váratlan volt, hogy egyszerre sutba dobtam minden pszichológiai tudásomat. Eszembe jutott beszélgetésünk a pesti fogadóban, az amerikai rajongó nosztalgiája gyermeksége elfakult szinei iránt, késhegyig menő harca a bakonyvári ujitásokkal szemben, nábobi pénzfecsérelése, hogy porbaomlott mesevárosát föltámaszthassa és sugárzó, szinte fizikai boldogsága, mikor a negyven év előtti utcák portengerében álombasüppedt, hajdani ismerőseivel találkozott. És most kalap nélkül, hátraszegett nyakkal, a bakonyi szellőben

fürödve állt itt mellettem egy francia hercegi kastély erkélyén, gőgösen előrenézve a jövőben, mig multjának impressziói ismét elsülyedtek az idők tengerében, mint a gálya kincsei, melyek az óceán mélyébe leszállottak.

— És Bakonyvár, a gyermekkora Bakonyvára nem is érdekli többé? — kérdeztem ámulva, mig kutató pillantásom kiváncsian belefurakodott a lelkébe.

Az amerikai csöndesen maga elé mosolygott, arcán ravasz és jókedvü világosság tündökölt és nehézkes vállvonogatással szólott.

— Őszintén szólva, csak annyira érdekel, mint a Montepin-regény, melyet suhanckoromban olvastam, vagy mint a régi valcer, melyet a béna sipládás játszott félszázad előtt az udvarunkban. Semmi se érdekel fiam, csak ennek a pajkos kis boszorkánynak a nevetése, a furcsa hajfürt, ami a halántéka mellett kibukkan, az uj csipkebluz, amit délutánonkint a kedvemért fölvesz, a sok bolondos kivánság, amivel a pénzes szekrényemet megdézsmálja, a meleg kézszoritás, mellyel régimódi lovagiasságomért köszönetet mond. Azt hiszem a kinai pagodákat és az egyiptomi piramisokat is fölépiteném neki, ha egyszer eszébe jutna, hogy ilyesmit akar látni a szalonja ablakából.

XVII.

A malomvölgy volt Bakonyvár legszebb pontja, de a lomha kisvárosiak csupán a kultivált természetet szerették; a festői vidékek csak vajjal és hónapos retekkel kombinálva izgatták ellustult fantáziájukat. A

Homokos, mely a szentgáli erdőkben még csak kanyargó vizfolyás volt, itt egy pisztrángos hegyi patak temperamentumával zúgott végig a smaragdzöld réteken, melyek véghetetlen rónaságként simultak a távoli Bakony lábához. A patak fölött fehér malmok kuksoltak, s a békanyálas vizen tarka szitakötők melengették magukat a délutáni napfényben. A fűben a kék molnár szamara legelt, a padlásablakban tulipiros kendők libegtek, s a padlón, mely a gyorsvizü patakot áthidalta, mezitlábas parasztlányok nézték tükörmásukat a zúgó habjaiban.

A lármás bakonyváriak elől, akik vasárnaponként sürü rajokban verték föl a környékbeli csárdák magányát, egy délben kiszöktem a malomvölgybe. Valamelyik pesti ujság novellát kért tőlem a jubiláris számába, s mivel az irodalmat rég cserbenhagytam a milliók kedvéért, zavartalan csöndre volt szükségem, hogy szegény, szunnyadó fantáziám föléledjen. A junius enyhe verőfénye reszketett az átlátszó viz fölött, a malmok fogaskerekei mozdulatlanul pihentek, a sás között ütött-kopott csónakok himbálóztak, s a levegőben a rozsliszt szaga különös módon összeolvadt a frissen öntözött veteményes kertek illatával. A zellerbokrok fölött fehér lepkék cikáztak részegen a nap melegében, s kövér, potrohos bogarak, gőgös háziurakként sütkéreztek a vizmosásos kövek előtt. A magányosság édes és nyugodalmas harmóniája lopózott a lelkembe, a napfénynek, az illatnak, a rétek zöldjének, a viz csobogásának, a távoli harangszónak harmóniája.

A malmokon tul, az alsó-jutasi határban, a Ho-

mokos parányi szigetet alkot, melyet rozzant fahid köt össze a vadsóskás káptalani réttel. Ez a sziget afféle gazdátlan jószág, melyért ősidők óta folyik a pör a kék molnár és a tiszteletreméltó kanonoki testület közt. A parti sáson tul, mely a tuladunai parasztfolyót vadregényes kerettel övezi, ütött-kopott csárda áll, melynek néhai betyáros hire még mindig nem halványult el teljesen; a nép fantáziája gatyás, hosszuhaju szegénylegényekkel népesiti be a régimódi ivószobát, s a vasuti töltésről még ma is boldog fogvacogással nézik a csárda távoli lámpavilágát, mely a haramiák csillagaként sziporkázik a kristálytiszta nyári éjszakában. A csárdában egy keselyorru vén paraszt gazdálkodik, akinek inkább a lókupeckedés a kenyere; de Bakonyvár romantikus kedélyei néhanapján nem sajnálják a messze utat, hogy a zsiványtanya keresztlábu asztala mellett majszolhassák a vajaskenyerüket és a zöld paprikájukat.

Jóval ebédutánig kószáltam töprenkedve a Homokos partján, s mivel valamirevaló téma még mindig nem jutott az eszembe, az a furcsa ötletem támadt, hogy az elvadult szigeten fogom elkölteni a villásreggelimet. Szalonnát, tojást és üvegsört még a kultura háta mögött is talál az ember, s egy kubaszivar még az utszéli csárdákban se tartozik manapság a ritkaságok közé. Csakhamar átvágtam a rozzant padlón, s a korhadt füzek közt bekanyarodtam a tanya felé, mely fehéren izzott a kora délutáni verőfényben. Majoros, a gazda, ölfát fürészelt egy százéves bakon, s a villogó napfénytől hunyorgatva nézett rám a mohos fatörzs mellől.

— Tudna-e valami ennivalót adni, Majoros? — kérdeztem tőle, barátságos fejbólintás után.

— Mit enne, ha vóna?

— Van szalonnája?

— Lehet.

— Hát tojás?

— Ha nem eszik száznál többet, annyi még akad a ház körül.

— És üvegsör?

Majoros abbahagyta a fürésznyikorgatást.

— Hallja, — mondta, — ide nem vándorlegények járnak ám, hanem városi urak. Nemcsak sör találtatik itt, hanem friss feketekávé is, nézzen csak oda arra jobbfelé a szaletliba.

Hencegve mutatott a lombokkal födött sátor felé, melyben egy kávézó, szerelmes pár üldögélt. Annyira bele voltak merülve a beszélgetésbe, hogy a jövetelem föl se tünt nekik; szorosan egymás mellett ültek a szaletli fapadján, szemük csillogva mélyedt egymásba, s kezük kedveskedve összefonódott, mintha a Pál és Virginia egy régi fametszetét utánozták volna. De ha ők nem is vettek tudomást rólam, én csak nagy önuralommal birtam megállni, hogy figyelmüket föl ne hivjam magamra: a férfi ugyanis a Bakonyvárról emigrált Bertóthy hadnagy volt, a leány pedig Török Ilka, az amerikai menyasszonya.

— Többször is megfordult már itt ez a szerelmes pár? — kérdeztem suttogva a gazdától.

Majoros szomszéd elégedetten szivott egyet a fogai közé ékelt cseréppipából.

— Hogy többször-e? Két hónap óta minden har-

madnap itt kávéznak, pedig ezeknek bizonyosan arra is telnék, hogy a Gubicsekben igyák meg az ebédutáni feketéjüket. De az én kávécskám szemlátomást jobban izlik nekik, mint a Gubicseké.

— És bizonyos benne, hogy csupán a friss kávécska miatt jönnek ide?

A vén betyár ravaszul ránditott egyet a sovány nyakán.

— A biblia szerint semmi se bizonyos e földi siralomvölgyben, de én nem vagyok pap, hogy a bibliát magyarázgassam.

— Szeme és füle csak van talán, Majoros szomszéd?

— Nekem? Olyan öreg vagyok én már, hogy a fiatal lányt is vénasszonynak nézem, a csókcsattogást pedig összetévesztem a méhdöngéssel.

A korcsmáros dörmögő hangja, vagy a fürésznyikorgás megszünése okozta-e, de Török Ilka most felénk forditotta a jácintos kék szemét s egyszerre ijedten, elhalványodva bocsátotta le a karjait, mig Bertóthy szuros szemmel, harcrakészen hajolt előre, hogy az ijedtség oka felől meggyőződjék. Én azonban nem vettem tudomást a riadalomról, hanem mosolyogva megemeltem a szalmakalapomat.

— Kezeit csókolom, szép kis tündér! — mondtam oly könnyedén, mintha nem egy eldugott csárdában, hanem valami kivilágitott bálteremben találkoztunk volna.

Ilkácska majdnem észrevehetlenül bólintotta meg bájos fejét, az arca most már vérvörös volt, mint egy pünkösdi rózsa, halkan odasugott valamit a lovagjá-

nak, majd hirtelen fölugrott a helyéből s gyors léptekkel felém sietett a csárdaudvar közepébe.

— Hogyan kerül maga ide? — kérdezte lihegve, izgatottan, mig a szemében ismét fölvillant az a különös láng, mely a minap már a Szentmiklóssy-kastélyban megdöbbentett.

— Megéheztem és tojásrántottát akarok enni Majoros szomszédnál, — mondtam nevetve.

— Nem azért jött, hogy engem kikémleljen?

— Magát? Hát csakugyan olyannak látszom, mint valami szemfüles detektiv, aki fiatal lányok titkaira pályázik? Nem, biztositom róla, hogy csak tojásrántottáról van szó!

Ilkácska fürkészőleg tekintett a szemembe, mintha a lelkem legmélyéről akarna olvasni, s a szemle ugylátszik megnyugató hatással volt rá, mert most melegen felém nyujtotta a fehér kezét.

— Ne haragudjék, hogy meggyanusitottam, de ebben a pletykafészekben annyi a gonosz ember! Egy lépést se tehetek, anélkül, hogy a rágalmaikkal el ne halmoznának, de tőlem ugyan beszélhetnek, mig meg nem kékülnek. A maga véleményére azonban többet adok, mint az egész Bakonyvárra, végtelenül fájna, ha a legkedvesebb iróm is rosszat gondolna felőlem.

Félig könnyes szemmel, csábitó mosollyal nézett rám s forró keze hizelkedve odasimult az enyémhez, látszott rajta, hogy engem is meg akar büvölni, mint a másik vén csacsit, aki a nevét és a millióit a lába elé helyezte. Én azonban nem mentem bele a szentimentális tónusba, hanem kómikus megbotránkozással csóváltam meg a fejemet.

— Drága kis barátnőm, maga jól tudja, hogy én vagyok az egész világon a legnagyobb tisztelője. Rólam tenné föl, hogy rosszat gondolok maga felől? Nem vagyok valami krakélerkedő fiatal suhanc, de biztositom róla, hogy a harci szablyámmal vágnám ketté mindenkinek a fejét, aki magát a jelenlétemben megrágalmazná.

Hálásan, megindulva pillantott rám, s mutatóujjával türelemre intette messziről a nyugtalankodó Bertóthyt, aztán hevesen maga melé ültetett a rozzant fapadra, melyet egy vén szederfa levelei takartak el a kiváncsi szemek elől.

— Nézze, — mondta bizalmasan, — maga most jogosan azt kérdezhetné tőlem, hogy micsoda titkaim vannak Bertóthyval, mikor pár hét mulva egy másik férfi fog az oltár elé vezetni. Nem, ne mondjon ellent, magam is különösnek találnám, ha egy más leányt ebben a helyzetben megcsipnék. A látszat, ne is tagadja, ellenem bizonyit, mert a dolognak az a szinezete, mintha valami titkos légyottra jöttem volna ide. Ha füllenteni akarnék, azt mondhatnám, hogy csak véletlenül találkoztam Bertóthyval, hogy az orvos ajánlotta a hosszu gyalogsétát, de sokkal többre tartom magát, semhogy efféle hazugságokra vetemedném. Hát igen, őszintén bevallom: ez csakugyan nem véletlen találkozás, hanem előre megbeszélt légyott, csakhogy egészen más célból, mint ahogy a látszat után elképzeli.

— De biztositom róla, hogy én semmit se képzelek!

A kisleány nem figyelt a közbeszólásomra, hanem

bájos komolysággal intett az unatkozó hadnagy felé, aki tehetetlenségében a kávéskanalakkal csörömpölt. De aztán egyszerre pajkos grimász világitotta meg az arcocskáját.

— Azt tudja, ugy-e, hogy ez a nagy kamasz szerelmes belém?

— Aki ismeri, mindenki szerelmes magába.

— Maga is? Meri azt mondani, hogy maga is?

— Bocsánat, de engem a becsületérzés meggátol abban, hogy a barátom menyasszonyának szerelmes vallomásokat tegyek.

— Jaj, de diszkrét, hallja! Bertóthy azonban nem tartja Simont a barátjának s csöppet se idegenkedik tőle, hogy a vallomásaival halálra ne szekáljon. Van magának fogalma róla, hogy mit állok ki tőle harmadfél hónap alatt? Mióta elment, nap-nap után irja az ajánlott meg az expressz-leveleket, öngyilkossággal, merényletekkel fenyegetőzik, sőt már azt is irta egyszer, hogy orozva lelövi Simon Sándort. Kérem, csak ne nevessen, akadhat még férfi, akit én is megfosztok a józan eszétől. Képzelheti, hogy eleinte nem válaszoltam az ostobaságaira, egypár levelét fölbontatlanul küldtem vissza, de utóbb én is irtam neki egy hosszu, nagymamás levelet, megmagyaráztam, hogy nem okos dolog, ha velem foglalkozik, s hogy számtalan édes, finom és jószivü fiatal leány van a világon, aki bizonyosan boldogan viszonozná az érzéseit. Azt hittem, hogy ezektől az okos tanácsoktól megjön az esze, de maga nem is hiszi, hogy az ilyen éretlen tacskó mire képes. A mult héten arról értesitett, hogy már a revolvert is megvásárolta, amivel negyvennyolc óra mulva

fejbelövi magát, ha postafordultával kedvező választ nem kap tőlem. Mondja kérem, mit tett volna maga az én helyemben?

— Maga mit tett?

— Két sorban fölszólítottam, hogy jöjjön azonnal Bakonyvárra, s gondolhatja, hogy az esze nélkül ideutazott. Reggel tiz óra óta ülünk itt a szaletliben, annyit beszéltem, hogy már a lélekzetem is kifogyott, megmagyaráztam neki, hogy én méltatlan vagyok a szerelmére, mert én egy rossz, önző, szivtelen kis nő vagyok, aki a házasságot el se birom képzelni autó, inassereg és külön palota nélkül, s hogy az ilyen démon, mint én, sohase tudna boldoggá tenni egy hozzá hasonló, egyszerü és melegszivü fiut. Engem az isten nem egy családi tűzhely védőangyalának, hanem egy szőke és csinosarcu szörnyetegnek teremtett, aki csupán a férfiak megrontására vagyok a világon. Oly borzasztó szinekkel festettem le magamat előtte, hogy most már azt hiszem, akkor se kellenék neki, ha szerelmesen a nyakába ugranék.

Hosszu szempillái alól kémlelődve nézett rám, vajjon hiszek-e a mesében, amit elém tálalt, de nem igen igazodhatott el rajtam, mert én tovább is semmitmondó arccal néztem a csárdaudvaron fürészelő Majoros gazdára.

— És ez a jellemrajz elég volt hozzá, hogy egy szerelmes lovagot taplószivü filiszterré változtasson? — kérdeztem ártatlan pillantással.

A kisleány nevetve bólintott.

— Jegyezze meg magának, hogy ha egy nő ki akar magából ábrándítani valakit, ez majdnem oly biz-

tosan sikerül, mintha bele akarná szerettetni magába! És azt maga, mint okleveles iró nem tudná? Akar velem fogadni, hogy Bertóthy féléven belül oltárhoz vezet valami pirospozsgás, falusi szépséget?

A tapasztalásaim ugyan élénken ellentmondtak annak a teóriának, hogy a szerelmesek a csinosarcu bestiákat kijózanodva a faképnél hagyják, sőt több esetet láttam életemben, mikor a szőke bestiák sokkal erősebben tudták magukhoz láncolni a férfiakat, mint a szende és piruló szüzecskék, de azért egy udvarias gesztussal könnyedén tudomásul vettem a barátnőm kijelentését, s annak a meggyőződésemnek adtam kifejezést, hogy a hadnagyok általában a naiv és gyorsan csüggedő szerelmesek közé tartoznak.

— De most menjen vissza hozzá, mert még rossz néven találja venni, hogy ily hosszasan beszél velem! Édesitse meg legalább az utolsó perceket, amiket szegényke még magával tölthet az életben!

Ilkácska megszoritotta a kezemet, oly édes pillantást vetett rám, hogy magam is csaknem megfeledkeztem a hófehér hajamról, aztán csókot intve felém, tovatünt a fák között, melyek a szaletlitől elválasztottak bennünket. De tótosan bájos, drága orrocskája, mélységesen derüs kék szeme, nippszerü kis alakja a következő percben már ismét kibukkant a lombok sürüségéből.

— Mondja, — szólt lihegve és most már nem egy játékos kisleányhoz, hanem egy érett és ravasz nagyvilági asszonyhoz hasonlitott, — mondja, bizhatom benne, hogy gentlemannel van dolgom?

— Engem gondol?

— Természetes, hogy magát. Gentleman maga, vagy pedig pletykázó vénasszony?

— Kérem, maga ugy látszik nem tudja, hogy a londoni gentleman-akadémián három évben egymásután én nyertem meg az aranyérmet és az leső dijat.

— Ne bolondozzon, mert nagyon komolyan beszélek. Ha gentleman, adja a becsületszavát, hogy erről a találkozásról nem fog szólni Simon Sándornak!

— Hogy lássa, kivel van dolga, nem is a kis becsületszavamat adom erre, hanem a nagyot, az ugynevezett parole d'honneur-t. Pedig ezt még mi gentlemanek is csak ünnepies alkalmakkor használjuk.

A kisleány, bár jó harmincéves korkülönbség választott el bennünket, anyai gyöngédséggel simogatta az arcomat, egy pillanatig habozott, vajjon kivánatos ajkát ne szoritsa-e a homlokomhoz, de aztán meggondolta magát, s csupán egy mindent sejtető pillantással honorált.

— Maga egy drága fiu és én jobb szeretem, mint az édes testvéremet! Majd még eljön az idő, amikor be fogom bizonyitani, hogy mennyire szeretem!

Eltünt, rám bizva, hogy azt magyarázzam ki a szavából, ami nekem tetszik, s én drága, napsugaras és csábitó fiatalságaink varázsával indultam visszafelé a nyári délután forróságában. Karcsu, fehér alakja mintha minden pillanatban kibukkant volna a gyorsan tovasiető Homokos mögül, kacagása a fülembe csendült, mint a holdfényben táncoló tündérlányoké, akiket a vesztükbe induló vándorok hallanak éjszakánként, s vén, bemohosult szivemben ujra föléledt az élet és a szerelem melódiája, mely oly kegyetlenül el szo-

kott mosódni a leszálló alkonyat homályában. Édes, kicsike, gyöngyházszemü kis tündér, mily bájos voltál még most is, mikor tévutra akartál vezetni a füllentéseddel! Egy percre magam elé képzeltem a lángralobbant vén embert, aki nemsokára bizalmas egyedüllétben fog lenni vele, a nehéz függönyöket, amelyek mögé gyönyörü zsákmányát elrejti, a boldog órákat, melyek minden milliójánál értékesebbek lesznek, a szomjuságot, melyet ő fog eloltatni és a vágyat, amely csodálatos valósággá lesz, — és ekkor egy pillanatig összeszoritott ököllel gondoltam a gazdagokra, akik még a meséket is meglopják. De aztán egyszerre gőgösen elnevettem magamat.

— Nem, — szóltam egy képzeletbeli alakhoz, aki nehézkesen, de ragyogó szemmel emelkedett föl előttem a Szent Benedek-hegy szikláiról, — nem, te a föld legnagyobb bolondja vagy és én csakugyan nem szeretnék a helyedben lenni...

XVIII.

A kastély ősz elejére elkészült és a bakonyváriak tágranyitott szemmel járták napestig a fejedelmi lakosztályokat. Az óriási kapuboltozat alatt, mely a történelmi várak levegőjét varázsolta a békés, tuladunai városkába, egymás hátán szorongtak a kisváros ámuló nyárspolgárai, akik félénk pillantásokat vetettek a márványos lépcsőházra, a faragványos galériákra, a vertvasból készült csillárra, a mennyezet stuccóira, melynek másában rég sirbatért királyok

és gőgös velencei dózsék gyönyörködtek valaha. A termek gobelinjei alatt, melyeket messze, idegen országokból hozattak ide, izgatott asszonyok lökdösődtek s a függönyös ágyak csavart aranyoszlopai az irigység könnyeit sajtolták ki a fiatal leányok szeméből. Liliomos, sápadt mártir-királynők aludtak valamikor ilyen ágyakban és most egy piszeorru, léha kis színésznőcske fog álmodni a halványan fénylő brokátpaplan alatt! A kisváros derék gazdasszonyai, akik délelőttönkint maguk jártak a piacra, s a romantikát csak szamárfüles kölcsönkönyvtári regényekből ismerték, halványan, kissé megdöbbenve és az irigységtől elnémult ajakkal jártak a selyemtapétás falak közt, s tehetetlen tisztelettel, dühösen összeszoritott fogsorral gondoltak a szőke kis jöttmentre, aki mindenható urnőként fog páváskodni a mesebeli palota kincsei között. És a kivágott nyaku füszeresnék, akik a meg nem értett asszonyok elkeseredett mártir-arcával öregedtek meg a poros bakonyi levegőben, elfojtott sóhajtással és fájdalmasan vonagló szivvel szóltak egymáshoz a tükörsima parketten:

— Ez a kis senki a királyasszonyok csillogásával fogja körülvenni magát, mig mi, akik milliószor különbek voltunk nála, egy verejtékes fajankó oldalán éltük le szomoru napszámos-életünket. Hát érdemes, hogy valaki a tisztességével nagyra legyen?

A bakonyvári asszonyok kétségbeesését csupán egyetlen vigasztaló momentum enyhitette: az a bizonyosság, hogy azt a léha perszónát előbb vagy utóbb lángoló ostorral fogják kikergetni a paradicsomból.

Ilkácska azonban, aki nem tudott a róla keringő

pletykákról, néha kacagva végiglibbent a selyembutorok között, leereszkedőleg pukkerlizett az asszonyok előtt, kacérul megnézte magát a rokokó-szekrények tükreiben, majd bolondosan belekarolt Simon Sándorba, aki egy kőmives puritán esetlenségével szivarozott az egyik félreeső sarokban. A milliomos, aki egy földes szobácskában is békésen el tudott volna lakni élete végéig, a jókedvü oroszlán nyugalmával nézte az ugribugri kisleányt, s meghatva, de alapjában kissé szégyenkezve hallgatta a boldogságtól sápadozó Töröknét, aki minduntalan a karjaiba szoritotta.

— Oh, édes fiam, hát csakugyan bizonyos, hogy nem valami fantasztikus lázálomban látom mindezt? Csakugyan a drága kislányom lesz mindennek a hallatlan csodának az urnője? Jőjjön fiam, jőjjön, egy öregasszony csókja bizonyára áldást hoz a fejére!

Simon Sándor zavartan fölnevetett s kisfiuként türelmesen átengedte magát a hálás anyai csókoknak, de Ilkácska, akit legendás szerencséje ugyancsak nem hozott ki a sodrából, tréfás megbotránkozással csapta össze a kezeit.

— Pardon, de nem gondolod, drágám, hogy csöppet sincs inyemre ez a nagy barátság? Elvégre te még nagyon is szép vagy ám ahhoz, hogy a férfiakat csak ugy anyai módon a szivedhez szorithasd!

Törökné nevetve arcul legyintette a leányát, Ilka pedig egy durcás vállvonogatással közeledett a vászonkabátos Magnard mesterhez, aki valósággal szerelmes volt bele.

Simon kissé kábultan járt ide-oda a kisváros őszies

derüjében, titokzatosan mosolygott, mintha a gondolatai a messze jövőben járnának, néha céltalanul vállon veregette az embereket, akikkel sétáiban összetalálkozott, születésnapi ajándékokat küldött a polgármesternek és a főjegyzőnek, ebédre járt a piaristákhoz, s ösztöndijakat alapitott a diákok számára, olykor féldélelőttönként fecsegett, máskor napokon át boldog szótlanságba merülve kószált az utcákon, szóval oly egzaltált állapotban volt, hogy az öreg Wéninger doktor élénk fejcsóválással nézegette a kaszinó karosszékéből.

— Nem tart tőle, hogy e vén embernek mily veszedelmes is ez a túlságos boldogság? — kérdezte a sánta doktor, aki nagy bölcs hirében állott a városban.

— A boldogság sohase lehet veszedelmes, doktor bácsi.

— Nem ám, amig állandó és zavartalan marad fiacskám. De az ilyen öreg ember már aligha birna ki egy erősebb megrázkódást és sohase térne magához többé, ha a beteges álmait szétrombolnák. Ez az ember belepusztulna, ha valaha az álmaiból felébresztenék.

Lopva odapillantottam az amerikaira, aki a helyi ujság egy cikkét olvasta, s zömök vállait, boltozatos homlokát, mellkasának ciclopsi arányait látva, szinte kómikusnak találtam, hogy ez az óriás egy szerelmi álomba belepusztuljon. Ahogy a sok nemzedéktől kiült kaszinói bőrszékben kényelmesen hátratámaszkodott s vörös arca, mely még mindig nehézkes mesterember-őseit juttatta az ember eszébe, a boldogságtól szinte megduzzadva meredt a lepedőnagyságu hir-

lap fölé, bizonyára csak kevéssé hasonlitott azokra a lovagokra, akik egy lelki érzés fájdalma alatt összeroskadtak. Ez a dagadtizmu, rézbőrü, vihartól edzett óriás nem a rokokóvilág szerelmes márkijára emlékeztetett, hanem a far-west kalandorainak vakmerő királyaira, aki fütyörészve oltott ki egy emberéletet, ha pillanatnyi érdekei ugy kivánták s aki az asszonyt is csak stimuláló szernek tartotta, akár a bort, a kártyát vagy az erős dohányt.

— Nem, doktor bácsi, — mondtam nevetve, — ez az ember sohase fog belehalni egy szerelmi csalódásba. Még inkább elhiszem, hogy a fehér hajával és a becsületes hatvan évével mégegyszer el tudná kezdeni az egykori, viharos desperádó-életét...

A jellemrajz, melyet Simon Sándorról alkottam magamnak, még ez este veszedelmesen ingadozni kezdett: az amerikai, aki mostanában szenvedélyesen kultiválta az éjjeli sétákat, egy váratlan megjegyzésével hirtelen föltárta előttem a vonagló, fájdalmas és szentimentális lelkét. A Szentmiklóssy-park sötét lombtengere előtt álltunk s egy darabig szótlanul néztük a holdfényben foszforeszkáló ablakokat, melyek az alvó fák mögül felénk ragyogtak. A néma éjszakában halk zsongás hallatszott, mintha valahol, beláthatatlan messzeségben, a tenger hullámai mormognának, s az amerikai levette fejéről széles karbonári kalapját, hogy homlokát a friss éjjeli szellőben megfürdesse. Egy ideig csöndesen szivarozott, majd sulyos mancsát hirtelen a vállamra tette.

— Látott már valaha szebb éjszakát, mint a mai? — kérdezte az egykori texasi farmer öblös hangján,

mely most mintha valami titkos elfogultságtól reszketett volna.

Szótlanul bólintottam, mire ő kedveskedve a nyakam köré fonta hatalmas karját, mint egykor, negyven évvel ezelőtt, amikor még ebben a diákos pózban rótuk késő estig a bakonyvári mezőket.

— Ne mosolyogjon, de azt szeretném a legjobban, ha hajnalig itt virraszthatnék az ablaka alatt! Mindig itt szeretnék állni, hogy az álmai fölött őrködjem, mert néha valami rettenetes félelem fog el, hogy a váratlan boldogságomat ellopják tőlem.

— Oh, mr. Simon, hiszen maga csakugyan huszéves kamasszá lett ujra, — mondtam félig tréfásan, félig irigykedve.

Az amerikai gondolkodva vetette rám nagy, tétovázó gyermekszemeit, melyek most valami hüséges állatéhoz hasonlitottak, s egy szenvedélyes, érthetetlen mozdulattal hirtelen odaszoritott a széles mellére.

— Édes fiam, annyira boldog vagyok, hogy ez nem is lehet már normális dolog. Ekkora boldogságra nincs joga a halandó embernek, még akkor sincs, ha keserves hatvan év óta várakozott rá. Fiam, néha az a dermesztő érzés fog el, hogy ennek a boldogságnak már nem is lehet jó vége...

Sirt, az amerikai sirt, a kalandor, aki boxerével és revolverével tört utat magának a távol nyugat őserdőin át, szepegve és fuldokolva sirt, mint a finom, matrózruhás, kényeskedő urigyerek, aki fél, hogy egy nálánál erősebb suhanc a játékszerét elveszi. A vasból kovácsolt Simon Sándor vonagló szájjal sirt a kar-

jaim közt, mert az éjszaka titokzatosságai közül egy nálánál erősebb suhanc fekete alakja bontakozott ki: a végzeté!...

XIX.

Novemberre tüzték ki az esküvő napját, de már október elején nem igen lehetett nyugodt szót váltani a bakonyvári bennszülöttekkel. A város körülbelül olyan képet mutatott, mintha ellenséges csapatok állanának a falai előtt; gesztikuláló csoportok verődtek össze esténként a piaci korzón, a kávéházban még az öreg sakkozók is a készülő nász előkészületeiről beszéltek s az asszonyok még az álmaikba is magukkal vitték a Török Ilka toilette-jeinek szenzációit. A közigazgatás némileg megakadt ezekben a napokban, mert ott polgármesterünk, aki az uj párt összeadni készült, reggeltől estig az elmondandó beszéden dolgozott, mig a főjegyző hosszu gyalogsétákat tett a városban, hogy a lakodalmi felköszöntőjét nyélbe üsse. Maga nyolcvanéves püspökünk, aki hónapszámra nem mozdult ki hermetice elzárt rezidenciájából, husvét előtti remeteségéhez hasonló magányban készült az egyházi esküvőre, melyet az évszázados dómban szándékoztak megtartani; s a beavatottak csodákat beszéltek a délszaki virágokról, mely káprázatosan szép pálmaligetté fogja varázsolni az árpádkori szentegyház hajóját. Maurer, a szemüveges postafőnök, aki dolgai miatt egyébként késő estig dobálhatta a méhészkertben a bakonybirót, most nemcsak maga lépett akcióba, hanem kisegitőt is kért a vörösvári

postaigazgatóságtól; a forgalom ugyanis, melyet a milliomos csomagjai okoztak, végképp kimeritette a kényelmes fiatalokat, akik a bakonyvári társadalmat a nagyvilággal összekapcsolták.

Maga Simon Sándor, aki csak passziv szerepet játszott az általános fölfordulásban, mosolyogva irta alá a csekkeket, melyek a borzalmas pazarlás erkölcsi egyensulyát helyreállitották, csodálkozó pillantásokat vetett a selymekre és csipkékre, melyek a titokzatos csomagokból napvilágra kerültek, s néha tréfásan vakarta meg a fejét, mikor a kiadási könyve horribilis számoszlopait összeadta.

— Tudja, hogy jó volt összeharácsolnom azt a pár rongyos milliócskát! — mondta boldogan fölsóhajtva, mig tollát az öreg kalamárisba visszatette. — Ha véletlenül kevesebbel megelégszem, most ugyancsak törhetném ám a fejemet, hogy a kicsike igényeit kielégitsem. Elhiszi, hogy egy szegényebb milliomos már rég tönkrejutott volna a helyemben?

— Ugyan mennyit adott ki már a menyasszonya toilette-jeire?

— Nem, édes fiam, azt nem mondom meg, mert könyörtelenül kuratéla alá helyeztetne. Egy-két szükölködő királykisasszonyt bizvást ki lehetne staffirozni ebből az összegből, sőt azt hiszem, még maradna annyi, hogy néhány tucat lipótvárosi leányt is bőkezüen férjhez adhatnánk belőle. De nem panaszkodom, mert magam is többet költöttem, mint amennyibe hatvan év óta az összes ruháim kerültek.

Rejtelmes arccal nyitotta ki a ruhaszekrényeket, melyek szinültig tele voltak a legdrágább fehér-

nemüekkel és angol öltözetekkel, s ujját az ajkára téve, vezetett be a szomszédos benyilóba, ahol az ágyon egy párducbőrös, drágakövekkel diszitett mente, antik, aranymarkolatu kard hevert, s egy kucsma gyémántos forgója csillogott a délutáni napfényben.

— Mi ez? — kérdeztem csodálkozva.

A nagy, otromba, nehézjárásu vénember gyerekes zavarral nevette el magát.

— Lássa, — mondta, — mit csinál az emberből egy fiatal leány, aki a fejébe veszi, hogy a józan eszünktől megfoszt bennünket! Egész életemben mindig kész ruhákat viseltem és sohase volt szivem hozzá, hogy efféle rongyokért pénzt adjak. Elhiszi, hogy frakkot is csak ötvenéves koromban csináltattam először? És most, lássa, mégis grófnak öltözve kell megjelennem az esküvőmön, holott csak a «mennyei lajtorja» fia vagyok, s az őseim még a közelébe se merészkedtek egy főuri várnak, mert féltek, hogy a kutyákat rájuk uszitják. Mondja, megengedi a törvény, hogy egy közönséges szabóporonty magyar diszt viselhessen?

Megnyugtattam, hogy az ilyesmibe nem avatkoznak az ország törvényei, de az amerikai változatlanul szepegő arccal nézte az ágyon heverő drágaságokat.

— Meglássa, hogy mégis baj lesz belőle, s hogy végre is lecsuknak, mint valami iparlovagot! Különben, istennek hála, nem igen lesz alkalmuk rá, mert az esküvő után azonnal elutazunk Bakonyvárról.

— Hova mennek?

Az amerikai kómikusan elkeseredett arcot vágott.

— Ha tőlem függne, ki se mozdulnánk két hó-

napig az öreghegyi szőlőmből, ahol ilyenkor már hétszám se látni más arcot, mint a csőszét és a vincellérét. Ugy-e, elhiszi, hogy én ott érezném magamat a legjobban? De a kicsike, aki nem barátja a falusi idilleknek, mindenáron ragaszkodik hozzá, hogy a francia Riviérára menjünk, s konokul a fejébe vette, hogy ki fogja fosztani a montekarlói játékbankot. Maga talán azon a véleményen van, hogy csak kettősben fogunk leutazni a Földközi-tenger partjára?

— Az istenért, csak nem visznek magukkal gardedámot is?

Simon Sándor egy gyürött noteszkönyvecskét vett ki a zsebéből.

— Várjon, majd föl fogom olvasni az udvartartásunk névsorát, mert ha tudni akarja, hát époly kisérettel fogunk utazni, mint a pármai herceg vagy valami olajbarna indus maharadzsa. Tehát először is egy társalkodónő és egy komorna a fiatal hercegasszony mellé, egy titkár és egy vadász nekem, s egy előkelő császárszakállas uriember, akinek mellesleg szólva grófi cime is van, s aki az utimarsall teendőit fogja végezni. Ennek a nevét különben megtalálhatja a góthai almanachban is. Szóval, öttagu kisérettel fogunk utazni, még pedig természeten expresszvonaton és bérelt szalonkocsiban, mert a kis nő igy olvasta egy angol regényben, amit vesztemre megvásároltam neki Muselmann bácsinál. Nem gondolja, hogy nyugodtan ki lehetne végeztetni minden angol regényirót?

Titokban azt gondoltam, hogy Ilkácska érdemelne néhány gyöngéd pofont az édesmamájától, de óvakodtam, hogy ennek a nézetemnek hangosan kifejezést

adjak, s menten biztositottam Simon Sándort, hogy a kisleánynak ez a nagyzolása észszerüen bájosnak mondható. Miért ne élne vissza vele, hogy egy gavallér multi-milliomoshoz megy feleségül?

A nábob sugárzó arccal bólintott.

— Fiacskám, ha maga azt hiszi, hogy én sokallom a kiadásokat, hát alaposan téved. Ha kivánná, hát akár egy század katonaságot is szerződtetnék neki, hiszen mire való a pénz, ha arra nem, hogy egy édes kis tündért boldoggá tegyünk vele? És különben: még mindig marad nekem annyi, hogy vagy kétszáz évig ne legyenek anyagi gondjaim...

Két héttel e beszélgetés után Simon Sándor kinyomatta az esküvői meghivókat. Október végén kocsiszámra vitték a délszaki növényeket a szentegyház hajójába, s ősz polgármesterünk sürgősen kivasaltatta fekete atilláját, amelyben a fiatal párt összeadni készült.

November első napján megérkeztek Budapestről a kiséret tagjai: egy őszhaju, finom dáma, aki harminc év óta mindig hercegi családok szolgálatában állott, egy fehérhaju diplomata gyönyörü redingotban, melynek gomblyukát a francia becsület-rend szalagja ékesitette, — ez volt az utimarsall, — egy fiatal, pápaszemes tanár, akit sub auspiciis regis avatták doktorrá, s aki most a titkári állást készült betölteni a milliomos mellett, s egy vadász és egy komorna, akik gunyos grimaszokkal mentek végig a sáros bakonyvári főutcán.

Két nappal az esküvő előtt meglepő találkozásban volt részem: a Szentmiklóssy-park előtt, a kora reggeli

órákban, hirtelen szembejött velem Bertóthy hadnagy. A volt tiszt polgári bricseszt és zergeszakállas kalapot viselt, s mikor meglátott, sietve bekanyarodott a régi temető felé vezető gyalogutra. Mi keresnivalója volt Bertóthy hadnagynak Bakonyvárott? Megcsóváltam a fejemet s tünődve utánanéztem a fiatalembernek, de később közömbösen tovább folytattam sétámat. A milliomos előtt természetesen nem hoztam szóba a találkozást.

XX.

Az esküvőt megelőző napokban többnyire a kastélyban vacsoráztunk, mert az asszonyoknak, rengeteg előkészületeik miatt, most már nem igen volt idejük arra, hogy a toilettejükkel is törődjenek. Anya és leánya többnyire egyforma, vérvörös pongyolában ültek az asztalhoz, néha a frizurájuk se volt egészen rendben és sietve, szórakozottan ettek valamicskét, mert a varrónők még késő este is ott sürgölődtek a kivilágitott verandán. Ez időben néhány különös szimptoma keltette föl a figyelmemet: Ilkácska egyszer-másszor minden ok nélkül sirva kulcsolta karjait az édesanyja nyaka köré, máskor oly oktalanul jókedvü volt, hogy még az amerikai is megsokalta, s egyszer, negyvennyolc órával az esküvő előtt, hirtelen gyémántként csillogó szemmel tekintett a csöndesen szivarozgató Simon Sándorra.

— Mondja, — kérdezte lihegve és a szőke fejét kiváncsian hátrahajtotta az ebédlőszék karfáján, —

mondja, el tudná viselni, ha most váratlanul elveszitene engem?

— Nem magyarázná meg, hogyan érti ezt a kérdést? — kérdezte a kissé elsápadó milliomos.

— Istenem, hiszen az élet tele van meglepetésekkel! Nem történhetik meg, hogy meghalok, mielőtt az oltár elé lépek? Bele tudna nyugodni a gondolatba, hogy sohase lát többé az életben?

Mosolyogva, kissé kacérul kérdezte ezt. A gyönyörü fogsora pajkosan kivillant piros ajkszélei közül, de az amerikainak nem volt kedve a tréfához.

— Nem, kis barátnőm, ebbe a gondolatba époly kevéssé tudnék belenyugodni, mint abba, hogy a napvilágot nem látom többé. Ha magáról le kellene mondanom, akkor az életről is lemondanék, — és ez már nem is volna többé fájdalmas nekem.

— Hát igazán annyira szeret?

A nagy, esetlen, öreg ember szeme kigyulladt, mint a hajnali fényben uszó havasok orma, a keze kissé megremegett, mintha valami rettentő indulat éledt volna föl a lelkében, aztán halkan szólott:

— Annyira szeretem, hogy már szégyelek is beszélni róla, kis szivem! Azért jöttem ide, hogy a fiatalságomat megvásároljam, egy egész várost fölforgattam, hogy a huszéves szivemet föltaláljam megint, — és csak most találtam meg, csak most, mikor maga a kezecskéjét felém nyujtotta!

A kisleány egy pillanatig elgondolkodott, mintha a millomos szavait mérlegelné, egy pillanatig valami szánakozás-féle látszott a kristálytiszta kék szemében, de aztán egyszerre megrázta magát, látszott rajta,

hogy terhére van a komoly beszéd, s szilaj, gyerekes jókedvvel ugrott a megdöbbent Törökné nyakába.

— Te bezzeg boldog vagy, édesanyám, hogy mindörökre megszabadulsz tőlem! Te nem halsz meg bánatodban, mint Simon, sőt hálaadó istentiszteletet fogsz tartatni a barátok templomában, hogy a félbolond lányodat elvitték!

Oly hevesen, annyi vad temperamentummal ölelte magához az édesanyját, hogy az öreg asszony székestül hanyattesett volna, ha az amerikai hirtelen meg nem fogja.

— Nem, lányom, — mondta a szegény Törökné szinte fuldokolva, — téged a saját édesanyád sem mondhat félbolondnak. Simon előtt bevallhatjuk, hogy egész bolond vagy.

Az esküvőt megelőző estén éjfélig együtt voltunk a Szentmiklóssy-parkban. Törökné japáni lampionokkal aggatta tele a sötétzöld platánokat s a kis tó tükre egzotikus világosságban csillogott az enyhe őszi éjszaka homályában. A fehér asztalnál hangos társaság mulatott: Magnard mester levetette vászonzubbonyát s szmokingban, girárdi-kalappal a fején ült a háziasszony mellett az asztalfőn, ősz polgármesterünk a plébánosságot betöltő kanonokkal csevegett, s az amerikai talán először életében cserélte föl vörösszürke zakkóját a hatalmas mellkasán megfeszülő császárkabáttal. Én a menyasszony baloldalán ültem, s bizalmas léhaságokat sugdostam a fülébe; de a kisleány csak szórakozottan hallgatott rám, néha hirtelen fölkacagott, de a következő percben ismét álmodozó hallgatásba merülve pillantott a park fölött szipor-

kázó csillagok felé. Néha azonban ismét visszatért a földre, merev pillantásában valami különös fény villant meg s titokzatos zöld szemeit gondolkodva szegezte az amerikaira, aki néma, szinte átszellemült boldogsággal ült mellette a pirosra festett kerti széken.

— Mire gondol? — kérdezte Simon Sándor, akinek vörös arca még lángolóbbnak látszott a lampionok fényében.

A leány egy percre behunyta moszatszinü nimfaszemét, aztán félig ébren, félig álmodva suttogta:

— A lányságom utolsó éjszakájára, a gyermekéletemre, ami mögöttem marad, s a titokzatos jövőre, melynek kapuján holnap belépni készülök. Mi vár rám a rejtelmes kapun belül, ahol a boldog és kacagó fiatalságomat elhagyom?

A Simon Sándor hüséges állat-szeme egy pillanatig mondhatatlan gyöngédséggel pihent a hófehér nimfa alakján, aztán halkan szólott:

— Fél a jövőjétől?

— Annyira félek, hogy legszivesebben sirva fakadnék, Simon! Valami sugallat azt mondja nekem, hogy sohase leszek oly boldog többé, mint a napsugaras lányságom idejében...

Az öreg ember szeme most egyszerre átnedvesedett, s reszkető, nagy medvebocs-tenyerével meghatva átfogta a menyasszonya kezét.

— Kislányom, nincs mit félnie, mert az asszonykora még a lányságánál is boldogabb lesz! Csak azért kérek hosszu életet az istenektől, hogy magát minél

tovább dédelgethessem, hogy a barátja, a szolgája, a megholt édesapja helyett az apja lehessek. Semmit se várok, semmit se kérek magától, csak azt, hogy a boldogságában gyönyörködni engedjen...

Öntudatlanul annyira megszoritotta a leány kezét, hogy Ilkácska majdnem fölsikoltott fájdalmában, de aztán hirtelen elnevette magát, s egy papiros-mandulával pajkosan orron koppintotta az asztalfőn ülő polgármestert.

— Nem gondolják, hogy illőbb volna, ha engem mulattatnának, mint hogy unalmas egyházi ügyeket tárgyalnak? Ajánlom, hogy sürgősen udvaroljanak nekem egy kicsikét, mert különben Simonnal együtt menthetetlenül belefulladunk a szentimentálizmus tengerébe...

Éjfélután asztalt bontottunk, mert a polgári eskétés kora délelőttre volt kitüzve s hangos trécselés közt vonultunk végig az alvó Bakonyvár piacán. Miután a polgármesternél elváltunk, s a kanonok is fölfelé tipegett a vár utcáján, hazakisértem Simon Sándort a Kőkép-utcába, s még egy darabig álmosan motoszkáltam az iróasztalom mellett, hogy a *Bakonyvár és Vidéke* kéziratait elkészitsem. Két óra is elmult, mire az ágyba kerültem, s szokásom szerint még jó ideig olvasgattam unalmas angol regényemből, hogy fölizgatott idegeimet lecsillapitsam. Hajnalra járt az idő, mikor végre elaludtam, de alig pihentem többet két vagy három óránál, mikor Markóné, öreg gazdasszonyom, aki különben szigoru porkolábként virrasztott az álmaim fölött, gyöngéden megrázta a vállamat.

— Tekintetes ur, ébredjen csak föl, mert valami

nagy baj van! Simon ur magából kikelve várakozik odakünn a kerti verandán.

— Mi van Simon urral? — kérdeztem megdöbbenve, mikor Markóné nagynehezen lelket vert belém.

— Nem tudom, de valami szörnyü csapás érhette, mert tegnap óta ijesztően megváltozott. Annyira megváltozott, hogy szinte rá se ismertem, mikor az imént a nagy csengetésre ajtót nyitottam neki.

Magamra kaptam néhány ruhadarabot s gyorsan kisiettem a verandára: a kerti asztalnak támaszkodva egy mozdulatlan alak állott előttem, akiben szinte föl se lehetett ismerni az örökké jókedvü Simon Sándort. Az amerikai csak árnyéka volt önmagának; az első pillanatban ugy tetszett, mintha felényire összezsugorodott volna, egyenes tartása meggörnyedt, szeme alatt fekete karikák látszottak, s gyermekkori ádámcsutkája, mely végképp eltünt az idők folyamán, most ismét kiütközött az átizzadt gallérból, mintha a nyaka is egy éjszaka alatt megsoványodott volna. Oly ijesztő volt ez a látvány, hogy magamnak is szinte hideg verejték ütött ki a homlokomon, a szemem pedig káprázni kezdett, mintha valami kisérteties viziót látnék.

— Az isten szerelmére, mi történt magával? — kérdeztem elképedve.

Az amerikai most megmozdult és reám nézett. Egy pillanatig szinte eszelősen meredt az arcomba, aztán a zsebéből egy összegyürt levelet vett elő.

— Olvassa, — mondta valami artikulálatlan rekedtséggel, mely inkább egy vadállat morgásához hasonlitott, semmint érthető emberi hanghoz.

Kibontottam a levelet és megnéztem az aláírást: a Török Ilka graciőz neve mosolygott felém a violaszinü betütenger aljából. A levél maga nagyon hosszu volt és a következőképp hangzott:

«Kedves barátom, az éjjel elfeledtem értesiteni valamiről: ne vegye föl a magyar diszruháját, s ne jöjjön értem, hogy a polgármesterhez elvigyen; sajnálatomra ugyanis nem leszek abban a helyzetben, hogy magával az anyakönyvvezetőhöz elmenjek.

Mikor ezt a levelet megkapja, már a hires bakonyvári vicinális körülbelül kétszáz kilométernyire elröpitett magától s a tornyát se látom többé annak a fészeknek, melyben maga afféle parlagi királyként uralkodik.

Most, hogy e sorokat irom, pont egy óra van éjfél után; édesanyám elrakosgatta a porcellánját és boldogan nyugalomra tért, hogy a holnapi nap felől álmodjék, a cselédség is gyanutlanul horkol, s hivatalosan én is a boldogok álmát aluszom, hogy reggel frissen és rózsás arccal adjam el magamat egy képzelődő vén ember rabszolgájának. Olyan csönd van, hogy a negyedik szobából is meghallom az óraketyegést, az ablakomon néha egy sötét árnyék jelenik meg, melyről nem tudom biztosan, hogy az öreg gesztenyefáktól vagy egy settenkedő tolvaj kezétől támadt-e, a parkban megeredt a szél, melytől még most is jobban félek, mint a gyermekmeséim rémeitől, szóval a helyzet, amint látja, egy cseppet se bátorságos reám nézve, — és mégis föl szeretnék kacagni jó kedvemben, mikor a maguk holnap reggeli ébredésére gondolok. Oh, jérum, hogy ugornál föl ágyadból, drága anyács-

kám és hány számlálatlan pofont adnál szépséges gyermekednek, ha elkövetendő stiklimet véletlenül leleplezné előtted valaki!

Itt ülök és körülnézek a drágaságaim közt: szerteszét pompás toilette-ek hevernek, a fogason egy hermelin-köpeny függ, aminőt csak orosz nagyhercegnők viselnek, mindenütt habkönnyü fehérnemük, mesébe való csipkék és selymek, atlaszcipők és aranyszandálok a Hamupipőke meséjéből, angol utazóruhák, melyeket az expresszvonatok kupéiban kellene viselnem, egy kis kokett sipka, melyet utközben a table d'hotehoz akartam fölvenni, az övek, melyekért egy ötvösművészeti kiállitást raboltak ki, az orosz és angol parfüme-ös üvegek arzenálja, az arannyal kivert utikészlet, melyet maga direkt Londonból hozatott a számomra (párját a connaughti hercegné számára készitették), a kalapjaim, a keztyüim, a látogatóruháim, az estély-öltözékeim és az ékszeres dobozom. A villamos csillár fényében itt sziporkázik előttem a királynőkhöz se méltatlan kincsek sokasága: a nagy, szivárványos gyémántcsöppek, a diadém sápadt gyöngyei, a piros vérhez hasonló rubintok, melyeket maga egy tékozló fejedelem bőkezüségével halmozott föl a kicsike lábaim előtt. A sok ragyogásba egy kissé belekáprázik a szemem és egy percig ugy tetszik, mintha fájna a szivem, hogy magával együtt ezt a tündéri álmot is elveszitem; de aztán félhangosan, az egész multamat meghazudtoló okossággal igy szólok magamban: Nem, édes barátom, még az indiai ráják minden kincsével se lehetne rávenni engemet arra, hogy a fiatalságomat és az életemet vásárra vigyem...

Az egyik sarokban, ahova már csak alig világit el a csillár fénye, egy közönséges kék alj hever, rajta egy batiszt ingbluz, egy könnyü seviot-kabát s egy öt-forintos kalap, amit még pesti bakfiskoromban viseltem; ezeket fogom magamra venni, ha a levelemmel végeztem. A fogadó-ruhákat, a hermelin-köpenyt, a csipkés fehérnemüt és az ékszeres ládát épugy visszaadom magának, mint azt a nagy, bolond palotát, amit a tiszteletemre épittetett. Gyakran mondták, hogy bolondos kis perszóna vagyok; a bolondságom, lássa, odáig terjed, hogy még a milliókról is inkább le tudok mondani, mint a büszkeségemről, a jó izlésemről és — az igazi szerelmemről!

Kedvesem, maga sok földet bejárt, sohase ijedt meg a maga árnyékától, annyi pénzt szerzett, hogy nemcsak egy rongyos vidéki várost, de akár egy egész balkáni fejedelemséget megvehetne, egyet azonban nem tanult meg: azt, hogy egy tizennyolcéves leány nem szerethet szerelemmel egy hatvanéves férfit.

Simon, szegény, elbizakodott Simon, ugyan mit gondolt maga, mikor ugy nagyníha egyedül volt? Komolyan azt hitte, hogy valaha borzalom nélkül a nyakába borulhatnék? Mikor a tükörbe nézett és a kiélt, üres pillantását látta, mikor fejcsóválva nézte a szeme köré sürüsödő szarkalábakat, mikor gondolatban összehasonlitotta magát a hencegő, vidám és gondtalan fiatalokkal, akik az életenergiájukat még nem váltották be piszkos pénzre, — ugyan tudott-e olyan ostoba és elbizakodott lenni, hogy egy pajkos gyereklány ugratását komolyan vegye?

Pénzért mindent meg lehet vásárolni, édes barát-

tom: selymet, csipkét, gyémántokat, drágaköveket, államférfiakat, lelkiismeretet, sőt asszonyokat is; de illuziókat, sajnos, nem árulnak a piacon. Illuziókkal még akkor se tudna megajándékozni engem, ha az egész vagyonát fölajánlaná értük.

Simon, el birja-e maga képzelni azt a széditő hegyszakadékot, ami egy fiatal, könnyelmü, rajongó, kacagni szerető leány és egy élete javát leélt, nehézkes öreg ember közt tátong és merte-e gondolni csak egyetlen pillanatig is, hogy maga szegény ezt a borzalmas mélységet átröpülheti?

Az óra most öt percet mutat fél három után; három órakor végezni fogok a levelemmel és akkor magamra veszem a kék aljat és a sávos ingbluzt, fejemre csapom az ötforintos kalapomat és egyedül, félelem nélkül fogok kigyalogolni a hajnali sötétségben a vasuti állomáshoz. A vegyesvonat fél négykor indul Hadháza felé; nyolckor, isten segitségével, ki fogok szállni a tanyai állomáson, s karonfogva megyek be a kedvesemmel a pusztai házikóba, ahol bizonyosan bivaly-tejes kávéval fognak várakozni rám. Csak annyi időm lesz, hogy megreggelizzem és a hajamat rendbehozzam, aztán sietve, boldogan, az izgalomtól kipirulva fogok fölkeresni egy nemzetiszinszalagos uriembert, aki a nevemet minden nagyobb fölindulás nélkül fogja beirni a tekintetes állam anyakönyvébe.

Ez a nemzetiszinszalagos uriember a hadházi körjegyző lesz, a kisérőm pedig ns. bertóthi Bertóthy Géza ur, a kétszázholdas hadházi birtok jövendőbeli ura, aki holnaptól fogva nemcsak a lakását és az

adósságait, hanem a becsületes, évszázadok óta megnemesült nevét is megosztja velem.

A hadházi kuria — mi tagadás — nem igen hasonlit ahhoz a palotához, melyet maga a millióiért fölépittetett a számomra. Külön táncterem, hangversenyterem és billiárdterem nincsen benne; sőt a könnyelmü Bertóthyak még a képek, a gobelinek beszerzéséről is állandóan megfeledkeztek. Márványos hall helyett itt csak egy kopott veranda van, aranyos lépcsőház már csak azért sincs, mert emeletet se épitettek a ház fölé, a franciás kandallók helyett pedig, melyeket Magnard mester a Lajosok kastélyaiból plágizált, öreg, haragoszöld cserépkályhák állnak a szobák sarkában, melyeket kivülről füt be egy lompos béresasszony, ha odakünn az őszi dér lebocsátkozik. A negyven lovagterem helyett itt mindössze csak négy boltozatos szoba van, s ha fürödni támad kedvem, hát nem a majolikás, ezüstcsapos, csillogó fürdőszobámat keresem föl, hanem a sással szegélyezett, kristálytiszta Vadviz-patakot, mely egy óriási ezüstgyik fürgeségével siklik tova a napfényben égő, hadházi pusztán. A Vadviz partján egy elhagyott csőszkalyiba áll, ahol az uszóruhámat kényelmesen magamra vehetem . . .

És lássa, szegény Simon, én ebben az árva ütöttkopott nemesi kuriában sokkal, de sokkal jobban fogom érezni magamat, mint a maga aranyos, királyi palotájában. Mert ezt a haszontalan, korhely, adósságcsináló, léha fickót a szivemből szeretem, magától pedig ugy irtózom, mint a gyermekmeséim sárkányától . . .

Ez az éjszaka, oh elbizakodott nábob, az igazmondás éjszakája.

Emlékszik-e még vajjon arra a hallatlan gazságra, amit egy téli napon elkövetett, mikor Bertóthy érdekében az egész tisztikar magánál járt? Maga hidegen tönkre tudta tenni egy magával tehetetlen gyermekember karriérjét, nem haragból, nem is hirtelen fölindulásból, hanem gyáva és kiszámitott bosszuból, mert a nemtelen uzsorásféltékenysége föltámadt. Mindenki más megbocsátott volna a botrányért, amit az a szerencsétlen a részegségében fölidézett; de maga, a gonosz, hideg hüllő, a fejét követelte. Nem a vér lobbant föl magában — van is már magának vére! — hanem a nagy ragadozók irigysége, akik a gyöngébbet még akkor se engedik a zsákmány közelébe, ha maguknak már nem is kell a szelid kis háziállat. Nem a tiszti bojtot sajnálta maga attól a bolondos, szegény ördögtől, hanem engem, a hófehér kis háziállatot, akit önző, bestia-vigyorgással akart magával vinni a vermébe. De a báránykának van ám magához való esze és végül bosszut áll a fogatlan tigrisen, aki még mindig nem tud lemondani a fiatalkori vérengzéséről...

Ha azt a csufságot azon a téli éjszakán el nem követi, most békésen és harmónikus lélekkel ülhetne otthon a szobája egy kuckójában, élvezhetné a szivarja füstjét és a gazdasszonya ebédjeit, s kedve szerint használhatná a millióinak, melyekkel rajtam kivül mindent megvásárolhat. Arra, hogy komolyan belém szeressen, sohase került volna sor. Tetszettem volna magának egy kicsikét, mint ahogy minden serdülő, csinos leány tetszik a magához hasonló vén emberek-

nek, de szeretni aligha szeretett volna belém, hiszen ez mindig csak mitőlünk, asszonyoktól függ. De akkor, az éjszakai epizód után, fogadalmat tettem rá, hogy egészen magamba fogom bolonditani — és lássa, hiába volt a nagy okossága, hiába a hidegvére, mellyel két világrészt végigkalandozott, most halálra keseredve, vonagló szivvel hajol a levelem fölé és annyi hasznát se veszi a teméntelen pénzének, mint annak a csorba vasalónak, amit a boldogult édesapjától örökölt.

De elég, mulik az idő és a bakonyvári vicinális már hangosan prüszköl valahol az erdőn tul. Már csak annyi időm van, hogy gondolatban kezet fogjak magával, s aztán sietve magamra kapjam a régi rongyaimat. De egy keserü igazságot még mondok magának, szegény Simon: annyi pénze senkinek sincs a világon, hogy vén fejjel a rég eltünt fiatalságát visszavásárolhassa. Mindent megvásárolhat, ami azokban a boldog napokban körülvette: a házakat, az utcákat, az embereket, a régi emlékeit, a gyereksége milieujét, de a fiatal szivét nem veheti meg többé, mert az meghal a legelső fehér hajszál kiütközésekor, az élet legelső őszi napján, a legelső láthatatlan lépcsőn, mely az élet ormáról a mélység felé vezet. Már pedig a fiatalság nem a gyerekkori házakban, a régi utcákban, az ismerős arcok mögött rejtőzik, hanem a fájó és ujjongó szivünk mélyén. Nem, Simon, annyi pénze még magának sincs, hogy a saját, huszesztendős szivét megvehesse...

Isten vele, most már csakugyan nincs több időm rá, hogy az erkölcsi prédikációmat folytassam. Nyu-

godjék bele a gondolatba, hogy egy halandó embernek végre is nem sikerülhet minden ezen a világon, — ez a kudarca, azt hiszem, amugy is a legelső az életben. Mily furcsa ugy-e, hogy egy éretlen tacskóval szemben aratta élete legelső kudarcát! De mutassa meg, hogy nem bosszuálló, s álljon szegény mama mellé a sulyos órákban, melyek reá — biztosithatom — legalább is oly fájdalmasak, mint magára. Ő már teljesen beleképzelte magát a nábob irigyelt anyósának a szerepébe, s most arra ébred, hogy holnaptól fogva esetleg megint a pesti partájokkal együtt kell sopánkodnia a horribilis husárak miatt. Simon, legyen egyszer nobilis életében, s vigasztalja meg nagy keserüségében a szegény öreg asszonyt, aki még talán magánál is többet veszitett. Sirják ki bánatukat az egymás vállán és szidják közösen azt az ostoba, meggondolatlan és romantikus kis személyt, akinek még az olvasatlan milliók se imponálnak.

Vén texászi, maga már oly sok mindent elfelejtett hosszu életében; felejtse hát el ezt a nevet is:

Török Ilka."

Mikor a levelet végigolvasva, fölnéztem, az amerikai már nem állott a kerti verandán. Körülnéztem a fák között, az udvarban, a lakás belsejében: Simon Sándor, aki az imént még hörögve támaszkodott a veranda falának, ugy eltünt, mint egy éjszakai álom a legelső hajnali derengésnél.

XXI.

Mivel Simon egész délelőtt nem jelentkezett többé, délben elnéztem a lakására, abban a hitben, hogy a nagy lelki megrázkódtatás ágyba döntötte. Öreg gazdasszonya azonban legnagyobb meglepetésemre arról értesitett, hogy már kora reggel óta nem látta a gazdáját.

— Reggel egy levelet hoztak neki, ami láthatólag kihozta a sodrából. Nyolc felé elrohant s azóta nem is tért vissza többé. Különben most minden percben várom, mert harangozáskor szigoruan megkivánja, hogy a forró leves az asztalon legyen.

Leültem az udvaron és várakoztam egy fél órát, de az amerikai — az öreg asszony ijedségére, — nem jött haza. Ebéd után fölnéztem a kaszinóba, ahol Simon a honoráciorok asztalánál szokta inni a kávéját; de karosszéke a füstös olvasószobában üresen maradt. Később bejártam az egész várost, estefelé kikocsiztam az Öreghegyre, hogy a szőlőjében is utánanézzek, de a milliomosnak ugy nyoma veszett, mint a tavalyi hónak.

Este, tiz óra tájban, kigyalogoltam a bakonyvári vasuti állomásra. Szilágyi, a főnök, épp az utolsó keőhalmi személyvonatot várta.

— Nem utazott el Simon Sándor valamelyik nappali vonattal? — kérdeztem az aranygalléros vasuti embert.

Szilágyi ur nem emlékezett, hogy látta volna. Kérdést intéztünk a gyakornokhoz, aki egész nap szolgálatban volt, de a milliomossal ő se találkozott a perronon.

Másnap hire terjedt Bakonyvárott a Török Ilka szökésének; a polgármester, aki már korán reggel diszbe vágta magát, hiába várakozott hivatalában a jegyespárra, s öreg püspökünk, aki nagy esküvői beszédre készült, fejcsóválva visszavonult a dolgozó-szobájába. A város fölfordult, mint valami méhkas; országos vásárhoz hasonló sokadalom hullámzott késő estig az utcákon, az asszonyok pongyolában szaladtak le a boltok elé, hogy friss hireket kapjanak, Persich Tamás, ambiciózus rendőrkapitányunk, egy angol detektiv titokzatosságával futkosott ide-oda a városban, a leányok boldog izgalommal adták szájról-szájra a botrányt, mely egyszerre kibékitette őket a világrenddel, a kaszinóban még a félszázados tarokkpartie se alakult meg, a patikában pedig még a halálos betegek receptjeit se készitették el, mert napestig kiváncsi tömeg özönlött a hivatalos pletykafészekbe. Mikor a rendőrkapitány estefelé szintén benézett egy pohár pálinkára, izgatott és kiváncsi tömeg gyülekezett köréje.

— Van már valami nyom?

— Ki van zárva, hogy öngyilkosság esete forog fönn?

— Nem lenne jó, ha a környéket is átkutatnák?

Persich, aki egy kissé nagyképü ember volt, sherlockholmesi ábrázattal jelentette ki, hogy még eddig nem akadt ugyan biztos nyomra, de van egy ötlete, mely alighanem sikerre fog vezetni. Mióta egy rablógyilkost elfogott, az érdemes férfiu általában lenézte kissé a budapesti, párisi és londoni rendőrséget.

Simon Sándor azonban az egész héten nem került

elő, s eltünését néhány nap mulva a fővárosi ujságok is megirták. A következő hét csütörtökjén azonban titokzatos levél érkezett ki nem derithető módon a polgármesteri hivatalba.

A levél Simon Sándor irása volt, de a boritékon nyoma se látszott a postai bélyegzésnek; a nagy, szürke irást az öreg városi hajdu találta kora reggel a polgármester asztalán.

Ez állott benne:

„Mivel nem szándékozom többé Bakonyvárra visszatérni, ez uton hagyom meg, hogy ujonnan fölépült kastélyomat özvegy Török Sándorné nevére jegyezzék a telekkönyvi hivatalban, Törökné halála után a kastély a város tulajdonába fog átmenni. Ugyancsak a várost illeti meg minden otthagyott vagyonom, követelésem és ingóságom is.

Simon Sándor.“

Ennyi és semmi több. Egy hang se a milliomos jövendőbeli terveiről, egy meleg bucsuszó se azokhoz, akik közt a gyermekkora boldogságát kereste.

Ki hozta a levelet, honnan küldték, miféle rejtelmes módon tünt el a milliomos és hol rejtőzik, mig mi lázas izgalommal kutatunk utána: mindezt sohase tudta kideriteni a bakonyváriak fantáziája.

Eltünt, nyoma veszett, mint negyven évvel ezelőtt, mikor a mennyei lajtorját halálra keseritette. A patikárius fogadást akart kötni rá, hogy öngyilkossá lett, de polgármesterünk, aki nem volt oktalan ember, szentül meg volt győződve róla, hogy ismét Gould-revolverrel a kezében jár a texasi sivatagok közt, s

ingujjas kalandorokkal kockázik a füstös korcsmákban, miután az európai civilizáció ennyire csuffá tette.

Törökné beköltözött a fejedelmi kastélyba, ahol meglehetősen egzótikus életet élt; mivel a palotáján kivül alig volt egyéb vagyona, a gobelines termekben többnyire hamis levest és sovány marhahust tálaltak ebédre, a szobában pedig, melyet a francia komornának szántak, egy piszkos mindenesleány fésülgette magát reggelenkint a velencei tükörből. Később azonban jobbra fordult az özvegy sorsa, mert tiz szobát — a billiárdteremmel, a hangversenyteremmel és a bálteremmel együtt, — tekintélyes pénzért bérbe adott Silbermann urnak, nagytrafikunk derék tulajdonosának, aki százezer koronányi vagyonával az egyetlen komoly milliomos volt az egész bakonyvári határban.

Ilkácska félév mulva mégis rászánta magát, hogy édesanyjánál a városban látogatást tegyen. A fiatal asszony arca majdnem kicsattant az egészségtől, a hadházi puszta levegője gömbölyüvé és asszonyossá tette, a mosolya bájosabb volt, mint valaha, de a kalapja, a tavalyi ruhája nem igen nyerte meg a finnyás bakonyvári hölgyek tetszését. Meglátszott rajta, hogy az ura nem duslakodik a bankókban! A menyecske különben urával együtt az *Arany Koroná*-ba szállt, s hallani se akart róla, hogy az édesanyja vendégszeretetét igénybe vegye.

— Nem, anyám, ez nem lenne tisztességes dolog! Ez árulás lenne a Simon Sándor emléke iránt! De meg hozzám, szegény falusi asszonyhoz, nem is illenék az efféle páváskodás.

Maga Bakonyvár lényeges változásokon ment ke-

resztül a legutóbbi hónapokban. Miután Simonról tekintélyes pénzösszeg maradt a városra, polgármesterünk a tavaszi közgyülésen uj, központi városház épitését javasolta, s a nagyzoló, kétemeletes, gót-stilusban tervezett épület alapkövét még a nyár folyamán letették. A város bevezettette a villamos világitást is, s a piactéri, rozsdás kandeláber helyett, mely az őskor idejéből maradt itt, hatalmas vasoszlop meredt az égnek, tetején hófehér reflektorral, mely óriási napként ragyogott a téli éjszakák hótengere fölött. A bank, mely a Simon akaratából egy rozzant földszintes házban bonyolitotta le ügyleteit tizenegy hónap óta, ismét fölépittette emeletes házát s a város urai komolyan kezdtek foglalkozni a megalapitandó kulturpalota tervével is. A Polgári Társaskör is meghódolt a kor szellemének; füstös falait hamarosan kikezdte a napszámosok csákánya, s tisztes, de megvedlett butorai bevándoroltak a zsibárus raktárába. Az iskolatéren uj, uri kaszinó épült, diszteremmel, bizalmas fülkékkel, jól szellőztetett kártyaszobákkal s vadonatuj, angol butorokkal, melyeket egy londoni klub mintájára rendeltek. A tanács különben elhatározta, hogy komolyan foglalkozni kiván a városrendezés gondolatával; néhány utcára kimondták a halálos ítéletet, uj, tágas terek támadtak, s a régi, primitiv mesterember-viskók helyén vöröstéglás, csinos és modern épületek nőttek ki szinte egyetlen éjszaka alatt. Tizenkét hónappal azután, hogy a legendás amerikainak nyoma veszett, ugy eltünt a föld szinéről a régi Bakonyvár, mint azok az afrikai városok, melyeket a sivatag homokja eltemetett.

Lapom, a *Bakonyvár és Vidéke* hamarosan megszünt, mert nem birta ki a konkurrenciát azzal a fürge rikkancs-ujsággal, melyet egy pápaszemes, pesti fiatalember alapitott a megifjodott, tuladunai városban. Mit kerestem volna még tovább is Bakonyvárott? Egy tavaszi estén összecsomagoltam holmijaimat, s másnap, a reggeli vonattal, elutaztam viharos gyermekkorom szinhelyéről. Mikor a vicinális a Homokos fölött trónoló magaslatra ért, még egy utolsó, melanchólikus pillantást vetettem a napfényben uszó város felé. Az uj épületek bádogteteje megcsillogott a reggeli verőfényben, a városház impozáns kettős tornya hencegve belefurakodott a tavaszi levegőbe, s a kereskedők óriási tükörüvegein pajkos napsugarak táncoltak. Minden oly tiszta, vadonatuj és ragyogó volt, hogy a szivem belesajgott a fájdalomba. A meseváros épugy belesüppedt a multak ködébe, mint a nagy, brutális és szerencsétlen aggastyán, aki távol nyugaton, az elszánt kalandor-csőcselék közt, egy egész emberéleten át álmodott róla.

(Vége.)

1926/27 1*-14114

ÚJ IDŐK

Szépirodalmi képes hetilap

Szerkeszti:

HERCZEG FERENC

Kiadóhivatal: Budapest,
VI., Andrássy-út 16. szám

AZ

EGYETEMES REGÉNYTÁR

UJ SOROZATÁBAN

EDDIG MEGJELENT:

I. 1— 5. füzet. *Hall Caine:* A tékozló fiú
6— 7. füzet. *Rider Haggard:* Ő (She)
8—10. füzet. *J. C. Heer:* A havasok ura
11—13. füzet. *Williamson:* Az ördög sípja
II. 1— 6. füzet. *Surányi Miklós:* A nápolyi asszony. I—II. kötet
7— 8. füzet. *Gyp:* Napoleonette
9—10. füzet. *Jack London:* Farkasvér
11—12. füzet. *Lagerlöf:* A császár
13—14. füzet. *Orczy Emma bárónő:* A vörös Pimpernel
15—16. füzet. *A. Fielding:* A rejtély
17—19. füzet. *Rider Haggard:* Ayesha visszatér
20—23. füzet. *Richard Voss:* Királyi dráma
23—24. füzet. *Szomaházy István:* Meseváros

Az első 9 regény 10 kötetben, félvászon kötésben, dúsan aranyozva, elegáns tokban 750.000.— korona

Igen diszes félvászon bekötési tábla dús aranyozással és arany cimnyomással, bármelyik kötethez 15.000.— korona

Részletfizetésre való megrendelés esetén a csomagolási és portóköltség a megrendelőt terheli

Singer és Wolfner Irodalmi Intézet R.-T. kiadása
Budapest, VI., Andrássy-út 16.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS A

MILLIÓK KÖNYVE

és a

KORONÁS REGÉNYEK

október—decemberi negyedévére.

Aki negyedévi előfizetési díj fejében 25.000 Koronát beküld, az megkapja a MILLIÓK KÖNYVE és KORONÁS REGÉNYEK négy számát, négy kitünő regényt, ízléses kiállításban.

Az elmult évnegyed alatt annyira megnövekedett a regénysorozat előfizetőinek tábora, hogy biztosra vesszük, sikerült megtalálnunk a közönséghez vezető utat. 25.000 koronáért adunk négy kitünő, teljes, befejezett regényt, amelynek bolti ára kb. 120—150.000 korona lenne. Ma, amikor az olvasnivaló beszerzése valóságos gondot jelent, mert részben hiányoznak az anyagi eszközök, másrészt a sok ponyva közepette nehéz kiválasztani a tiszta irodalmat, szolgálatot vélünk tenni olvasóinknak, amikor a legkitünőbb regényeket olcsó pénzért juttatjuk nekik.

A legközelebb megjelenő regényeink:

Marcelle Tinayre: Pompadour marquise szerelmi élete

Rider Haggard: A varázsló

Az „Ő", „Ayesha visszatér", „Salamon király kincse", stb. szerzőjének izgalmas, érdekes regénye, amely Londonban kezdődik és Afrika rengetegeiben ér véget.

Moly Tamás: Álarcos játék

Ennek a regénynek is Vörösbegy a hőse, aki a filmvásznon bejárta az összes európai városokat és személyének bájával, elmésségével és leleményességével meghódította a közönséget.

Oppenheim: Milliárdosok és kalandorok

Vidám kalandor-történet, amely Amerikában 50 kiadást ért el és egymillió példányban forog közkézen.

Kérjük, hivja fel barátai és ismerősei figyelmét is a regénysorozatra. Aki csak egy uj előfizetőt is szerez, fáradozásának elismeréseül a Koronás Regények vagy Milliók Könyve két regényét kapja — díjtalanul.

AZ UJ IDŐK ELŐFIZETŐI kedvezményes áron, 25.000 korona helyett 20.000 koronáért kapják meg a négy kitünő regényt. Kérjük, hogy az előfizetési díjat az UJ IDŐK előfizetési díjával együtt küldjék be.

Kiadóhivatal: Budapest, VI., Andrássy-út 16. szám.
A szerkesztésért és kiadásért dr. BARTA ANTAL felelős

Hungária Hirlapnyomda R.-T. Budapest

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK